

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen, de gevraagde informatie in te vullen (en de overeenkomst te ondertekenen en af te geven).

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling met

Titel: Economisch-geografische analyse van de suikerbietenenteelt en suikerindustrie in België. Gevalstudie : Invloed van de WTO

Richting: 2de licentie TEW - major Accountancy en Financiering

Jaar: 2008

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Ik ga akkoord,

ROEFFLAER, Els

Datum: 20.11.2008

Economisch-geografische analyse van de suikerbietenenteelt en suikerindustrie in België. Gevalstudie : Invloed van de WTO

Els ROEFFLAER

promotor :
Prof. dr. Patrick DE GROOTE

Eindverhandeling voorgedragen tot het bekomen van de graad
Licentiaat in de toegepaste economische wetenschappen major
accountancy en financiering

Woord vooraf

Deze eindverhandeling afgesloten op 11 januari 2008 wordt voorgedragen tot het behalen van het diploma Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt. Graag wil ik hier een woord van dank richten tot een aantal personen die geholpen hebben met de totstandkoming van deze eindverhandeling.

Vooreerst gaat mijn dank uit naar mijn promotor, Prof. Dr. P. Degroote, voor zijn deskundige begeleiding en advies. Ook wens ik de bevoorrechte getuigen te bedanken die meegeholpen hebben aan deze studie.

Daarnaast wens ik de heer M. Goessens te bedanken voor zijn ideeën in verband met het onderwerp van deze eindverhandeling. Zijn kennis ter zake liet me toe om de resultaten van mijn onderzoek beter te begrijpen en te interpreteren.

Tenslotte zou ik graag een woord van dank richten aan mijn ouders. Dankzij hun financiële en morele steun heb ik deze opleiding tot licentiaat in de Toegepaste Economische Wetenschappen tot een goed einde kunnen brengen.

Els Roefflaer

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Lijst van gebruikte afkortingen

Lijst van gebruikte figuren

Lijst van gebruikte tabellen

Samenvatting

1	Probleemstelling	- 15 -
1.1	Inleiding	- 15 -
1.2	Centrale onderzoeksvraag	- 15 -
1.3	Deelvragen	- 16 -
1.4	Definities	- 17 -
2	Onderzoeksontwerp	- 18 -
2.1	Literatuurontwerp	- 18 -
2.2	Gevalstudie	- 19 -
3	Suikerbieten in België	- 22 -
3.1	De herkomst van de suikerbieten en de suikerindustrie	- 22 -
3.2	De bouw van de suikerbiet	- 24 -
3.3	Het teeltproces	- 25 -
3.4	De teeltvoorwaarden	- 27 -
3.5	De teeltgebieden	- 29 -
3.6	Het areaal	- 33 -
3.7	De suikerbietenkweekers	- 35 -
3.8	De suikerbietproductie en suikeropbrengst	- 36 -
4	Suikerindustrie in België	- 38 -
4.1	Het productieproces van suiker	- 38 -
4.2	De suikerproducenten	- 42 -
4.3	De suikerproductie	- 44 -

4.4	De suikerconsumptie	- 48 -
4.5	De afnemers van suiker	- 49 -
5	Productieregeling en prijsregeling in de Europese Unie vóór 2006.....	- 52 -
5.1	De Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker.....	- 52 -
5.1.1	Het suikerregime.....	- 52 -
5.1.2	De Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker.....	- 53 -
5.2	Uitwisselingsbeleid.....	- 57 -
5.2.1	Invoer.....	- 57 -
5.2.2	Uitvoer	- 59 -
5.2.3	Productbalans	- 61 -
6	De hervormingen in de Europese Unie.....	- 63 -
6.1	De wereldhandelsorganisatie	- 63 -
6.2	De Europese Unie.....	- 64 -
6.3	De Doha-onderhandelingsronde	- 66 -
6.4	De preferentiële overeenkomsten mbt suiker tussen WTO en EU.....	- 67 -
6.4.1	Het Suikerprotocol	- 67 -
6.4.2	De Speciale Preferentiële Suiker (SPS)	- 68 -
6.4.3	Het 'Everything But Arms'-initiatief (EBA).....	- 68 -
6.5	Uitgangspunt van de hervormingen.....	- 69 -
6.6	Doelstelling	- 69 -
6.7	Mid Terms Review	- 70 -
6.7.1	Ontkoppeling van de compensatiesteun	- 70 -
6.7.2	Randvoorwaarden (= cross-compliance).....	- 76 -
6.7.3	Modulatie	- 78 -
6.7.4	Financiële discipline	- 80 -
6.8	Quotumsuiker	- 80 -
6.9	Prijsvorming	- 81 -
6.9.1	Suiker- en suikerbietprijzen.....	- 81 -
6.9.2	Productieheffing	- 85 -
6.9.3	Compensatiesteun	- 86 -
6.10	Uitwisselingsbeleid.....	- 88 -
7	Economisch-geografische gevolgen adhv verschillende analyses.....	- 90 -
7.1	SEPALE model	- 90 -
7.2	Afweging gaan – suikerbiet (Tiense Suikerraffinaderij nv)	- 92 -

7.3	Analyses van de impact (Europese Commissie)	- 103 -
7.3.1	Boerderijwinstgevendheid	- 103 -
7.3.2	Boerderijwinstgevendheid en industriewinstgevendheid.....	- 104 -
7.3.3	Industriewinstgevendheid.....	- 105 -
8	Hervormingen binnen de Belgische suikerraffinaderijen.....	- 108 -
9	Conclusie	- 111 -
9.1	Aanbevelingen	- 111 -
9.2	Vragen voor verder onderzoek.....	- 114 -

Lijst van geraadpleegde werken

Bijlagen

Lijst van gebruikte afkortingen

ACS	:	Afrika, Caraïbische eilanden en Stille Oceaan
BLUE	:	Belgische en LUXemburgse Economie
BNP	:	Bruto Binnenlands Product
BTW	:	Bruto Toegevoegde Waarde
EBA	:	Everything but arms
EEG	:	Europese Economische Gemeenschap
EG	:	Europese Gemeenschap
EGKS	:	Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
EU	:	Europese Unie
EU (15)	:	Nederland, België, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk, Italië, Groot-Brittannië, Ierland, Denemarken, Griekenland, Portugal, Spanje, Zweden, Finland en Oostenrijk.
EU (25)	:	EU (15) + Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije en Tsjechië.
GATT	:	General Agreement on Tariffs and Trade
GLB	:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GMO	:	Gemeenschappelijke Marktverordeningen
IAO	:	Internationale Arbeidsorganisatie
IMF	:	Internationaal Monetair Fonds
KBIVB	:	Koninklijk Belgisch Instituut tot Verbetering van de Biet
MOL	:	Minst Ontwikkelde Landen
MTR	:	Mid Term Review
OECD	:	Organisation for Economic Co-operation and Development
OESO	:	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
SPS	:	Speciale Preferentiële Suiker
VILT	:	Vlaams Informatiecentrum voor Land- en Tuinbouw
WHO	:	Wereldhandelsorganisatie (zie ook WTO)
WTO	:	World Trade Organisation (zie ook WHO)

Lijst van gebruikte figuren

3.1.	De dwarsdoorsnede van de suikerbietplant.....	- 25 -
3.2.	De landbouwstreken van België	- 28 -
3.3.	Landkaart van België: streken waar men suikerbieten teelt.....	- 31 -
3.4.	Indeling van de oppervlakte cultuurgronden besteed aan de suikerbietteelt in België naargelang de landbouwstreken (2006).....	- 32 -
3.5.	Indeling van de oppervlakte cultuurgronden besteed aan de suikerbietteelt in België naargelang cultuurgronden (2006).....	- 33 -
3.6.	Evolutie van de oppervlakte van de suikerbietteelt in hectare in België (1997-2006).....	- 34 -
3.7.	Evolutie van het areaal van de drie belangrijkste teelten in hectare (1997-2006)..	- 34 -
3.8.	Evolutie van het aantal bedrijven van de drie belangrijkste teelten in België (2000-2005).....	- 35 -
3.9.	Aantal bedrijven met suikerbietteelt in België, ingedeeld naargelang de landbouwstreken (2005)	- 36 -
3.10.	Evolutie van de productie suikerbieten (ton) in België (1997-2006)	- 37 -
4.1.	Productieproces van suiker	- 39 -
4.2.	Indeling van de suikerindustrie in België naargelang productie (2006)	- 43 -
4.3.	Evolutie van de suikerproductie in België in ton (1992/93-2004/05).....	- 46 -
4.4.	De suikerproductie in de EU (25) in 2004/2005	- 47 -
4.5.	Evolutie van de suikerconsumptie in België in ton (1994/95-2004/05)	- 48 -
4.6.	Evolutie van de suikerconsumptie in België in kg/capita (1994/95-2004/05)	- 48 -
4.7.	Suikerconsumptie in de EU (25) in 2004/2005.....	- 49 -
4.8.	Onrechtstreeks verbruik van suiker door de industrie in België (2005), d.i. 91,7% van de totale consumptie	- 50 -
4.9.	Rechtstreekse consumptie van suiker door de gebruiker in België (2005), d.i. 8,3% van de totale consumptie	- 51 -
5.1.	Evolutie van de invoer van fijn suiker in België, in waarden (in 1000 US\$) (2000-2004).....	- 58 -
5.2.	Evolutie van de invoer van fijn suiker in België, in hoeveelheden (in ton) (2000-2004).....	- 59 -

5.3.	Evolutie van de uitvoer van fijn suiker in België, in waarden (in 1000 US\$) (2000-2004).....	- 60 -
5.4.	Evolutie van de uitvoer van fijn suiker in België, in hoeveelheden (in ton) (2000-2004).....	- 61 -
7.1.	Bietenzone in de toekomst	- 101 -
7.2.	Positionering van de EU-lidstaten met suikerbiettelers en fabrieken volgens kosten	- 105 -

Lijst van gebruikte tabellen

3.1. Evolutie van de oppervlakte van de akkerbouwteelten in België (in ha) (2000-2005).....	- 22 -
4.1. Evolutie van de bezaaiing en het rendement in België (1992/93-2004/05).....	- 45 -
4.2. Productie onder quota in de EU (25) en België (2004/2005).....	- 46 -
4.3. Kerncijfers over de Europese Unie (2004/05)	- 47 -
5.1. Evolutie van de netto suikerprijzen in België (1995/1996-2006/2007).....	- 56 -
5.2. Evolutie van de suikerbietprijzen voor A-quotum (1996-2005)	- 57 -
5.3. Invoer van suikerproducten in België (2004).....	- 58 -
5.4. Uitvoer van suikerproducten in België (2004)	- 60 -
5.5. Balans van suikerproducten in België (2004).....	- 61 -
6.1. Evolutie van het suikerquotum in de Europese Unie in miljoen ton suiker (2006/07-2009/10).....	- 81 -
6.2. Prijsevolutie van de nettoprijs van quotum witte suiker voor de suikergebruikers (2005/2006-2009/2010)	- 82 -
6.3. Prijsevolutie van de netto prijs van quotum ruwe suiker voor de suikergebruikers (2005/2006-2009/2010)	- 82 -
6.4. Prijsevolutie van de nettoprijs van quotum witte suiker op producentenniveau (na aftrek van bijdrage aan herstructureringsfonds) (2006/2007-2009/2010).....	- 83 -
6.5. Bedrag van de herstructureringssteun per ton quotum waarvan afstand wordt gedaan (€/ton) (2006/2007-2009/2010)	- 84 -
6.6. Prijsevolutie van de minimumprijs voor quotumbieten voor de suikerbiettelers (2006/2007-2009/2010)	- 84 -
6.7. Prijsevolutie van de nettoprijzen van quotumsuiker op producentenniveau (na aftrek van bijdrage aan herstructureringsfonds en productieheffing) (2006/2007-2009/2010)	- 85 -
6.8. Prijsevolutie van de minimum suikerbietenprijs voor de suikerbiettelers inclusief productieheffing.....	- 86 -
6.9. Prijsevolutie van de compensatiesteun voor de suikerbiettelers.	- 86 -
6.10. Prijsevolutie van de minimum suikerbietenprijs inclusief productieheffing en compensatiesteun voor de suikerbiettelers.....	- 87 -

6.11.	Evolutie van de opbrengsten van een hectare suikerbieten voor de landbouwers (2005-2009).....	- 88 -
6.12.	Evolutie van het uitwisselingsbeleid in de Europese Unie in miljoen euro suiker (2005/06-2009/10).....	- 89 -
7.1.	Variabele kosten van concurrerende teelten (prijzen 2006)	- 93 -
7.2.	Variabele opbrengsten van de concurrerende teelten (prijzen 2006)	- 93 -
7.3.	Analyse van de evolutie van de brutomarge van graan (2006-2014)	- 94 -
7.4.	Analyse van de evolutie van de brutomarge van de suikerbieteteelt in België (2006-2014).....	- 95 -
7.5.	Analyse van de evolutie van de teelt van suikerbieten ten opzichte van graan (2006-2014).....	- 97 -
7.6.	Analyse van de invloed van rendementsverandering van suikerbieten en graan op de keuze tussen ontmanteling of blijven telen (2008-2014)	- 99 -
7.7.	Break-even punt van de EU-lidstaten volgens de verwachte gemiddelde break-even prijs voor suikerbieten op landbouwniveau.....	- 104 -
7.8.	Break-even prijs van suiker en productie onder quota (in 1000 ton) in EU-regio's en EU-lidstaten.....	- 106 -
7.9.	Break-even punt van de EU-lidstaten volgens winstgevendheid	- 107 -
8.1.	Schematische weergave van de quotavermindering in de Europese Unie.....	- 110 -

Samenvatting

De hervorming van de suikerbieteelt en de suikerindustrie onder invloed van de Wereldhandelsorganisatie zal in België heel wat veranderen betreffende de suikerbieteelt en suikerindustrie te weeg brengen. Deze hervorming is het gevolg van een klacht door Brazilië, Australië en Thailand tegen de Europese Unie voor de export van gesubsidieerde suiker. Er wordt meer suiker uitgevoerd dan ingevoerd door de Europese Unie, ze is een netto-exporteur. Ook België is een netto-exporteur. Onder invloed van de Wereldhandelsorganisatie moeten de EU-lidstaten hun productie verminderen. De veranderingen zullen onder het motto 'Fair play' doorgevoerd worden. Binnen de WTO staan de problematiek rond de exportsubsidies, de problematiek van de binnenlandse overheidssteun aan deze sector en de problematiek van de markttoegang centraal.

De suikerbieteelt is de tweede belangrijkste teelt van België, na graan. Voor deze teelt is het belangrijk om over de juiste bodem te beschikken. Suikerbieten worden vooral geteeld in de Leemstreek, de Zandleemstreek en de Condroz. Deze gebieden zijn voornamelijk gelegen in Wallonië. De afgelopen 10 jaar wordt steeds minder oppervlakte besteed aan de teelt van suikerbieten. De situering van het landbouwbedrijf is afhankelijk van de plaats van de teelt. De meeste landbouwbedrijven komen dan ook voor op de vruchtbaarste gronden. Een vruchtbare grond is belangrijk voor het suikergehalte in de suikerbiet. De prijs van suikerbieten wordt berekend aan een suikergehalte van 16% suiker. De teelt kende reeds een afbouw. Naar aanleiding van de hervorming van de Wereldhandelsorganisatie is er een verplichte afbouw van de suikerbieteelt voor de landbouwers.

De suikerfabrieken in België werken slechts drie maanden per jaar tijdens de oogst. België heeft twee grote suikerproducenten, de Tiense Suikerraffinaderij nv, de grootste suikerproducent in België en de Iscal Sugar nv. Het aantal betaalde hectare daalt, maar hun rendement van suikerbieten stijgt. Dit zorgt ervoor dat de productie van suiker de afgelopen 10 jaar schommelt tussen de 800.000 ton en de 1.100.000 ton. België staat op de achtste plaats binnen de EU(25) wat de productie van suiker betreft. De suikerproductie ligt hoger dan de totale toegestane productiequota. Het gemiddelde rendement van suikerbieten in België ligt hoger dan het Europees gemiddelde. België is dus een 'goede

leerling'. Hierdoor hoopte België dat de hervorming een beperkte invloed zou hebben op haar suikerbieteelt en suikerindustrie. Een rechtstreekse afname van suiker gebeurt vooral door de consument en dit in de vorm van klontjes en fijn suiker. De grootste afname van suiker gebeurt onrechtstreeks en dient voor de chocolade- en frisdrankindustrie zoals bijvoorbeeld Coca-Cola.

De Europese Unie heeft zijn eigen landbouwbeleid sinds 1968, namelijk het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het waarborgen van een evenwichtig inkomen voor de landbouwers is hier één van de belangrijkste doelen. Bijna de helft van het budget van de Europese Unie wordt aan landbouw besteed. Vóór de hervormingen kende het suikerregime sinds lange tijd het principe van productiequota, garantieprijzen en handelsverkeer met derde landen. Het doel is iedere lidstaat een deel van de suikermarkt te garanderen. De suikerquota worden bepaald en verdeeld over de lidstaten door de Europese Unie aan de hand van de Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker. De quotumsuiker geniet van een garantieprijs. Vroeger had men A-, B- en C-quota. A-quotum was de basishoeveelheid waarvoor een prijsgarantie geldt. B-quotum was de hoeveelheid die jaarlijks wordt vastgelegd afhankelijk van de uitvoermogelijkheden. Hiervoor geldt een beperkte prijsgarantie. C-quotum, ook wel buitenquotum genoemd, was suiker waarvoor de suikerfabrikant zelf de export moest verzorgen en dit op eigen kosten. De Europese Unie bepaalt ook de suiker- en suikerbietprijzen. De Europese Unie hanteert drie prijzen. De richtprijs dient ter oriëntatie bij de productie. De drempelprijs is de prijs waartegen derde landen hun suiker in de EU mogen verkopen. De minimumprijs is de prijs waartegen de producenten gegarandeerd hun A- en B-suiker kunnen verkopen. De prijs waartegen de interventiebureaus de suiker moeten inkopen die niet op de Gemeenschappelijke Markt kon afgezet worden, wordt de interventieprijs genoemd. De netto suikerbietprijzen en suikerprijzen blijven dalen.

In het kader van de hervorming worden aan de hand van de Doha-onderhandelingsronde verschillende afspraken gemaakt tussen de Europese Unie, de Wereldhandelsorganisatie en de ACS-staten. De eerste afspraak is terug te vinden in het Suikerprotocol. Dit protocol zorgt er voor dat 18 ACS-staten kunnen genieten van een geprivilegieerde toegang van een overeengekomen hoeveelheid suiker tot de Europese markt tegen gegarandeerde prijzen. Een tweede afspraak is terug te vinden in de overeenkomst Speciale Preferentiële Suiker. De overeenkomst zorgt ervoor dat er door invoer van extra ruwe suiker in de

Europese Unie aan de hoge vraag naar ruwe suiker door de EU-suikerverwerkers kan voldaan worden. Het 'Everything But Arms'-initiatief zorgt ervoor dat de markten van de EU openstaan voor de export van de Minst Ontwikkelde Landen.

Voor Europa zijn deze afspraken vastgelegd in de Mid Term Review. De Mid Term Review houdt in dat er een ontkoppeling is van de compensatiesteun. Een landbouwer moet voldoen aan randvoorwaarden betreffende het milieu om te kunnen genieten van inkomenssteun. De modulatie houdt in dat alle rechtstreekse betalingen in het kader van inkomenssteun verlaagd worden met een bepaald percentage.

De Europese Unie geeft zijn eigen invulling aan de hervorming. Eén enkele quotum wordt behouden. Het totale quotum dat toegekend kan worden aan de ondernemingen is gelijk aan het A- en B-quotum. De C-suiker die niet omgezet kan worden tot quotumsuiker is een suikeroverschot. Deze suiker kan gebruikt worden voor bio-ethanol. Men wil een daling in de productie bekomen door een daling van de prijs. De referentieprijs van wit suiker op producentenniveau zal slechts met 20,4% verminderen dankzij de toeslagrechten via het herstructureringsfonds en een productieheffing. De prijs van suikerbieten zal na aftrek van de productieheffing dalen met 41,5% in 2009/10 ten opzichte van 2005/06. Maar dankzij de compensatiesteun zal de prijs slechts met 16% dalen in 2009. Deze prijsvermindering zal moeten leiden tot een productievermindering van suikerbieten en suiker, zodat de Europese Unie een netto-importeur van suiker wordt in plaats van een netto-exporteur.

De invloed van de hervorming komt eind 2007 pas sterk tot uiting. In verschillende persberichten verscheen dat de twee suikergroepen in België een beslissing genomen hebben met betrekking tot de afbouw van de productie van suiker. Deze beslissing kwam er na de vaststelling dat Europa tot nu toe te weinig quotum heeft ingeleverd. Beide gaan het gebied indelen in zones: Iscal Sugar in twee zones en Tiense Suiker in drie zones. Er wordt een minimum quotum opgelegd van 200 ton. De landbouwers met een productie van minder dan 200 ton kunnen hun quotum inleveren aan het suikerfabriek of verkopen aan een collega landbouwer. De landbouwers uit de zones die het verst gelegen zijn van de fabrieken worden aangemoedigd om hun quotum te verkopen.

De beslissingen die genomen zijn door de suikerproducenten steunen het onderzoek. Uit dit onderzoek bleek dat België eerder competitief is betreffende de suikerbietteelt binnen

de Europese Unie. De Europese Unie verwachtte dat de minder competitieve landen zoals Finland en Portugal eerder en volledig zullen stoppen met hun suikerproductie. Hierdoor zou België een lagere productievermindering van suiker en suikerbieten moeten doorvoeren. Dit was echter niet het geval. Er zullen slechts enkele streken in België overblijven waar de suikerbieteelt zal blijven voortbestaan. In het onderzoek van de Tiense Suikerraffinaderij nv spreken ze van de 'Banaan'-zone die over de Zandleemstreek, de Leemstreek en de Condroz loopt. Er wordt verwacht dat de kleine suikerbietelers spontaan stoppen met de suikerbieteelt omdat deze grotere verliezen zullen leiden. Dit over heel België, dus ook binnen de 'Banaan'-zone.

1 Probleemstelling

1.1 Inleiding

Landbouw is één van de belangrijkste sectoren binnen de economie. Niet voor niets werd er na de Tweede Wereldoorlog heel veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van de landbouwsector, zowel door het Amerikaanse Marshall-plan als bij de oprichting van de Europese Economische Commissie. Bijna de helft van het budget van de Europese Unie wordt besteed aan landbouw.

De teelt van suikerbieten neemt in België één zevende van de akkerbouwgronden voor zijn rekening. Daarmee is het de tweede belangrijkste landbouwteelt in België, na de teelt van granen. De industriële verwerking van suikerbieten levert suiker op, die zowel rechtstreeks geconsumeerd kan worden als verder verwerkt wordt in andere producten zoals bijvoorbeeld frisdranken (bijvoorbeeld Coca Cola).

De beslissingen betreffende de landbouw worden genomen op Europees niveau. Onder druk van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) moet er een Europese hervorming komen van het suikerbeleid. De WTO wil komen tot een eerlijke concurrentie op wereldvlak. Dit houdt economische gevolgen in voor de Europese landbouwers en suikerproducenten en dus ook voor de Belgische landbouwers en suikerproducenten.

1.2 Centrale onderzoeksvraag

De teelt van suikerbieten is één van de belangrijkste akkerteelten in ons land. Door de strenger wordende maatregelen van de WTO wordt het steeds moeilijker voor de landbouwers om dit gewas te blijven telen. Het onderzoek is dan ook opgebouwd rond de vraag: 'Welke invloed heeft de WTO op de suikerbietteelt en de suikerindustrie in België?'. Het is de bedoeling om een duidelijk beeld weer te geven van de toekomst binnen de suikerbietteelt en de suikerindustrie.

1.3 Deelvragen

Het onderzoek wordt opgesplitst in twee delen. In het eerste deel trachten wij op volgende onderzoeksvragen een antwoord te vinden. De eerste vragen gaan over de suikerbietteelt en de suikerindustrie in België in het algemeen.

Wat is het belang van de suikerbietteelt voor de landbouw in België? Met volgende deelvragen:

- Hoe is de suikerbiet in onze streken terecht gekomen?
- Welke zijn de teeltvoorwaarden?
- Waar liggen de teeltgebieden? En de evolutie hiervan?
- Hoeveel telers zijn er in deze sector? En de evolutie hiervan?
- Wat is de invloed op het milieu?

Hoe verloopt de industriële verwerking van de suikerbieten in België? Hier gelden de volgende deelvragen:

- Hoe verloopt het productieproces van suiker?
- Waar liggen de productiegebieden in België? En de evolutie hiervan?
- Hoe groot is de afzet van suiker in België, in Europa, in de wereld? En de evolutie hiervan?

Wat is het belang van de suikerbietteelt en de suikerproductie voor de economie in België? Deze topic wordt verder uitgewerkt als volgt:

- Hoe wordt de suikerbietteelt en de suikerindustrie bij wet geregeld? En de evolutie hiervan?
- Wat zijn de belangrijkste punten in het suikerbeleid? En de evolutie hiervan?
- Wat zijn de belangrijkste punten in de internationale handel (in- en uitvoer)? En de evolutie hiervan?

In het tweede deel wordt dieper ingegaan op de invloed van de WTO op de suikerbietteelt en de suikerindustrie. De volgende vragen zullen hierbij helpen:

- Wat is de WTO?
- Welke invloed heeft de WTO op de Belgische landbouwers en de Belgische suikerindustrie?

- Wat houden de nakende hervormingen in?

In het derde deel zullen aan de hand van interviews en voorgaande onderzoeken de veranderingen binnen een landbouwbedrijf ten gevolge van de hervormingen door de druk van de WTO duidelijk weergegeven worden. Volgende vragen zullen hier aan bod komen:

- Hoe groot is de betaalde oppervlakte nu en in de toekomst?
- Hoeveel bedraagt de bruto-opbrengst uit de teelt nu en in de toekomst?
- Hoeveel bedraagt de bruto-opbrengst uit de premies nu en in de toekomst?
- Hoe groot is het totaal aan arbeidsinkomsten (exclusief en inclusief premies) nu en in de toekomst?

Ook de gevolgen voor de suikerverwerkingsbedrijven zullen verwerkt worden aan de hand van voorgaande onderzoeken en interviews. De studie wordt uitgevoerd aan de hand van volgende vragen:

- Hoeveel ton suikerbieten wordt nu en in de toekomst verwerkt?
- Hoeveel ton suiker wordt nu en in de toekomst geproduceerd?
- Wat is de afzetprijs van suiker nu en in de toekomst?
- Hoe ziet de structuur binnen het bedrijf er nu en in de toekomst uit?

1.4 Definities

Centraal in ons onderzoek staat de WTO. Wat is de WTO eigenlijk? De *WTO* is de afkorting van 'World Trade Organisation' of in het Nederlands 'Wereldhandelsorganisatie' (WHO). Volgens de website van de WTO (2006) regelt de WTO de spelregels van de handel tussen landen. De WTO-lidstaten bepalen die regels in overeenkomsten. Het hoofddoel is de handel zo vrij, vlot en voorspelbaar mogelijk te laten verlopen.

Hervorming is volgens het webwoordenboek Van Dale (2007, <http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=hervorming>) grondige wijziging van het beleid. Een *hervormingsbeleid* wordt omschreven als een overheidsbeleid, gericht op het doorvoeren van bepaalde hervormingen.

2 Onderzoeksontwerp

2.1 Literatuurontwerp

De informatie die nodig is om het onderzoek correct te laten verlopen wordt gehaald uit wetenschappelijke boeken en tijdschriften. In deze wetenschappelijke werken moeten vooral onderwerpen over de suikerbietteelt en de suikerindustrie in België voorkomen, maar ook de Wereldhandelsorganisatie met haar invloed op de suikerbietteelt en suikerindustrie in België moet aan bod komen. Het is belangrijk om een algemeen beeld te vormen van de suikerbietteelt en de suikerindustrie in België. Vervolgens kan men dieper ingaan op de invloed van de Wereldhandelsorganisatie op de Belgische suikerbietteelt en suikerindustrie. Deze vormen de drie kernbegrippen van het onderzoek. De onderwerpen zijn nauw verbonden met het thema en de centrale onderzoeksvraag: 'Welke invloed heeft de WTO op de suikerbietteelt en suikerindustrie in België?'

De taalkeuze van de literatuur die verwerkt wordt in het onderzoek is beperkt tot het Nederlands en Engels. Nederlands is mijn moedertaal en deze literatuur is dus makkelijk te doorlezen en goed te begrijpen. Engels is eerder als bijkomende taal gekozen. Veel wetenschappelijke boeken over de WTO zijn in het Engels geschreven en nog niet vertaald naar het Nederlands. Het is dan ook niet meer dan normaal dat we ons ook gaan informeren via Engelstalige literatuur en wetenschappelijke tijdschriften.

Met behulp van de zoekprogramma's Bronco, Zebra, EBSCOhost en Web of Science zal ik de nodige literatuur opzoeken. Deze websites bevatten enkel lijsten van wetenschappelijke boeken en tijdschriften. Zo wordt er enkel gebruik gemaakt van wetenschappelijk verantwoorde boeken en tijdschriften. Voor de literatuur maak ik gebruik van alle mogelijke documentatie betreffende de teelt van suikerbieten en de suikerindustrie in België en over de WTO. Via BRONCO zijn slechts enkele wetenschappelijke boeken te vinden. Deze boeken worden vooral gebruikt voor het algemene gedeelte van het onderzoek, namelijk de suikerbietteelt en de suikerindustrie in België.

Er zijn een hele reeks artikels te vinden die in verband staan met dit onderwerp. Deze artikels staan vrij op het internet en zijn onder andere te vinden op de websites van het

'Vlaams Informatiecentrum over Land- en Tuinbouw' en 'de Boerenbond'. Andere artikels zijn terug te vinden via het zoekprogramma ZEBRA. Ook een aantal wetenschappelijke tijdschriften, zoals de Bietenplanter wordt in het oog gehouden om te zien of er iets in staat dat bruikbaar is voor het project. In de meeste artikels is vooral informatie weergegeven over de komende hervormingen en de invloed hiervan op België.

2.2 Gevalstudie

De gevalstudie dient ter illustratie bij het gegeven werk. In de gevalstudie gaan we dieper in op de invloed van de WTO op zes verschillende landbouwbedrijven en een specifiek suikerverwerkingsbedrijf. Aan de hand van interviews wil ik nagaan welke invloed de hervormingen hebben op de suikerbiettelers (bijlage 1). Door de landbouwers te vragen naar hun mening en hoe zij de toekomst van de suikerbietteelt zien, proberen we een beeld te scheppen van hoe de suikerbietteelt zal evolueren binnen de landbouw. De landbouwbedrijven die onderzocht zullen worden zijn verspreid over België. Binnen elk *landbouwbedrijf* gaat er een onderzoek plaatsvinden naar de betaalde oppervlakte, de hoeveelheid quotum, opbrengsten en het inkomen. De volgende landbouwers werden telefonisch gecontacteerd en geïnterviewd:

- Goessens Marc Datum: 15/10/2007
Vertegenwoordiger Capellen, Landbouwer in bijambt Uur: 19u00 - 21u00
Steenkuilstraat 13 A
3800 Sint-Truiden
- Ballekens Marc Datum: 07/01/2007
Voorzitter Semzabel Uur: 22u00-23u15
Stoofstraat 5
9790 Moregem en Ooike (Wortegem-Petegem)
- Brugmans Jos Datum: 19/10/2007
Commissaris van het verbond van suikerbietplanters Uur: 10u30 - 11u45
Vlaams-Haspengouw, Landbouwer
Heilig Hartstraat 71
3890 Gingelom

- Vanstapel Filip
Landbouwer
Romeinseweg
3800 Sint-Truiden
Datum: 19/10/2007
Uur: 12u20 - 13u00
- Vanhentenrijck Pierre
Landbouwer
Zepperenweg 130
3800 Sint-Truiden
Datum: 19/10/2007
Uur: 15u30 – 16u15
- Avermaete Etienne
Landbouwer
Bosschelstraat 75
3300 Tienen
Datum: 16/10/2007
Uur: 13u00 – 14u00
- Boogaerts Luc
Landbouwer
Maagdomstraat 12
3370 Boutersem
Datum: 16/10/2007
Uur: 15u00 - 15u45
- Vanmeer Robert
Landbouwer
Oude Borgwormseweg 12
3800 Sint-Truiden
Datum: 19/10/2007
Uur: 14u00 - 13u00
- Reniers Wim
Landbouwer
Heirbaan 134
3800 Sint-Truiden
Datum: 19/10/2007
Uur: 17u00 - 17u50
- Awouters Jos
Landbouwer
Tongersesteenweg 41
3720 Kortesseem
Datum: 18/10/2007
Uur: 19u00 - 20u00

Het onderzoek in een *suikerverwerkingsbedrijf* gebeurt samen met 'De Tiense suikerraffinaderij nv', meer bepaald het suikerfabriek in Tienen. Samen gaan we op zoek naar de verschillende veranderingen die zich zullen afspelen door de nakende hervormingen. Zo zal er aandacht besteed worden aan de verwerkte hoeveelheid ton suikerbieten, de hoeveelheid geproduceerde suiker, de afzetprijs van suiker en de structuur binnen het bedrijf. Mijn voornaamste contactpersoon in de Tiense Suikerfabriek is de heer Rudy Smets, hoofd van de Landbouwkundige Dienst van de Tiense Suikerraffinaderij nv.

3 Suikerbietteelt in België

3.1 De herkomst van de suikerbietteelt en de suikerindustrie

De suikerbietteelt is de tweede belangrijkste akkerbouwteelt in België en de derde belangrijkste in Vlaanderen (tabel 3.1). De belangrijkste vragen die men kan stellen zijn dan ook hoe deze teelt in onze streek is terechtgekomen en waarom dit gewas zo belangrijk is gebleven.

Tabel 3.1. Evolutie van de oppervlakte van de akkerbouwteelten in België (in ha) (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Granen voor de korrel	313.486	286.879	310.496	308.312	319.218	322.231
2. Suikerbieten	90.858	95.553	96.457	91.177	87.754	85.527
3. Aardappelen	65.845	62.157	61.699	59.300	66.734	64.952
4. Vlas	13.761	17.662	16.270	20.232	20.529	19.288
5. Cichorei	16.067	15.255	13.346	15.797	16.234	15.649
6. Koolzaad	4.752	5.068	5.093	4.644	5.556	5.636
7. Landbouwzaden	–	–	–	2.335	2.702	2.797
8. Droog geoogste peulvruchten	2.215	2.087	1.891	2.604	2.533	2.454
9. Andere nijverheidsgewassen	800	3.193	2.446	698	759	893
10. Tabak	388	380	381	376	376	325
11. Hop	255	258	255	225	218	196
Totaal akkerbouw	508.427	486.242	508.481	505.699	522.613	519.948

FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

De Continentale Blokkade onder Napoleon in 1806 zorgde voor het verlammen van de handel van rietsuiker op het Europese vasteland, vooral in Frankrijk. In 1808 is er in Parijs praktisch geen uitheemse suiker meer te vinden en de prijs is onbetaalbaar. Hierdoor is men verplicht om op zoek te gaan naar vervangmiddelen. ([http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf/\\$FILE/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf](http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf/$FILE/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf))

Men grijpt terug naar de werken van Olivier de Serres, een Frans landbouwkundige. In het begin van de 17de eeuw ontdekte hij de aanwezigheid van kristalliseerbare suiker in bieten. Ook Andreas Margraff, een Duits chemicus, slaagde er in 1747 in het sap uit deze plant te onttrekken en te kristalliseren. Veertig jaar later herneemt zijn leerling Karl Achard deze studie. Hij verbetert de cultuur van de suikerbiet en creëert in 1802 een eerste, experimentele suikerfabriek. Door de goede resultaten worden in Silesië en Bohemen verschillende fabrieken opgericht. Al gauw overschrijdt zijn bekendheid de grenzen. Het Frankrijk van Napoleon ziet hierin de oplossing voor zijn suikerbevoorradingsproblemen. In 1812 werd de techniek verbeterd en zorgde Benjamin Delessert voor nieuwe zuiveringsprocédés. De eerste suikerbroden werden geproduceerd. Napoleon I ziet een toekomst in deze jonge industrie. Via een decreet werden duizenden hectaren grond gewijd aan de suikerbietenteelt. De diverse voordelen die verleend werden aan de landbouwers zorgden ervoor dat de suikerbietenteelt erg aansprak. (<http://www.vilt.be/dossiers/detail.phtml?id=87>)

In België, dat toen tot het Rijk van Napoleon behoorde, werd voornamelijk geëxperimenteerd in Vlaanderen, Brabant en Henegouwen. Zo komen er 63 suikerfabrieken en raffinaderijen. De eerste Belgische suikerfabriek wordt gevestigd in de verlaten abdij van het Terkamerenbos, nabij Brussel. De heer de la Tour du Pin, Prefect van de Dijlestreek, maakt er een staatsonderneming van, eerder van experimentele aard. In 1812 stichtten de heren Piret de Silenrioux en Lefebvre de eerste privé- en commerciële suikerfabriek in Luik, aan de St-Leonardkade. ([http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf/\\$FILE/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf](http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf/$FILE/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf))

Bij het opheffen van de Continentale Blokkade komt rietsuiker terug op onze markt en de handel van bietsuiker stort ineen. De meeste raffinaderijen sluiten als gevolg van deze

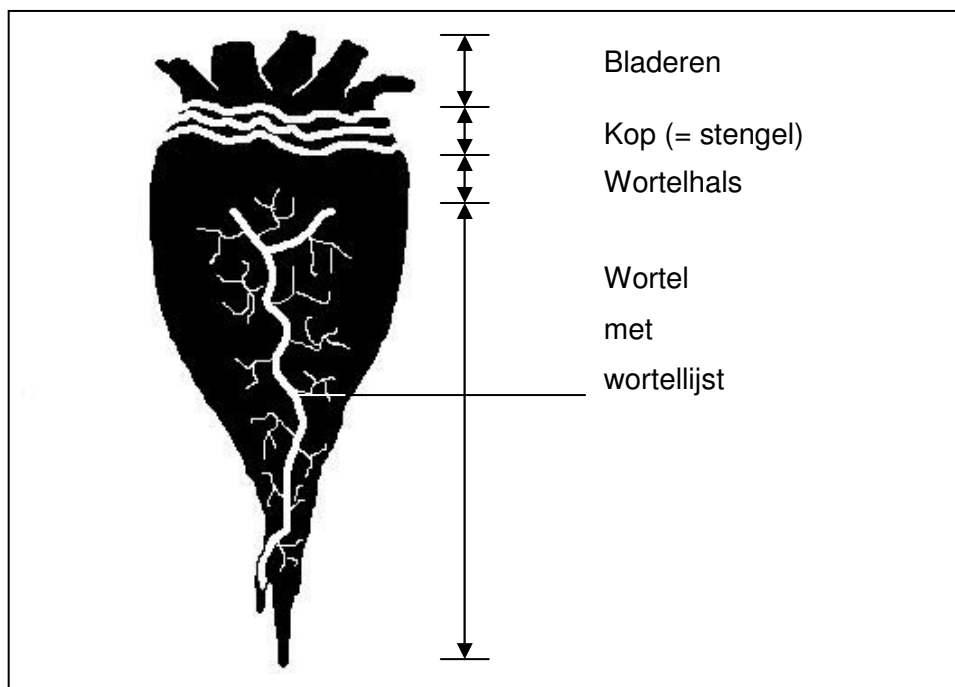
grote concurrentie. Met heel veel geduld en moed krijgen Delessert, Chaptal en Mathieu de Dombasle de inheemse suikerproductie weer op gang. (<http://www.vilt.be/dossiers/detail.phtml?id=87>)

In 1848 wordt de slavernij in de Europese kolonies afgeschaft. De prijs van rietsuiker neemt toe op een spectaculaire wijze toe en de bietsuikerproductie wordt weer rendabel. Deze laatste zal haar positie nog versterken door de technische ontwikkeling, het invoeren van grote productie-eenheden en de verbetering van de suikerbietenteelt. (<http://www.vilt.be/dossiers/detail.phtml?id=87>)

3.2 De bouw van de suikerbiet

De suikerbiet is een tweejarige plant. In het eerste jaar bestaat de plant uit een wortel, een stengel en bladeren. De stengel is dan nog kort en gedrongen en wordt aangeduid door 'kop'. Gedurende het eerste jaar wordt een verdikte penwortel gevormd, waarin het reservevoedsel in de vorm van suiker wordt opgeslagen. De wortel van de suikerbiet bevat gemiddeld 16% sacharose (suiker). In het tweede jaar treedt de stengeltrekking op, de plant gaat bloeien en zaad wordt gevormd. (De Jong, 1989, p.36-37) In figuur 3.1 worden de uiterlijke kenmerken van de suikerbietplant weergegeven. De dwarsdoorsnede van de plant onderscheidt bladeren, kop (= stengel), wortelhals en wortel.

Figuur 3.1. De dwarsdoorsnede van de suikerbietplant

E. Roefflaer, gebaseerd op concept van Jorritsma (1985, p.25) en De Jong (1989, p.37).

De bladeren van de suikerbietplant zijn gesteeld en hebben een min of meer driehoekige vorm. Ze groeien per twee. De kop is een gedrongen stengel. Hierop staan de bladeren ingeplant. De kop wordt begrensd door de littekens van de oudste bladeren. Voor de suikerindustrie is de kop waardeloos omdat het suikergehalte laag is. Ook is de kop hard en vezelig waardoor het snijden in de fabriek wordt bemoeilijkt. Bij het rooien worden de suikerbieten dan ook gekopt net boven de onderste bladlittekens. De wortelhals is het deel tussen de eigenlijke wortel en de kop. Ze groeit boven de grond en heeft hierdoor een groene kleur. De wortel vertoont aan twee kanten een groeve, dit is de wortelgroef of wortellijst. Uit deze wortellijsten ontspringen de fijnere zijwortels. (De Jong, 1989, p.39-40)

3.3 Het teeltproces

De eerste stap in het teeltproces is het kiezen van het perceel. Suikerbieten worden voornamelijk op leemgronden, poldergronden en zandleemgronden geteeld. Voor de teelt van suikerbieten moet er minstens een driejaarlijkse vruchtafwisseling zijn. Dit om wilde

suikerbieten en bodemvermoeidheid te voorkomen. Een tweede stap is de bemesting. Er wordt een volledige bodemanalyse uitgevoerd. Aan de hand van deze analyse wordt bepaald welke meststoffen er nodig zijn voor de grond. De zeven belangrijkste stoffen die in de grond aanwezig moeten zijn, zijn humus, stikstof, fosfaat en kalium, natrium, magnesium en boor. Na de bemesting wordt de grond klaargelegd voor het zaaien. Bij het zaaien moet men rekening houden met verschillende factoren. Zo moet men eerst een keuze maken van de zaden, vervolgens moet men rekening houden met de zaaidatum, de bodemgesteldheid, de zaaidiepte, de zaaiafstand en de zaaisnelheid. Een volgende punt is het beschermen van de suikerbieten tegen onkruid, schieters, plagen en ziektes. Als laatste stap komt men tot de oogst. De suikerbieten worden gerooid vóór half november. (Bietenteelt Vade-mecum 1996, p.1-60)

Het zaaien gebeurt in de lente, het oogsten in de herfst. De teelt van suikerbieten begint met een klein zaadje. Dit zaadje wordt in de grond gebracht waarna het door voldoende vocht begint te zwellen. De kiem begint zich te ontwikkelen. Dit is het begin van de groei. Eerst komt de wortel vrij die snel naar beneden groeit. Daarna komen de blaadjes naar boven. Eenmaal boven de grond ontvouwen ze zich. Tot op dit moment is de groei verlopen met behulp van de geringe reserves die aanwezig zijn in de kiem. Nu staat de plant op eigen benen en gaat ze voedsel opnemen via de wortels vanuit de grond. (Jorritsma, 1985, p.27-28)

Het produceren van suiker door de suikerbietplant gebeurt door de werking van zonlicht. Zoals bij de meeste groenplanten, vindt bij de suikerbietplant het proces van fotosynthese plaats. De extra grote bladeren van de suikerbietplant vangen zonlicht op waardoor de planten het koolzuurgas van de atmosfeer kunnen afscheiden. Het koolzuurgas wordt omgezet in zuurstof en koolstof. De suikerbiet is dus zuiverend voor de lucht. Terwijl de zuurstof terug vrijkomt in de atmosfeer, wordt de koolstof bijgehouden door de plant. Vervolgens wordt de koolstof omgezet in verschillende voedingsrijke elementen, in het bijzonder sacharose (suiker). (http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupTextContent/Agronomy_du?opendocument&lang=du&show=left%20right&sub=Agronomy&main=sugarinperspective)

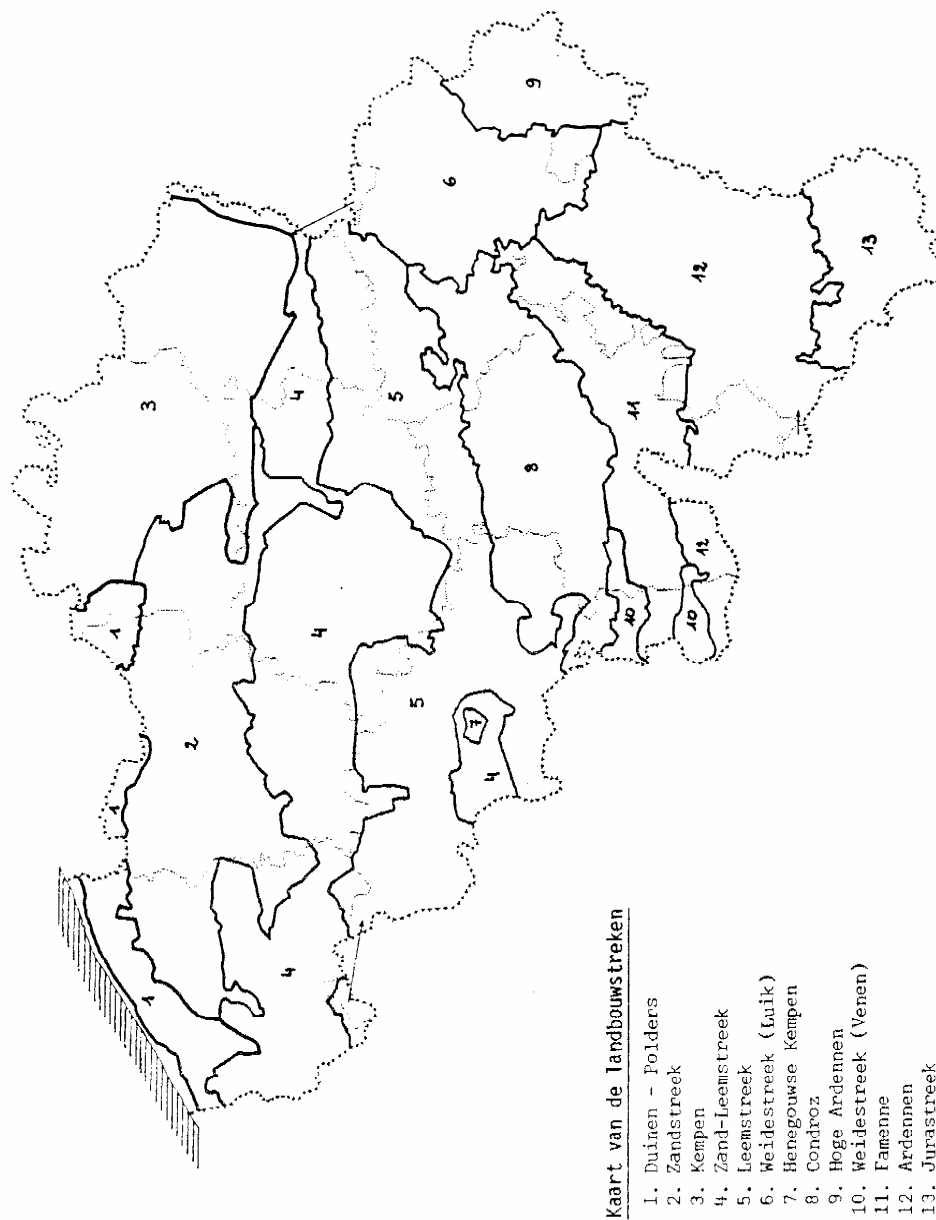
De bladen bevatten chlorofyl. Chlorofyl of bladgroen zorgt voor de productie van suiker. Het suiker wordt via het plantensap naar de suikermagazijnen, d.i. de (pen)wortel van de

plant getransporteerd. De suiker vormt hier een energiereserve. Alle planten die chlorofyl bevatten produceren suiker, maar de twee belangrijkste die de suiker opslaan zijn suikerriet en suikerbiet. (http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupTextContent/Agronomy_du?opendocument&lang=du&show=left%20right&sub=Agronomy&main=sugari nperspective)

3.4 De teeltvoorwaarden

In welke bodem men de vrucht zal planten gaat een invloed hebben op het succesvol telen. De suikerbieten worden dan ook vooral geteeld op erg vruchtbare gronden. De Leemsteek, de Zandleemstreek, de Condroz en de Duinen-Polders vormen de belangrijkste teeltgebieden. Deze gebieden zijn vooral gelegen in Midden-België. De verschillende landbouwstreken zijn terug te vinden in figuur 3.2.

Figuur 3.2. De landbouwstreken van België

De ideale bodem heeft een vlakke, bezakte, doorlatende, capillair actieve onderlaag die het daarop geplaatste zaad voortdurend van voldoende vocht kan voorzien. Deze laag dient afgedekt te zijn met een 2 tot 4 cm dikke, losse, relatief fijne, stabiele toplaag die een goede verwarming en beluchting van het kiemmilieu mogelijk maakt, terwijl de weg van de kiemplant naar boven kort is. (Jorritsma, 1985, p.60) De löss- en leemgronden komen hiervoor in aanmerking.

De temperatuur speelt een belangrijke rol bij het telen van gewassen. De meeste gewassen hebben dan ook bepaalde temperatuurvoorwaarden waar aan voldaan moet worden. Dit is bij de suikerbiet ook zo.

Bietenzaad heeft een warmtesom van ongeveer 100 graaddagen nodig om boven te komen. De temperatuur is de gemiddelde etmaaltemperatuur. Dit betekent dat bij een gemiddelde etmaaltemperatuur van 5°C het suikerbietenzaad ongeveer 3 weken nodig heeft om boven te komen. Is deze temperatuur daarentegen 20°C dan zijn de suikerbieten binnen een week boven. Beneden 5°C verloopt de kieming zeer traag terwijl 45°C het maximum is wat verdragen kan worden. Optimaal is een temperatuur van 20 à 25°C. De mate van gevoeligheid voor lage temperaturen varieert enigszins met ras en zaadpartij. (Jorritsma, 1985, p.52-53)

Bij het zaaien van de suikerbietzaden mag het vochtgehalte niet hoger zijn dan 15%. Om de suikerbietzaden te laten ontkiemen moet het vochtgehalte oplopen tot tenminste 30%. De vochtigheidsgraad wordt geleverd door neerslag en opstijgend bodemvocht. (Jorritsma, 1985, p.52)

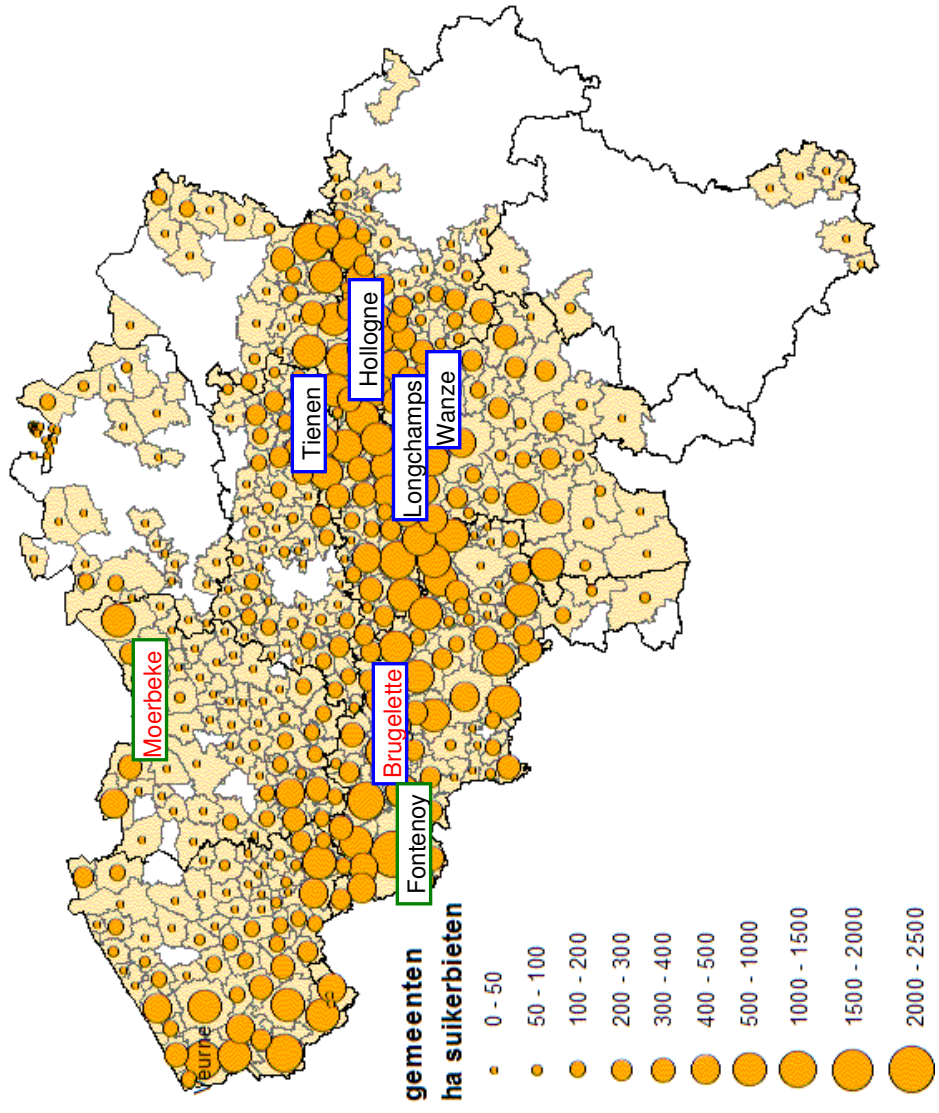
3.5 De teeltgebieden

De meeste suikerbieten worden geteeld in Midden-België. Dit omdat löss- en leembodems er erg geschikt is voor het telen van suikerbieten.

Van de 1.382.390 hectare cultuurgrond die in 2006 in België beschikbaar is, is 82.912 hectare besteed aan de teelt van suikerbieten (http://statbel.fgov.be/downloads/cah2006m_nl.xls). Dit komt neer op 6,00%. In bijlage 2 is in de tabel af te lezen dat in Wallonië meer landbouwgrond aanwezig is dan in Vlaanderen en Brussel, en dat in Wallonië meer suikerbieten geteeld worden.

Uit figuur 3.3 kan men afleiden waar precies de suikerbieten geteeld worden. Hoe groter de cirkels, hoe meer suikerbieten er geteeld worden. Deze gebieden zijn vooral in Wallonië gelegen. In de aangeduide teeltgebieden zijn de suikerfabrieken gelegen.

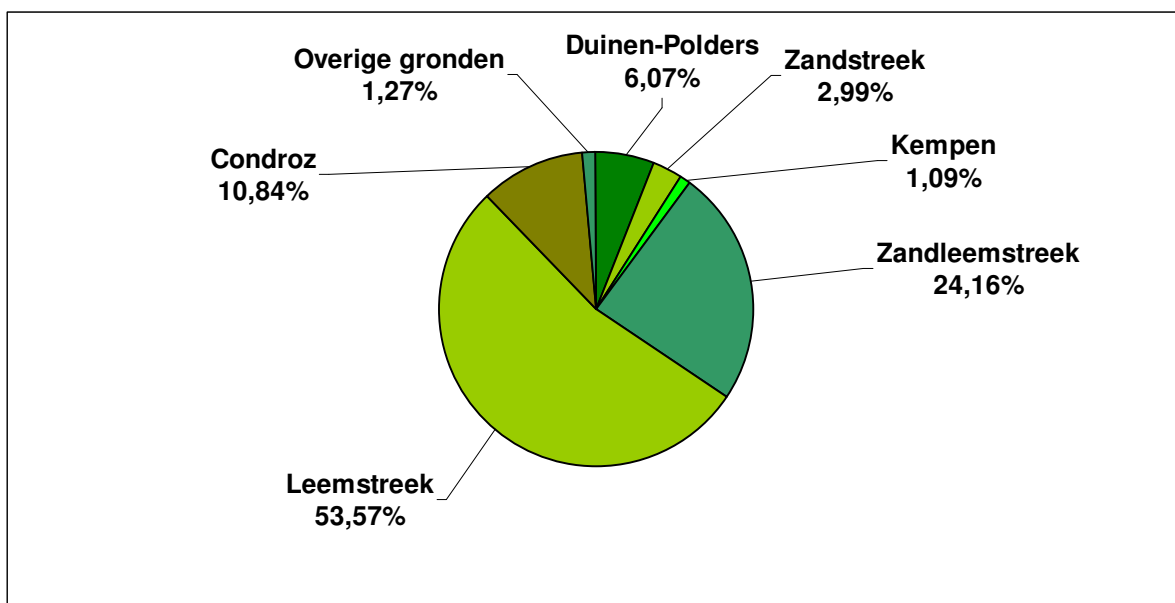
Figuur 3.3. Landkaart van België: streken waar men suikerbieten teelt

De suikerbieten worden vooral geteeld in de Leemstreek, de Zandleemstreek, de Condroz en de Duinen-Polders, zoals in het hoofdstuk 3.4 'de teeltvoorwaarden' reeds besproken. Deze gronden zijn het meest geschikt voor de teelt van suikerbieten. Dit kan men ook terugvinden in figuur 3.3. Meer dan de helft van de cultuurgronden die gebruikt worden voor de teelt van suikerbieten bevindt zich in de Leemstreek. In Wallonië nemen de Leemstreek, de Condroz en de overige gronden een 65% in van de cultuurgronden voor de suikerbieteteelt. De categorie overige gronden bevat de cultuurgronden die vooral in Wallonië gelegen zijn met uitzondering van de Leemstreek en de Condroz. Het zijn de Jurasstreek, de Ardennen, de Hoge Ardennen, de Famenne, de Weidestreek (Luik), de Henegouwse Kempen en de Weidestreek (Venen). In Vlaanderen neemt de Zandleemstreek de meeste oppervlakte in voor de teelt, namelijk 24,16%.

Figuur 3.4. Indeling van de oppervlakte cultuurgronden besteed aan de suikerbieteteelt in België naargelang de landbouwstreken (2006)

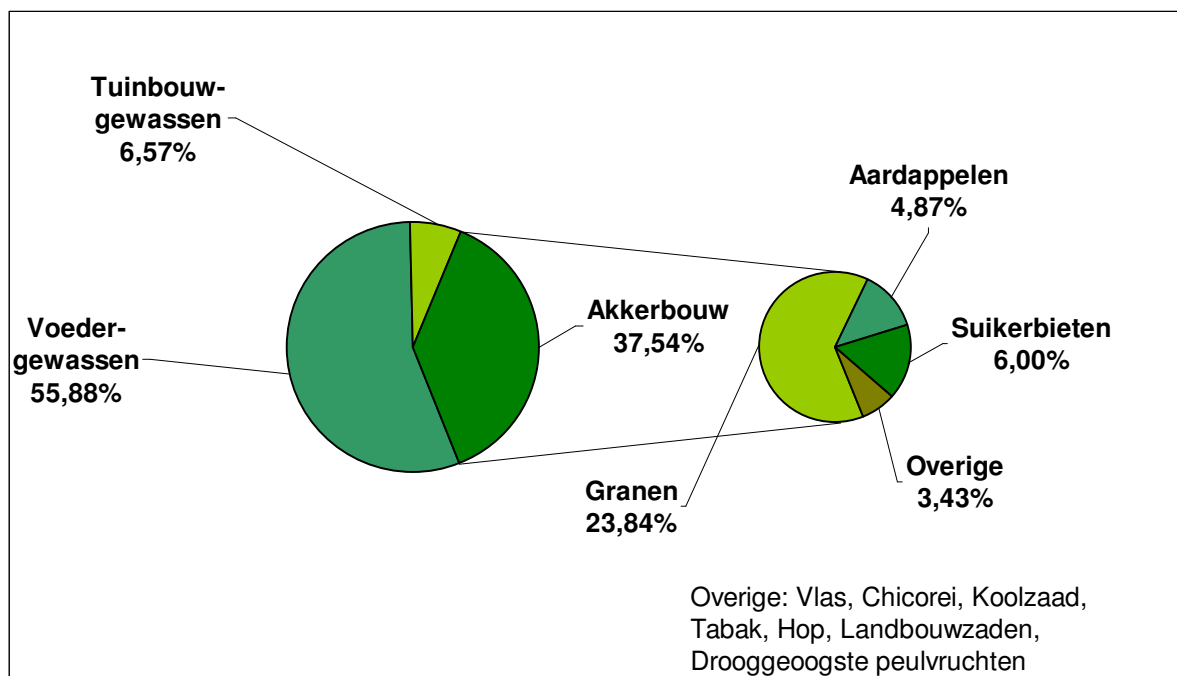

E. Roefflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

3.6 Het areaal

In België wordt 6,17% van de cultuurgronden besteed aan de teelt van suikerbieten. Hiermee komt de teelt op de tweede plaats op gebied van het gebruik van cultuurgronden, na granen (23,26%) (figuur 3.5).

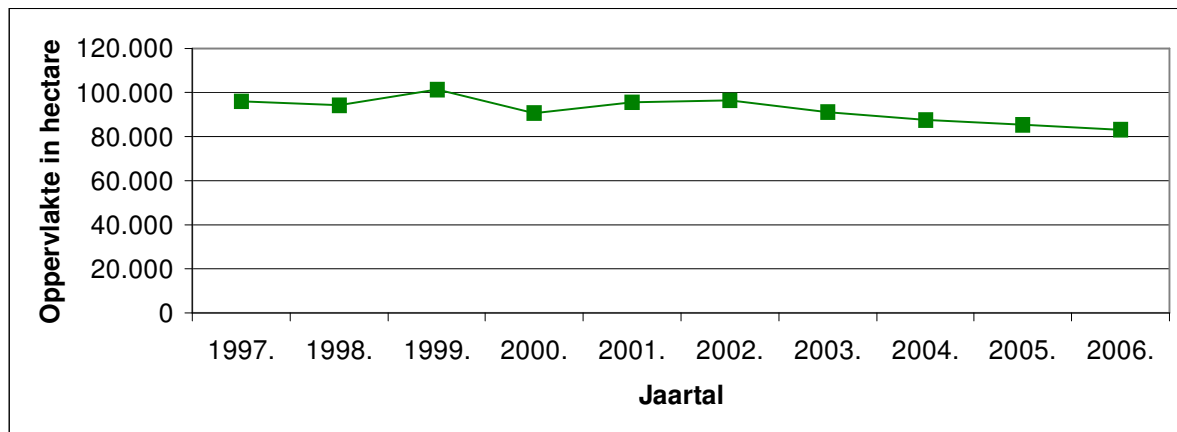
Figuur 3.5. Indeling van de oppervlakte cultuurgronden besteed aan de suikerbieteteelt in België naargelang cultuurgronden (2006)

E. Roeflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

Uit figuur 3.6 blijkt dat de oppervlakte cultuurgrond voor de teelt van suikerbieten afneemt. In 1999 was er een piek, gevolgd door een sterke daling in 2000. Over de ganse lijn is er een duidelijke dalende trend. In 2006 wordt 82.665 ha cultuurgrond besteed aan de teelt van suikerbieten.

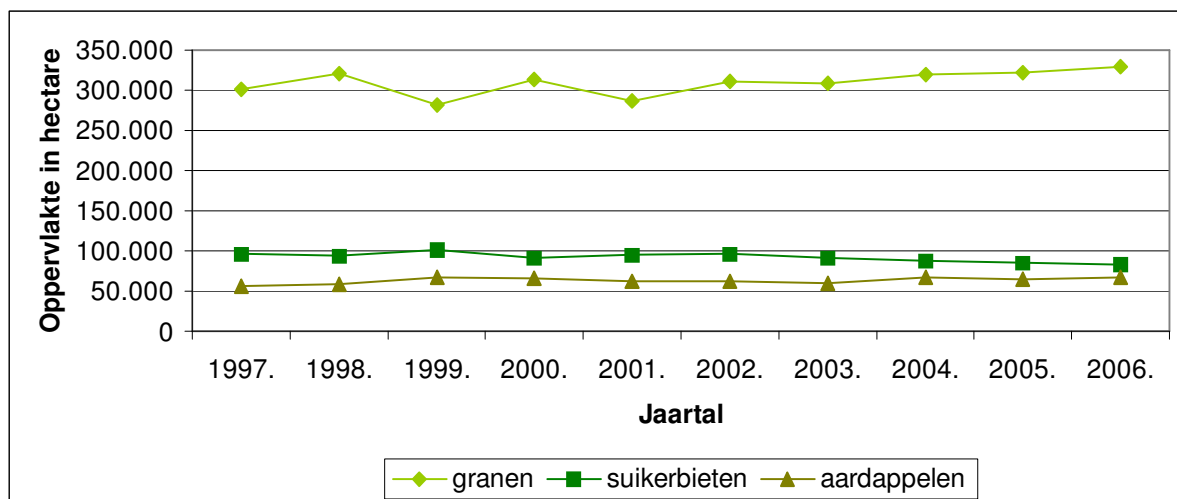
Figuur 3.6. Evolutie van de oppervlakte van de suikerbieteelt in hectare in België (1997-2006)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

Als we de suikerbieteelt vergelijken met de andere drie teelten, merken we op dat de aardappelteelt de laatste jaren status quo blijft. Dit is weergegeven in figuur 3.7. Het areaal aan granen neemt vanaf 2001 daarentegen toe.

Figuur 3.7. Evolutie van het areaal van de drie belangrijkste teelten in hectare (1997-2006)

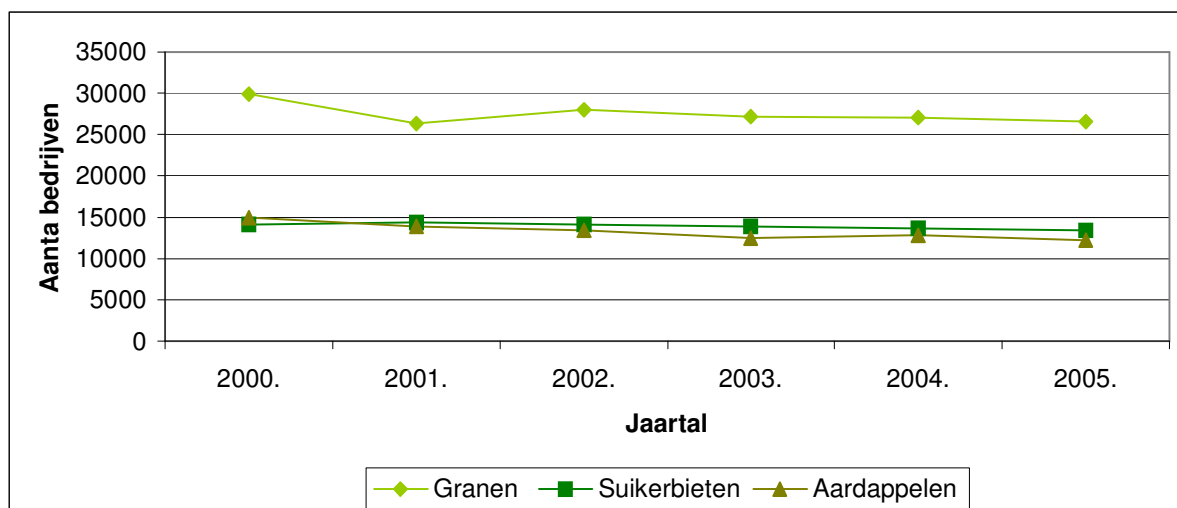

E. Roefflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

3.7 De suikerbiettelers

In 2005 bevinden zich in België 13.397 landbouwbedrijven die suikerbieten telen (http://statbel.fgov.be/downloads/cah2006m_nl.xls). Wanneer we kijken naar de evolutie in het aantal landbouwbedrijven, zien we een lichte daling in het aantal landbouwbedrijven die de suikerbieteelt voor hun rekening nemen. In 2005 is er een daling merkbaar van bijna 5% ten opzichte van 2000. Uit figuur 3.8 blijkt dat dit ook het geval is voor de landbouwbedrijven die granen en aardappelen telen.

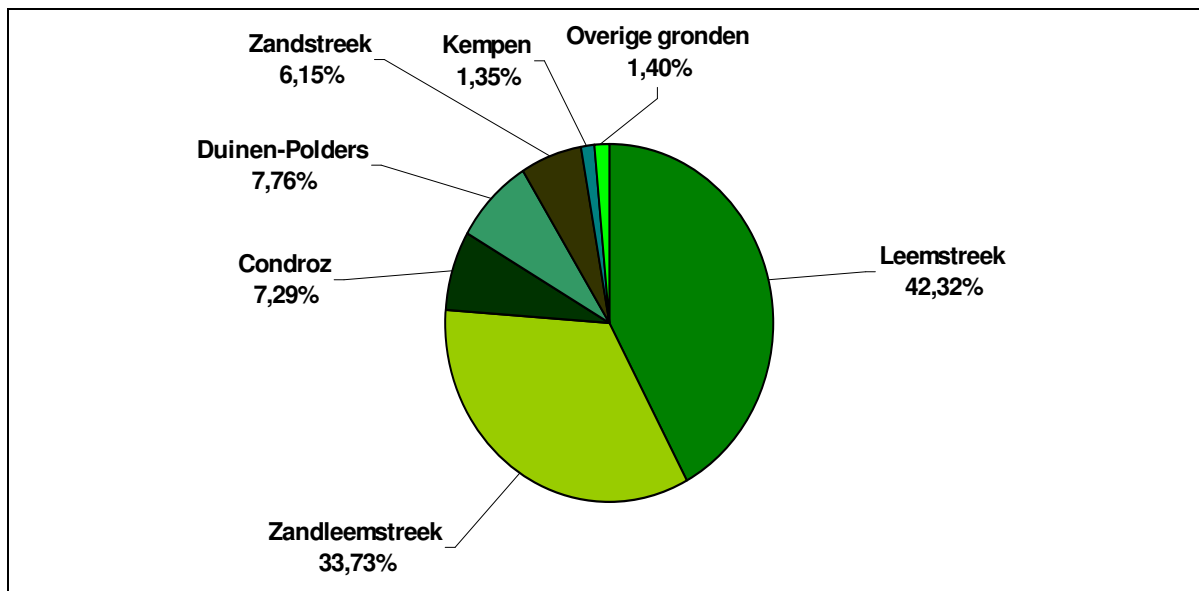
Figuur 3.8. Evolutie van het aantal bedrijven van de drie belangrijkste teelten in België (2000-2005)

E. Roeflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

In 2005 werd per landbouwbedrijf gemiddeld 6,4 hectare landbouwgrond besteed aan de teelt van suikerbieten. De meeste landbouwbedrijven bevinden zich in de Leemstreek, waar tevens het grootst aantal oppervlakten besteed is aan de teelt van suikerbieten. Ruim 42% van het aantal landbouwbedrijven waar suikerbieten geteeld worden, bevinden zich in de Leemstreek, gevolgd door de Zandleemstreek en de Condroz (figuur 3.9).

Figuur 3.9. Aantal bedrijven met suikerbieteelt in België, ingedeeld naargelang de landbouwstreken (2005)

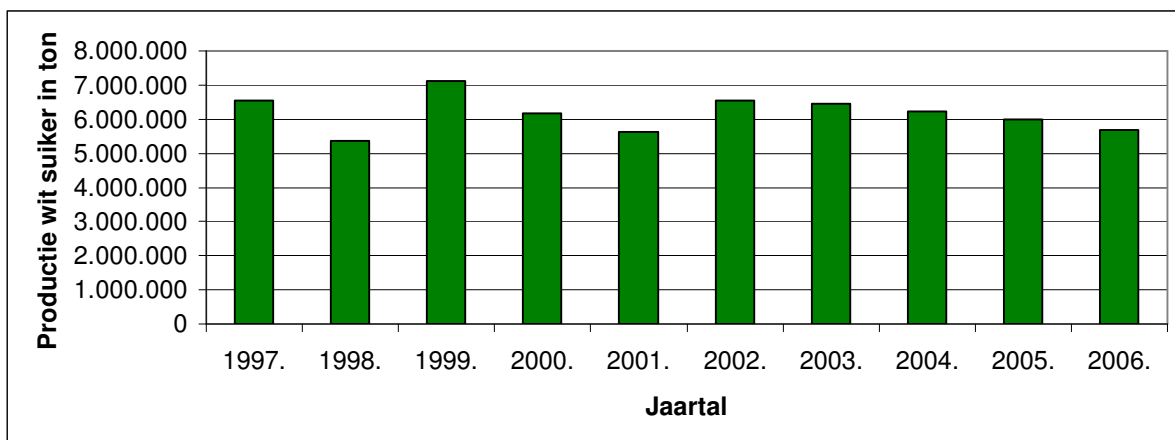

E. Roeflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

3.8 De suikerbietproductie en suikeropbrengst

De productie van suikerbieten kent vanaf 2002 een dalend verloop. Het jaar 1999 was het meest productieve jaar van de laatste tien jaar. Er werd toen 7.112.021 ton suikerbieten geproduceerd. In 2006 werd er nog 5.666.621 ton suikerbieten geproduceerd. (figuur 3.10)

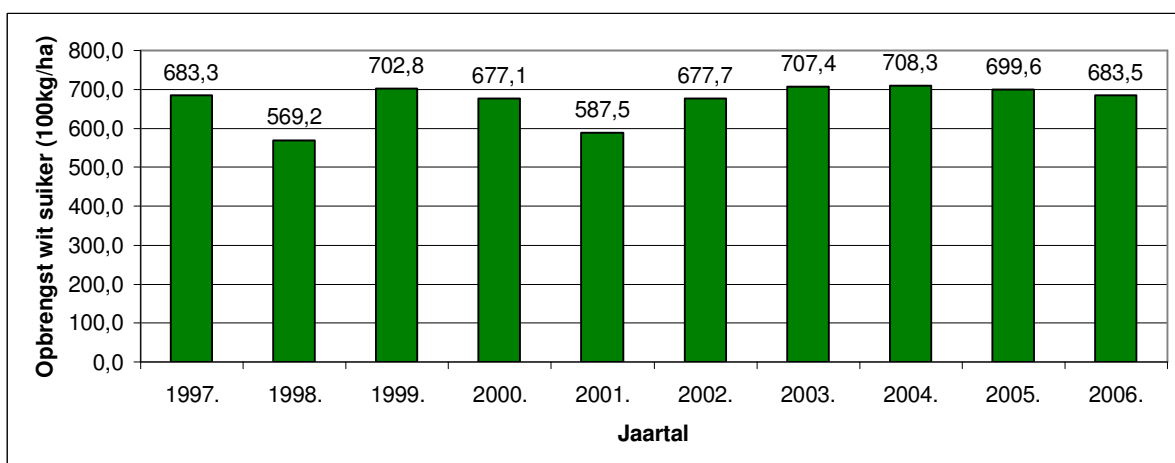
Figuur 3.10. Evolutie van de productie suikerbieten (ton) in België (1997-2006)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

De suikerbietopbrengst per hectare hangt samen met de productie van suiker. Figuur 3.11 geeft deze trend weer. De opbrengst van suikerbieten per hectare is stabiel, behalve voor de jaren 1998 en 2001. Hier ligt de opbrengst per hectare beduidend lager. Deze cijfers komen overeen met de productie van suikerbieten, die in 1998 en 2001 ook lager lagen (figuur 3.10).

Figuur 3.11. Evolutie van de opbrengst suikerbieten (100kg/ha) in België (1997-2006)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, 2007

4 Suikerindustrie in België

4.1 *Het productieproces van suiker*

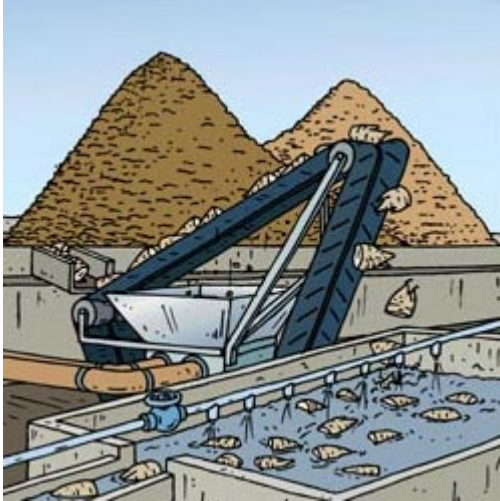
De campagne is de periode waarin de suikerbieten worden verwerkt. Deze periode duurt zeer kort, ongeveer drie maanden. De fabrieken liggen voor de rest van het jaar stil.

De suikerbieten moeten zo snel mogelijk omgevormd worden tot suiker. Het suikergehalte in de suikerbieten loopt snel terug na het oogsten. Het productieproces van suiker wordt verder toegelicht aan de hand van de tekst '*Van suikerbiet tot klontje*' van A. Vandenbosch, 2003 en de tekst '*Werking van het suikerfabriek*'. Deze laatste tekst is terug te vinden op de website van het VILT, <http://www.vilt.be/dossiers/detail.phtml?id=87>. Bijlage 9 is een schematische weergave van het productieproces van suiker.

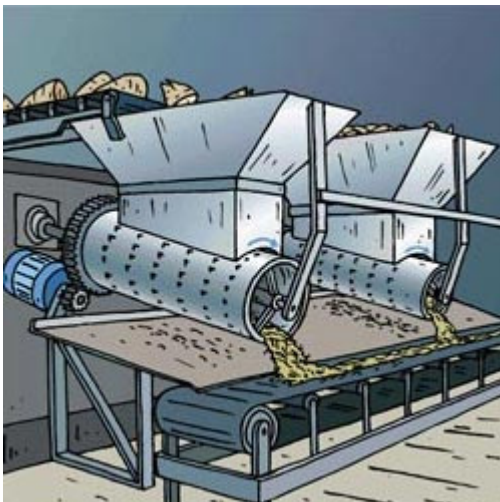
Tijdens de campagne worden dagelijks 10.000 ton suikerbieten aangevoerd in de suikerfabriek van Tienen. Dit komt overeen met 400 à 500 vrachtwagens die suikerbieten aanvoeren. Een goede organisatie is hiervoor nodig. In samenspraak met de suikerbiëttelers wordt de datum van levering afgesproken. Het grootste deel van de suikerbieten, ongeveer drievierde, wordt aangevoerd door het fabrieksvervoer, geregeld door het fabriek. Dit houdt in dat de suikerbiëtteler ervoor zorgt dat de suikerbieten op een bepaalde dag en op een bepaald tijdstip op een hoop liggen. Het merendeel van de suikerbieten wordt opgehaald en getransporteerd door het suikerfabriek. Ongeveer 18% van de suikerbieten worden geleverd door zelfleveranciers en 7% door particulieren.

Eerst wordt de inkomende wagen geïdentificeerd en gewogen. Via een staalafname van ongeveer 50kg per vracht wordt de hoeveelheid suiker en tarra bepaald. Het tarragewicht is het verschil tussen het brutogewicht, d.i. het staal die voor de eerste maal gewogen wordt, en het nettogewicht, d.i. het staal die na wassen en ontkoppen opnieuw gewogen wordt.

Figuur 4.1. Productieproces van suiker

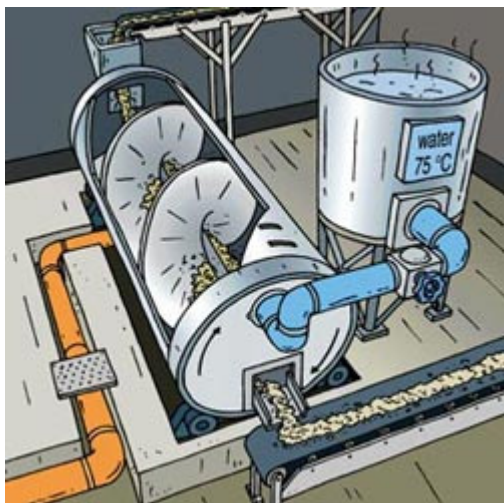

Vervolgens wordt de rest van de vracht suikerbieten gelost op de centrale binnenkoer. Aan de suikerbieten kleeft uiteraard nog aarde. Dit wordt verwijderd door het wassen. Een speciale transportband schudt de aarde van de suikerbieten en vervoert ze naar de wasplaats. Dit zijn grote baden waar de restjes slijk door een krachtige straal water worden afgespoten. Het transport naar de waterinstallaties gebeurt via water.

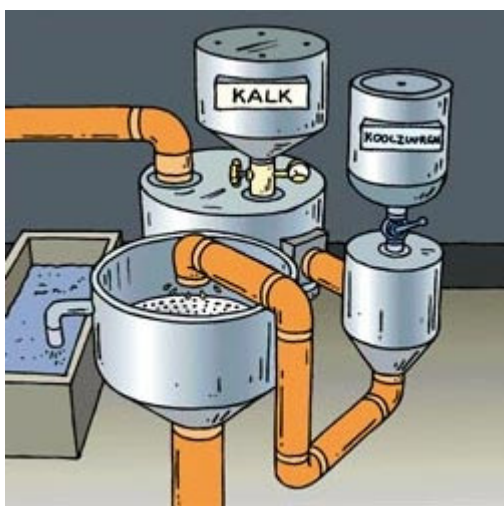

Vanuit de wastrommel komen de gewassen in een snijmolen terecht. De suikerbieten worden er in kleine stukjes geraspt. Die kleine stukjes suikerbiet noemt men snijdsels.

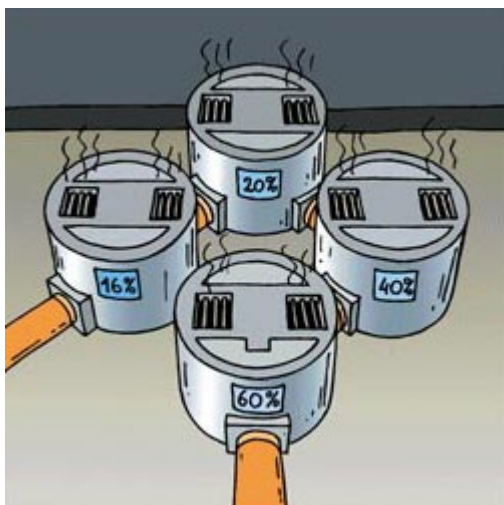

De volgende stap in het suikerwinningproces is de diffusie. De snijdsels komen terecht in een cilindervormige trommel, de diffusor genaamd. Hierin stroomt warm water. Door het warme water wordt het suiker dat zich in de suikerbiet bevindt opgelost in het water. Dit noemt men het diffusiesap. Wat overblijft van de snijdsels is de pulp.

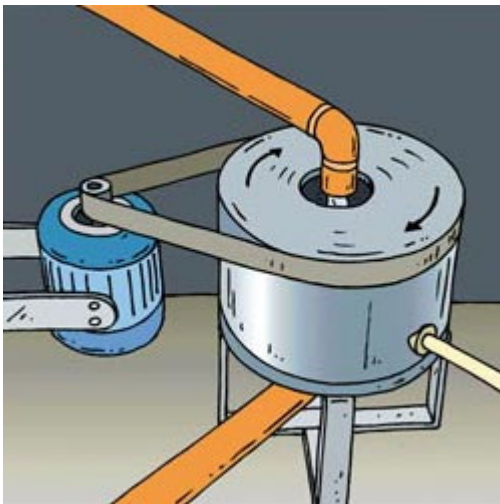
Het diffusiesap bevat nog veel onzuiverheden. Met behulp van kalk, koolzuur en filters worden die verwijderd. Door de zuivering is het diffusiesap nu doorzichtig geworden. In de suikerfabrieken noemt men het nu stroop. Wat in de filters achterblijft, noemt men schuimaarde. Schuimaarde is onder andere kalk die gebruikt wordt om de onzuiverheden van het diffusiesap te verwijderen.

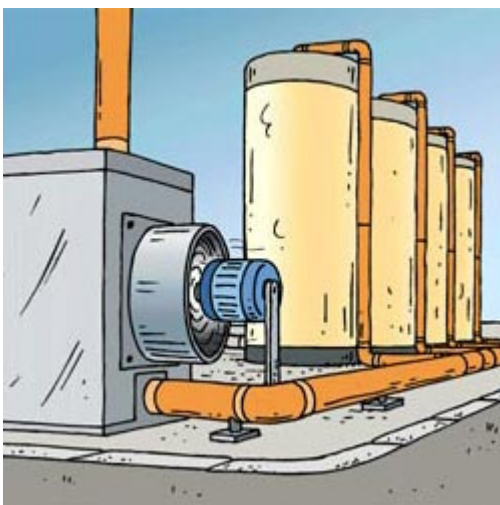
De stroop bevat nog veel water. Bij de indampingsfase wordt er ontwaterd door koken. Door het koken houdt men uiteindelijk dik sap over.

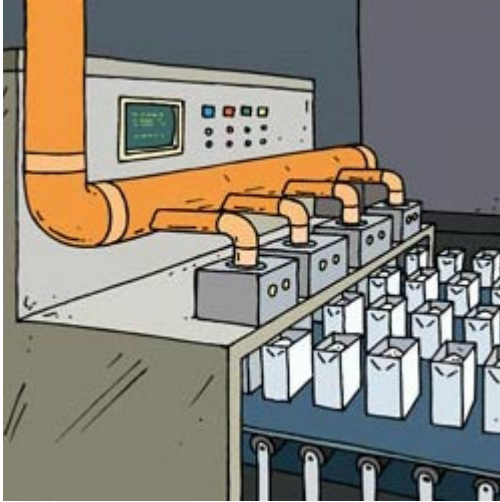
Het koken verwijdt het overtollige water waardoor er in de suikerstroop korrels verschijnen. Deze korrels vormen de suikerkristallen.

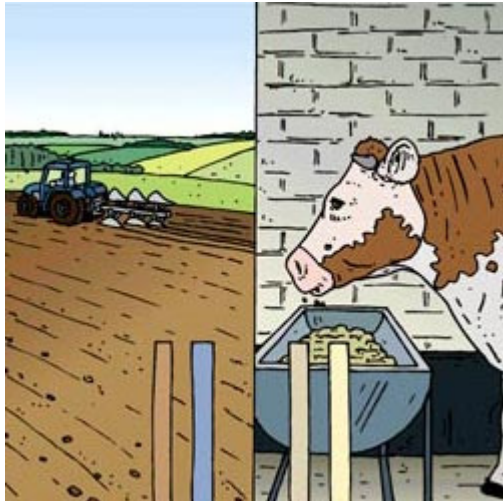
Om die suikerkristallen te scheiden van de rest van de stroop, wordt de stroop gecentrifugeerd. In de centrifuge wordt de stroop weggeslingerd en de suiker blijft in de ketel. Zo verkrijgen we kristalsuiker. Er blijft nu nog een minderwaardige, zoete stroop over: melasse. Melasse wordt gebruikt voor de bereiding van alcohol, veevoeder, giststof en citroenzuur.

Vooraleer de kristalsuiker in grote silo's wordt opgeslagen, wordt deze in de droogtrommel gedroogd. De silo's zijn erg belangrijk voor de opslag van de suiker omdat de kristallisatie slechts 8 maanden per jaar gebeurt. Suikerbieten zijn immers niet gans het jaar aanwezig. Vanuit die silo's kan men dan het hele jaar door suiker leveren.

De kristalsuiker vanuit de silo's kan nu in allerlei soorten verpakkingen gestopt worden.

In de loop van het productieproces merken we dat er restproducten van de suikerbiet ontstaan: pulp, schuimaarde en melasse. Deze producten gaan niet verloren. Ze komen meestal opnieuw op het landbouwbedrijf terecht. Pulp en melasse doen dienst als veevoeder, schuimaarde kan als bekalking op de landbouwbedrijven gebruikt worden. Ook de aarde dat van de suikerbieten verwijderd wordt tijdens het wassen, brengt men opnieuw naar de akkers.

(<http://www.vilt.be/landbouweducatie/leerstofpakketten/suiker/suikerfabriek/index.html>, 2007)

4.2 De suikerproducenten

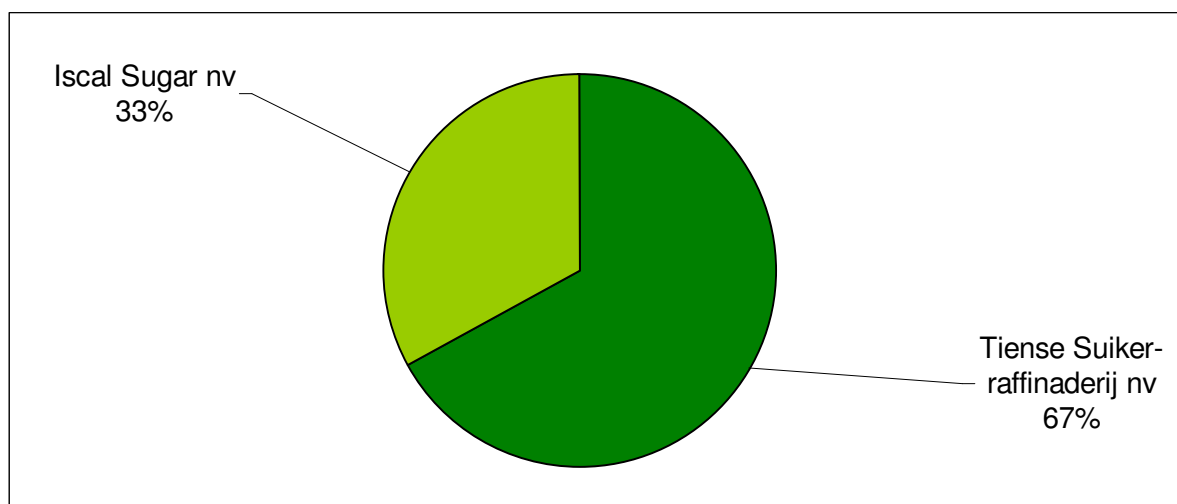
De productiegebieden zijn de plaatsen waar suiker geproduceerd worden. In figuur 3.3 is terug te vinden dat de productiegebieden verspreid liggen in de gebieden waar suikerbieten geteeld worden. De meest bekende suikerfabriek is deze van Tienen, deze maakt deel uit van de Tiense Suikerraffinaderij nv. De andere suikerfabrieken die deel

uitmaken van deze groep bevinden zich in Brugelette, Hollogne, Longchamps en Wanze, dat enkel bio-ethanol zal produceren. (http://www.iscalsugar.com/content.php?langue=dutch&cle_menus=1134721522) Deze fabrieken worden aangegeven op figuur 3.3 door een blauwe rechthoek. Tijdens het interview met de heer Jos Brugmans kwam de sluiting van één van de fabrieken ter sprake. Het zou gaan over het fabriek in Brugelette. De krant De Standaard van 26 oktober 2007 bevestigt deze sluiting van het fabriek in Brugelette. Deze sluiting is het gevolg van de quotadaling die doorgevoerd wordt door de Europese Commissie.

Een tweede groep is de Iscal Sugar nv. De Suikerfabriek van Sucrierie de Fontenoy nv, gelegen in Fontenoy en Suikergroep nv, gelegen te Moerbeke behoren tot deze groep. (<http://www.iscalsugar.com/content>) De fabrieken van de Iscal-groep worden weergegeven door een groene rechthoek. Niet alleen de Tiense Suikerraffinaderij nv sluit een suikerfabriek, ook de Iscal Sugar nv heeft besloten om één van de twee resterende fabrieken te sluiten, met name. het suikerfabriek te Moerbeke. (<http://www.vilt.be/nieuwsarchief/print.phtml?id=16231>)

De Iscal Sugar nv is goed voor 285.555 ton suiker van het Belgische quotum van 865.000 ton wit suiker (<http://www.vilt.be/nieuwsarchief/detail.phtml?id=16232>). Uit figuur 4.2 kunnen we opmaken dat de Tiense Suikerraffinaderij nv 67% voor haar rekening neemt.

Figuur 4.2. Indeling van de suikerindustrie in België naargelang productie (2006)

E. Roeflaer, verwerkte gegevens van Vlaams Instituut voor Land- en Tuinbouw, 2007

Volgens de heer Jos Brugmans, commissaris van het verbond van suikerbietplanters Vlaams-Haspengouw, zal België ervoor opteren om slechts enkele suikerfabrieken te behouden. Dit naar analogie met het Nederlandse model. In Nederland zijn nog slechts twee suikerfabrieken voor de gehele suikerbietverwerking in Nederland. Men heeft hier één centraal punt ter controle van de suikerbieten. De heer Jos Brugmans denkt dat we hier in België ook naar evolueren. Vervolgens wees hij mij er ook op dat de Tiense Suikerraffinaderij nv in handen was gekomen van het Duitse Sudzucker in 1989. Dit zal volgens hem dan ook een belangrijke invloed hebben op de toekomst van de suikerindustrie in België. Toch is hij er bijna zeker van dat er in Vlaanderen ten minste één suikerfabriek zal blijven bestaan en dit zal dan het suikerfabriek van Tienen zijn. Deze suikerfabriek is tevens het meest productieve in België.

4.3 De suikerproductie

Volgens tabel 4.1 werd er in 2004/2005 89.523 ha cultuurgrond bezaaid met suikerbieten. Dit verschilt 5 ha met de gegevens van de FOD Economie en is een daling van 15% ten opzichte van de beginjaren negentig. Er is echter wel een stijging van 19% van het aantal ton suikerbieten per hectare en dus ook een stijging van het aantal ton suiker per hectare. De hogere stijging van het aantal ton suiker, namelijk 31%, ten opzichte van de stijging van het aantal ton suikerbieten betekent dat het rendement aan suiker in de suikerbiet gestegen is over de afgelopen jaren. Men kan dus stellen dat men in België een suikeropbrengst heeft van bijna 16% suiker per suikerbiet, d.i. suiker/ha (ton) gedeeld door suikerbieten/ha (ton).

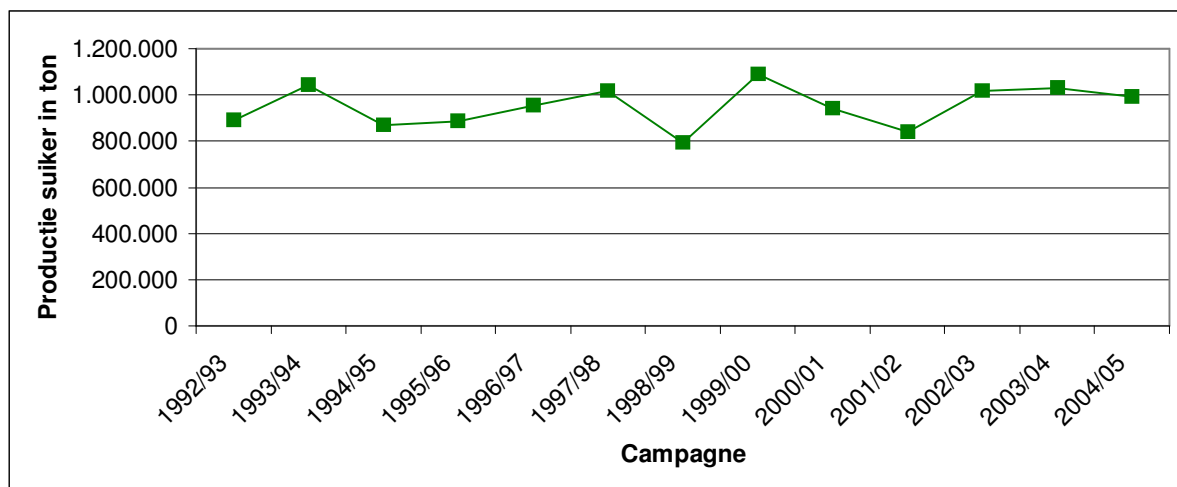
Tabel 4.1. Evolutie van de bezaaiing en het rendement in België (1992/93-2004/05)

Campagne	Bezaaiing (ha)	Suikerbieten/ha (ton)	Suiker/ha (ton)	Rendement (Suiker/biet)	Suikerproductie (ton)
1992/93	104.949	58,8	8,5	14,46%	888.601
1993/94	103.571	64,4	10,1	15,68%	1.042.600
1994/95	100.900	56,7	8,6	15,17%	867.323
1995/96	103.757	58,7	8,6	14,65%	887.806
1996/97	103.652	59,1	9,2	15,83%	953.528
1997/98	101.084	64,6	10,1	15,63%	1.017.792
1998/99	97.805	53,9	8,1	15,03%	793.834
1999/00	104.720	67,3	10,4	15,45%	1.091.715
2000/01	94.970	64,5	9,9	15,35%	941.529
2001/02	96.212	56,3	8,7	15,45%	839.701
2002/03	98.195	66,0	10,4	15,76%	1.018.833
2003/04	92.480	67,3	11,2	16,64%	1.028.626
2004/05	89.523	69,9	11,1	15,88%	990.585

Roeflaer Els, verwerkte gegevens van Tiense Suiker, 2006, p.18

Tijdens de afgelopen 10 jaar schommelt de Belgische suikerproductie tussen de 800.000 en 1.100.000 ton. (figuur 4.3) Meer gedetailleerde gegevens over de productieopbrengsten zijn terug te vinden in bijlage 10 tot 16. De schommelingen worden veroorzaakt door zowel landbouwfactoren, zoals het aantal hectare betaalde oppervlakten, de zaadselectie als de klimatologische omstandigheden.

Figuur 4.3. Evolutie van de suikerproductie in België in ton (1992/93-2004/05)

Tiense Suiker, 2006, p.19

In de EU (25) staat België op de achtste plaats wat betreft de productie van suiker. Door de toetreding van Polen tot de Europese Unie belandde België van de zevende op deze achtste plaats. In 2004/2005 werd er 171.854 suiker buiten quota geproduceerd. De volledige tabel is weergegeven in bijlage 17.

Tabel 4.2. Productie onder quota in de EU (25) en België (2004/2005)

	Productie onder quota			Totale productie 2004/2005
	Quota A	Quota B	Totaal quota	
EU (25)	14.723.213	2.717.321	17.440.535	19.998.055
8. België	674.906	114.906	819.812	991.666

Europese Commissie, 2005, p.9

In de Europese Unie (25) is het gemiddelde rendement suiker per hectare lager dan in België. In België behaalt men een gemiddeld rendement van 11,1 ton suiker per hectare (tabel 4.1), terwijl de Europese Unie (25) slechts een gemiddeld rendement van 8,3 bekommt (tabel 4.3). Men kan dus stellen dat de Belgische suikerbieten een hoog percentage suiker bevatten ten opzichte van het Europees gemiddelde.

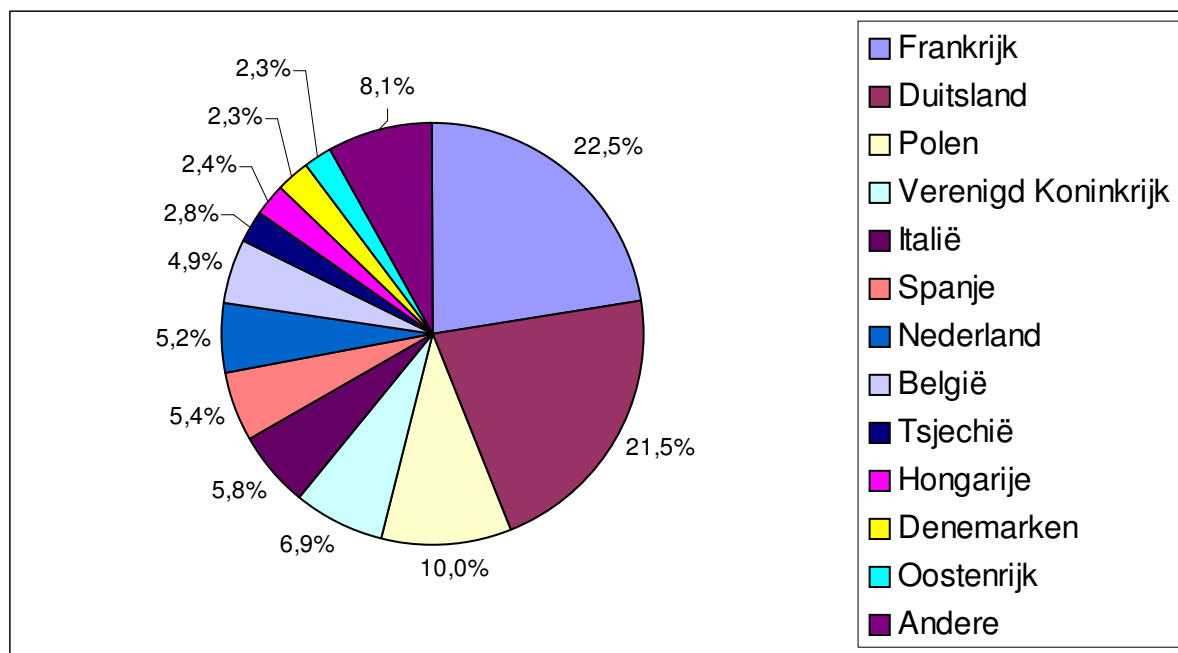
Tabel 4.3. Kerncijfers over de Europese Unie (2004/05)

Campagne 2004/2005	EU (15)	EU (25)
Bevolking (in miljoen inwoners)	387	461
Oppervlakte (1.000 km ²)	3.200	3.930
Bezaaiing (1.000 ha)	1.655	2.123
Aantal suikerfabrieken	119	190
Rendement (suiker/ha in ton)	8,5	8.3

Tiense Suikerraffinaderij nv, 2006, p.17

Met 14,1% van de wereldproductie is de EU (25) de tweede suikerproducent van de wereld, na Brazilië. De productie binnen de EU schommelt tussen 13 en 20 miljoen ton, naargelang de bezaaiing en het suikergehalte van de suikerbieten. Bijna 30% van de productie wordt uitgevoerd naar landen buiten de EU (Tiense suiker, 2006, p.16) De twee belangrijkste suikerproducerende landen van de EU zijn Frankrijk met 22,5% en Duitsland met 21,5%. België neemt 4,9% van de totale productie in de EU voor zijn rekening. (figuur 4.4)

Figuur 4.4. De suikerproductie in de EU (25) in 2004/2005

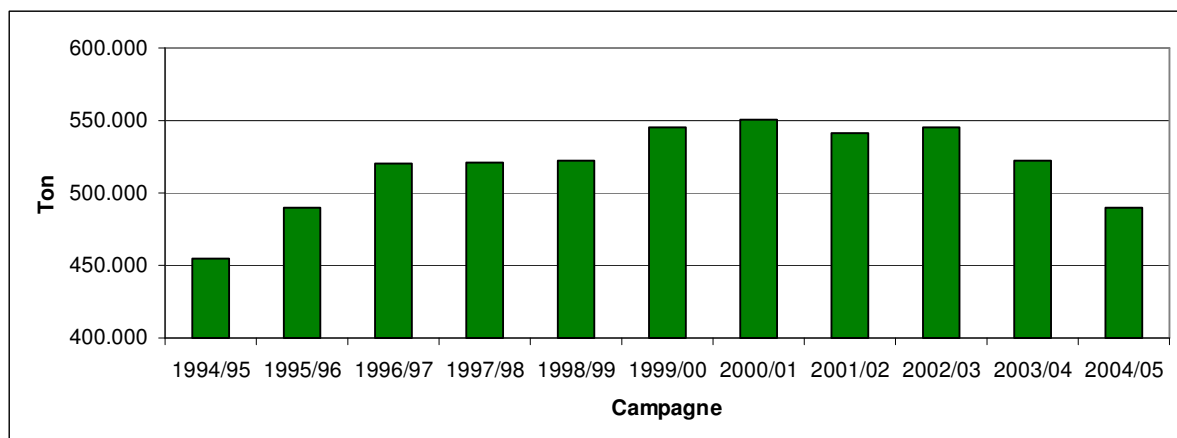
Europese Commissie, 2005, p.9

4.4 De suikerconsumptie

De evolutie van de suikerconsumptie in België kent een stijgend verloop tot 2000/01. Nadien daalt de suikerconsumptie.

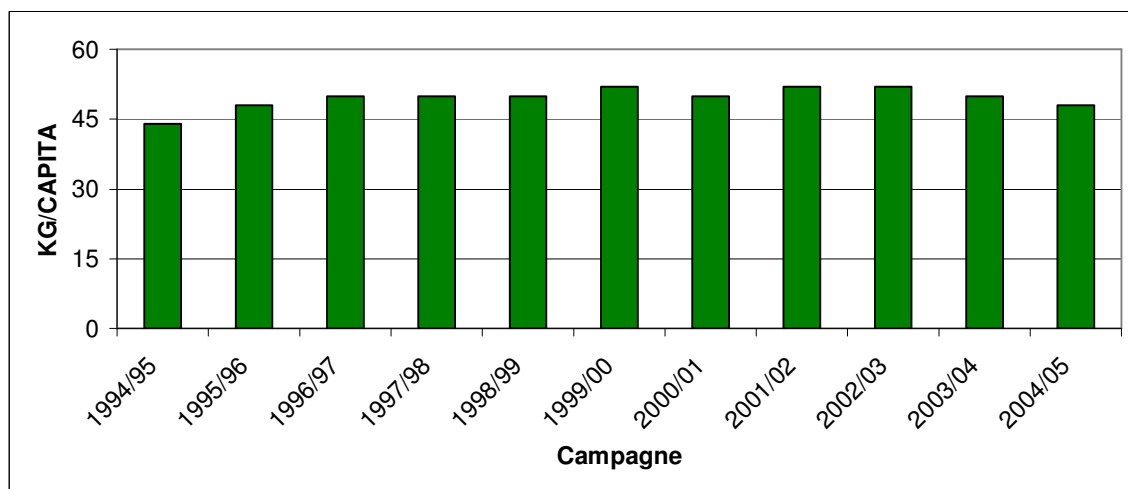
Figuur 4.5. Evolutie van de suikerconsumptie in België in ton (1994/95-2004/05)

Tiense Suiker, 2006, p.19

De suikerconsumptie in België in kilogram per inwoner blijft over de afgelopen 10 jaar eerder constant. Dit in tegenstelling tot de globale consumptie in België, die sinds 2001/02 daalt. (figuur 4.6)

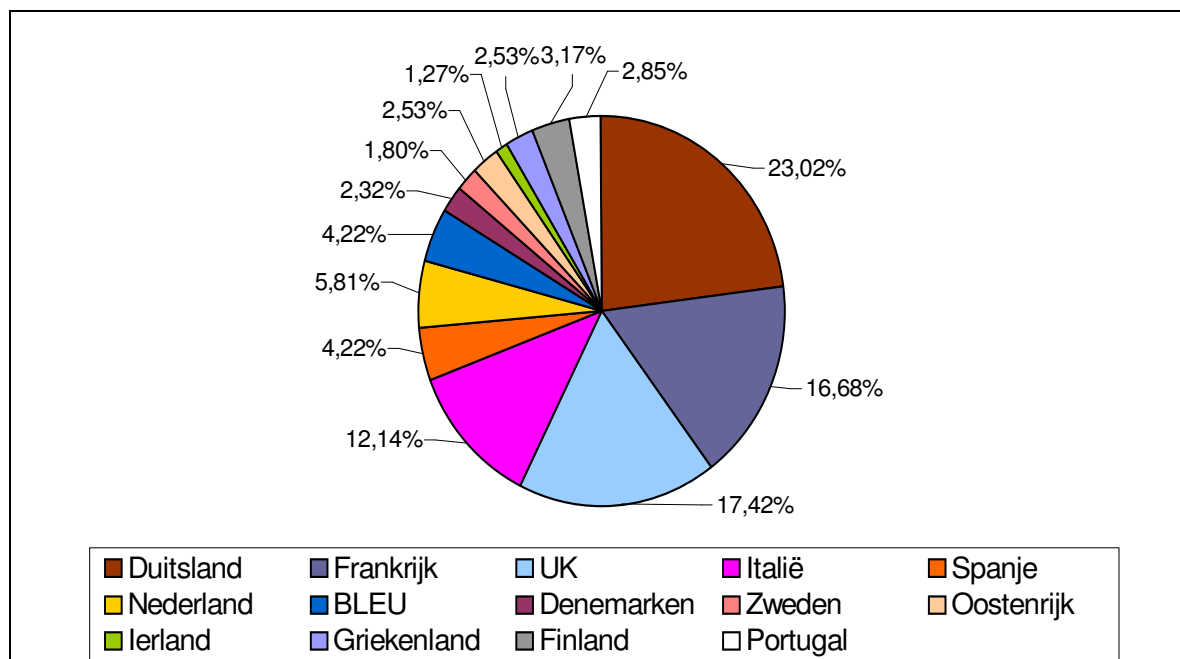
Figuur 4.6. Evolutie van de suikerconsumptie in België in kg/capita (1994/95-2004/05)

Tiense Suiker, 2006, p.19

Het suikerverbruik in de Europese Unie (25) is gelijklopend met de productie van suiker. Ook hier zijn Duitsland en Frankrijk de grootste suikerconsumenten met respectievelijk 21,8% en 15,8%. België heeft een suikerconsumptie van 4% in de EU (25). (figuur 4.7)

Figuur 4.7. Suikerconsumptie in de EU (25) in 2004/2005

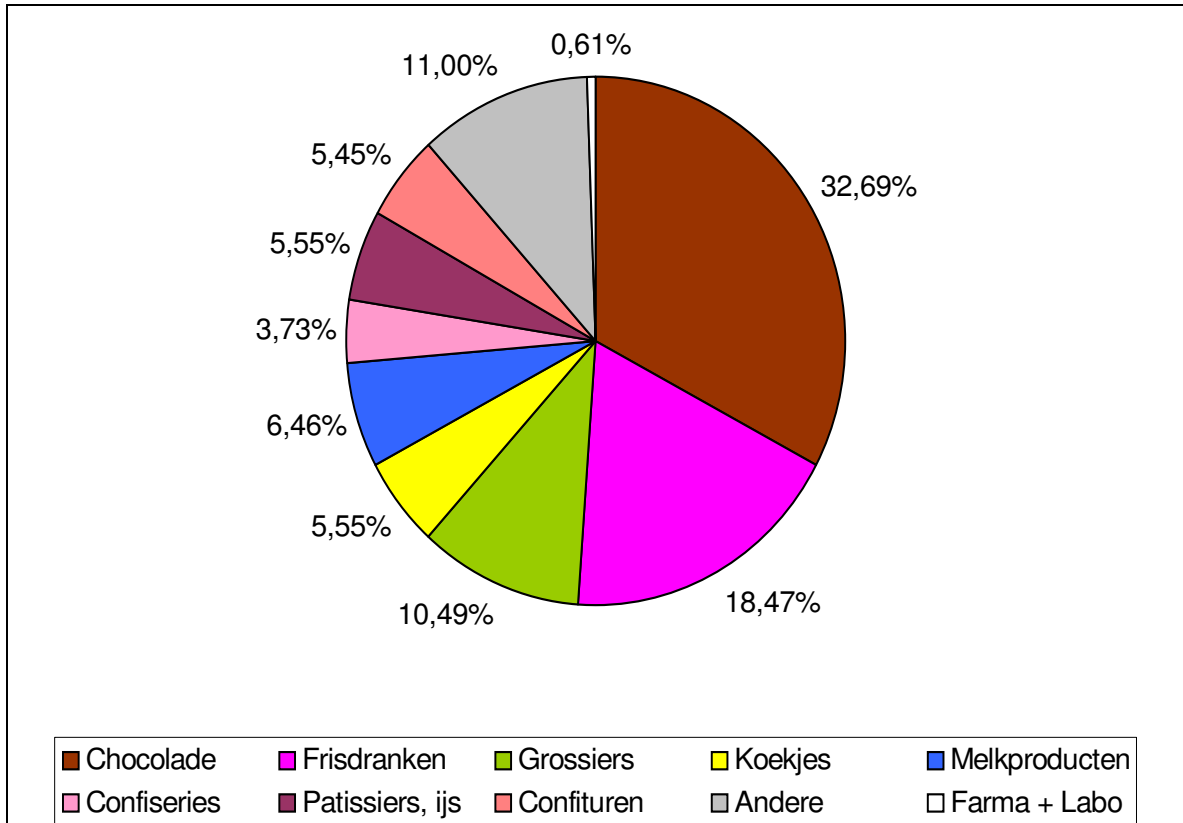

Tiense Suiker, 2006, p. 17

4.5 De afnemers van suiker

Suiker wordt zowel rechtstreeks als onrechtstreeks afgenomen. De grootste afname gebeurt door onrechtstreeks verbruik in de industrie met bijna 92%. Het merendeel van de suiker voor onrechtstreeks verbruik wordt verwerkt in chocolade en frisdranken, met respectievelijk 32,69% en 18,47%. (figuur 4.8) Het Belang van Limburg van zaterdag 15 en zondag 16 september 2007 stelt dat de meeste suiker als een vloeibaar soepje geleverd wordt aan de chocolade- en frisdrankindustrie.

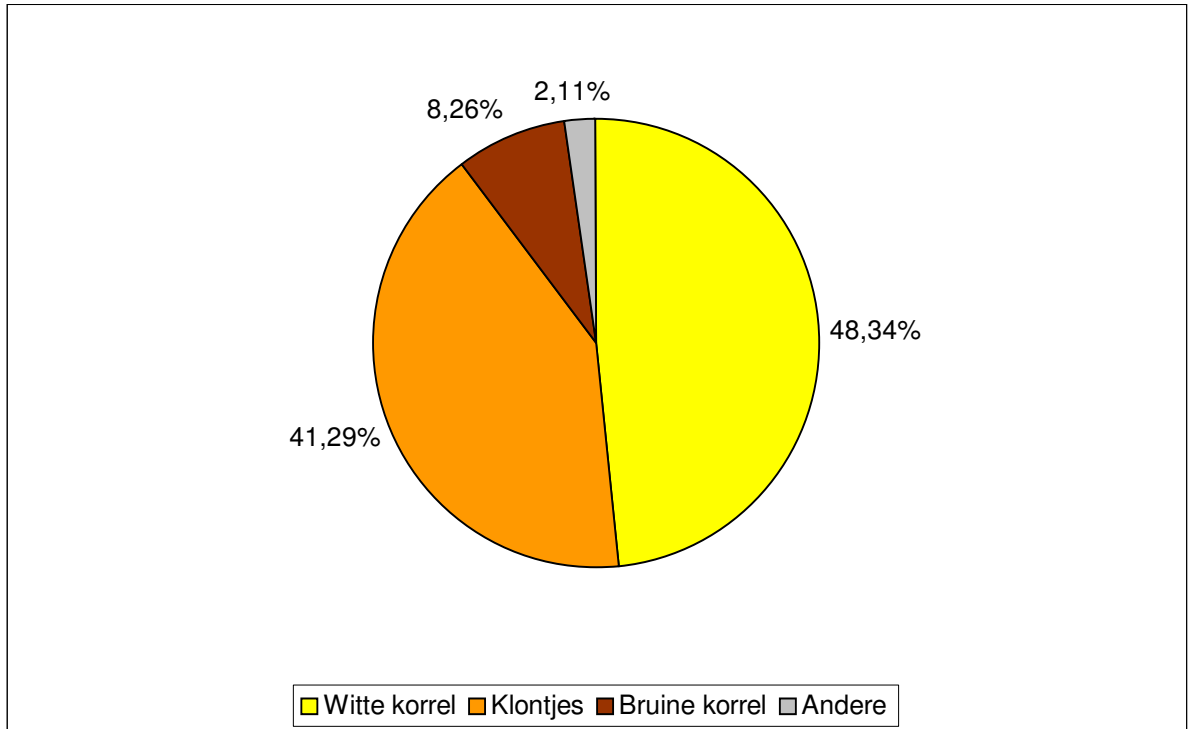
Figuur 4.8. Onrechtstreeks verbruik van suiker door de industrie in België (2005), d.i. 91,7% van de totale consumptie

Tiense Suiker, 2006, p.20

Naast onrechtstreeks verbruik van suiker spreekt men ook van rechtstreeks verbruik van suiker. Deze neemt slechts 8,7% van de totale consumptie in. Er zijn drie grote groepen van soorten suiker voor direct verbruik: witte korrel, klontjes en bruine korrel. De vierde groep omvat 'andere'. Deze bevat onder andere bloemsuiker. (figuur 4.9)

Figuur 4.9. Rechtstreekse consumptie van suiker door de gebruiker in België (2005), d.i. 8,3% van de totale consumptie.

Tiense Suiker, 2006, p.20

5 Productieregeling en prijsregeling in de Europese Unie vóór 2006

5.1 *De Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker*

5.1.1 Het suikerregime

Sinds 1968 valt de landbouw in alle landen die lid zijn van de Europese Unie, onder het **Gemeenschappelijk Landbouwbeleid** (GBL). Het was één van de prioriteiten van de Europese Economische Gemeenschap. Het GBL had de volgende doelstellingen: in naoorlogse tijden een voldoende hoge voedselproductie garanderen, de landbouwbevolking aan een even hoog inkomen helpen als dat van de gemiddelde EEG-burger, de consument een veilig product tegen een redelijke prijs aanbieden én de markt afschermen. (Leterme, 2007, p.87). De regelgeving omtrent de suikerteelt wordt bepaald door de **Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker** (GMO-S). Deze is geregeld bij verordening 1260/2001. De regelgeving hierover is gebaseerd op een systeem van garantieprijzen, productiequota en het beheer van het handelsverkeer met derde landen. (Gabriels, 2004, p. 5)

De quota liggen vast per lidstaat en bepalen de hoeveelheid suiker die in aanmerking komt voor steun. Iedere lidstaat is vrij om meer te produceren maar moet deze suiker zonder steun buiten de EU verkopen. Het doel van het quotasysteem is drievoudig:

- het limiteren van de totale hoeveelheid suiker op de eigen markt;
  - het limiteren van de (potentiële) kosten van de interventie;
  - iedere lidstaat een deel van de suikermarkt te garanderen, speciaal bedoeld voor deze landen met een relatief nadeel bij de productie van suiker.
- (http://europa.eu/pol/agr/index_nl.htm)

De quota worden door de Europese Unie over de lidstaten verdeeld. Vervolgens worden de suikerquota door de fabrikanten verdeeld over de suikerbietplanters onder de vorm van leveringsrechten. De quotumsuiker geniet van een prijsgarantie. Dit gebeurt op basis van de interventieprijs. De interventieprijs voor suiker is sinds 1984 bevroren en bedraagt 631,9

EUR per ton witsuiker. De suikerfabrieken worden zo verplicht om een gegarandeerde prijs te betalen voor de suikerbieten. Voor suikerbieten bestaan vandaag twee prijzen: een basisprijs en een minimumprijs. De minimumprijs is afgeleid van de basisprijs, mits inhouding van een productieheffing. Het is de prijs die aan de telers van suikerbieten gegarandeerd wordt. De productieheffing die de suikerbietplanters en de suikerproducenten betalen financieren ten dele het exportbeleid. De landbouwer neemt het grootste van de productieheffing voor zijn rekening, namelijk ongeveer 57,8%, de producent 42,2%. (Gabriels, 2004, p.5)

5.1.2 De Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker

A. De productiequota

De quotaregeling komt voornamelijk bij landbouwproducten voor. Aan de hand hiervan wordt bepaald hoeveel van een gewas geteeld wordt.

Vooraleer men over quota kan gaan spreken, is het belangrijk om de verschillen tussen de quota te kennen. Tot en met 2005 zijn er drie soorten quota: A-, B- en C-quotum. A-quotum is de basishoeveelheid waarvoor de volledige prijsgarantie geldt. B-quotum is de hoeveelheid die jaarlijks wordt vastgelegd afhankelijk van de uitvoermogelijkheden. Hiervoor geldt slechts een beperkte prijsgarantie. C-quotum, ook wel buitenquotum genoemd, is suiker die buiten A- en B-quotum wordt geproduceerd en waarvoor de suikerfabrikant zelf de export moet verzorgen en dit op eigen kosten. Voor de C-quotum is er geen steun voorzien van de Europese Unie. (Goedseels en De Somer, 1988, p.56-58)

De **Gemeenschappelijke Marktordening voor Suiker** (GMO-S) verleent aan elke lidstaat quota van suikerproductie, die per lidstaat onder zijn verschillende suikerondernemingen verdeeld worden. Ze verplicht de suikerfabrikant om voor elke campagne met elke suikerbietteler individuele contracten van aankoop en van levering af te sluiten. Deze contracten moeten gedifferentieerd worden, dit wil zeggen dat men de hoeveelheden A-, B- en C-bieten moet onderscheiden naargelang de gekochte suikerbieten voor de productie

van suiker in A-, B- of C-quotum, ook buiten quotum genoemd, bestemd zijn. (<http://www.vilt.be/dossiers/itemdetail.phtml?id=10>)

Men kan dus zeggen dat voor iedere suikercampagne elke lidstaat, binnen de grenzen van de beschikbare nationale quota, aan de suikerproducenten A- en B-quota toekent. De A- en B-quota mogen in de EU vrij verkocht worden aan interventiebureaus tegen de interventieprijs of uitgevoerd worden met de restitutievoorzieningen voor export. De eventueel boven de A- en B-quota geproduceerde suiker, de C-quota, moet tegen wereldprijs en binnen een bepaalde periode na de productie, naar derde landen uitgevoerd worden. Dit gebeurt voor rekening en op risico van de onderneming en doorgaans tegen de laagste wereldprijs. De jaarlijkse hoeveelheid suiker die geproduceerd mag worden is dus verdeeld over een A-quota en B-quota. Het verschil tussen beide quota's ligt in de verschuldigde productiebijdrage. A- en B-quota vormen samen de maximum quota die voor de Europese Unie in totaal 14.481.000 ton witte suiker bedraagt. Aangezien ongeveer 13 miljoen ton daarvan in de EU-landen verbruikt wordt, is er een overschot van meer dan 1,5 miljoen quota dat moet uitgevoerd worden. (<http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20>)

B. Regulatie van de suiker- en suikerbietprijs

De EU-Ministerraad te Brussel bepaalt jaarlijks de suiker- en suikerbietenprijzen. De Gemeenschapsprijzen worden uitgedrukt in euro en vervolgens omgezet in de nationale munt van elke lidstaat volgens de zogenaamde "groene" wisselkoers. De prijsregeling omvat een richtprijs, een drempelprijs en een interventieprijs voor de suiker en een basis- en minimumprijs voor de suikerbieten. In wat volgt worden de prijssoorten nader toegelicht aan de hand van de tekst 'De Tiense Suikerraffinaderij... en de suiker, product van de natuur.' op de website Tiense suiker, 2007, [http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf/\\$FILE/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf](http://www.tiensesuiker.com/tiense/sugar.nsf/LookupFiles/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf/$FILE/De%20Tiense%20Suikerraffinaderij.pdf).

* Suikerprijs

De richtprijs is zoals de naam het aangeeft, een theoretische waarde die dient ter oriëntatie bij de productie. Het is de prijs waartegen de suikerproducenten, in een normale marktsituatie hun productie kunnen verkopen.

Een tweede prijs is de drempelprijs waartegen derde landen hun suiker in de EU mogen verkopen. Deze prijs ligt hoger dan de richtprijs. Het verschil tussen de wereldprijs en de drempelprijs wordt opgevangen door een invoerheffing die de productie in de EU moet beschermen.

De minimumprijs waartegen de producenten gegarandeerd hun A- en B-suiker kunnen verkopen en waartegen de interventiebureaus de suiker moeten inkopen die niet op de Gemeenschappelijke Markt kon afgezet worden, wordt de interventieprijs genoemd. Van deze interventiemogelijkheid wordt echter zelden gebruik gemaakt vermits het productieoverschot, dankzij de uitvoerrestitutie, meestal op de wereldmarkt wordt verkocht. Deze interventieprijs wordt zodanig berekend dat de suikerproducenten aan de telers de gegarandeerde minimumprijs voor de suikerbieten kunnen betalen.

In België is de nettoprijs van suiker de laatste jaren sterk gedaald. In het 2006/2007 was de nettoprijs voor suiker nog slechts 79,52 euro per ton. (tabel 5.1)

Tabel 5.1. Evolutie van de netto suikerprijzen in België (1995/1996-2006/2007)

Campagne	Netto prijs (€ per ton suiker)
1995	4300,23 BEF ≈ 106,60 EUR
1995/96	4491,45 BEF ≈ 111,34 EUR
1996/97	4328,06 BEF ≈ 107,29 EUR
1997/98	4116,28 BEF ≈ 102,04 EUR
1998/99	4570,50 BEF ≈ 113,30 EUR
1999/00	3960,57 BEF ≈ 98,18 EUR
2000	4254,25 BEF ≈ 105,46 EUR
2001	100,00
2001/02	106,18
2002/03	93,63
2003/04	105,63
2004/05	85,42
2005/06	91,04
2006/07	79,52

E. Roefflaer verwerkte gegevens van Ecodata, 2007

* Suikerbietprijs

Voor de suikerbiet bestaan twee prijzen: de basisprijs en de minimumprijs. De basisprijs is een theoretische prijs die afgeleid wordt van de interventieprijis van suiker. De minimumprijs, afgeleid van de basisprijs, is de prijs die aan de telers gegarandeerd wordt. Om de minimumprijs te bepalen wordt rekening gehouden met de kosten van de productiebijdragen op de A- en B-quotum

De gemiddelde prijzen van suikerbieten bleef de afgelopen 10 jaar ongeveer gelijk. Er zijn geen grote prijsverschillen merkbaar. De suikerbietprijzen worden berekend aan 16% suiker. Dit wil zeggen dat wanneer men suikerbieten levert aan 16% suiker men deze prijs krijgt. Nu kan het zijn dat de suikerbieten een hoger of lager percentage suiker bevatten.

Dan wordt de prijs a rato van het suikerpercentage berekend. In tabel 5.2 zijn de suikerbietprijzen van de afgelopen 10 jaar weergegeven.

Tabel 5.2. Evolutie van de suikerbietprijzen voor A-quotum (1996-2005)

Campagne	Minimum suikerbietprijs (€ per ton aan 16% suiker)
1996/97	1705,90 BEF ≈ 42,29 EUR
1997/98	1731,99 BEF ≈ 42,93 EUR
1998/99	1757,45 BEF ≈ 43,57 EUR
1999/00	1724,23 BEF ≈ 42,74 EUR
2000/01	1773,57 BEF ≈ 43,97 EUR
2001/02	44, 04 EUR
2002/03	43, 49 EUR
2003/04	44,14 EUR
2004/05	45,14 EUR
2005/06	43,12 EUR

E. Roefflaer verwerkte gegevens van facturen (1996/97 tot 2005/06) van de heer Goessens M.

5.2 Uitwisselingsbeleid

5.2.1 Invoer

De invoer van suikerproducten in België wordt weergegeven in tabel 4.3. In 2004 werd er 634.451 ton fijn suiker ingevoerd in België aan een waarde van 445.196.000 US\$. De prijs per eenheid bedraagt hier 702 US\$ per ton. (tabel 5.3) De invoer van suiker staat hiermee op de tiende plaats van de top van Belgisch agrarische importproducten in hoeveelheid ton (bijlage 18). In waarde neemt de invoer van fijn suiker een hogere plaats in in de top van Belgisch agrarische importproducten. Hier staat fijn suiker op de achtste plaats (Bijlage 19).

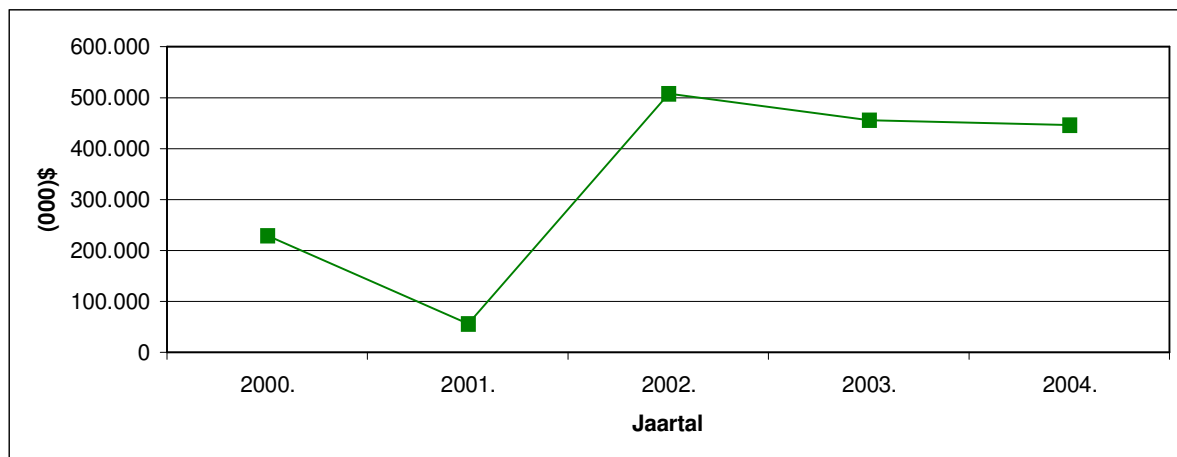
Tabel 5.3. Invoer van suikerproducten in België (2004)

Product	Hoeveelheid (ton)	Waarde (000 US\$)	Eenheid waarde (US\$)
Suikerbieten	27.677	1.232	45
Rietsuiker	5	12	2.400
Suikerwaren	48.503	177.904	3.668
Fijn suiker	634.451	445.196	702
Suikersiroop	32.273	22.385	694

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

We kunnen stellen dat de invoer in waarden van fijn suiker een sterke stijging gekend heeft tussen de jaren 2001 en 2002, waarna de waarde van de invoer geleidelijk aan terug daalt (figuur 5.1). In 2001 was er dus een sterke prijsdaling van suiker op wereldniveau.

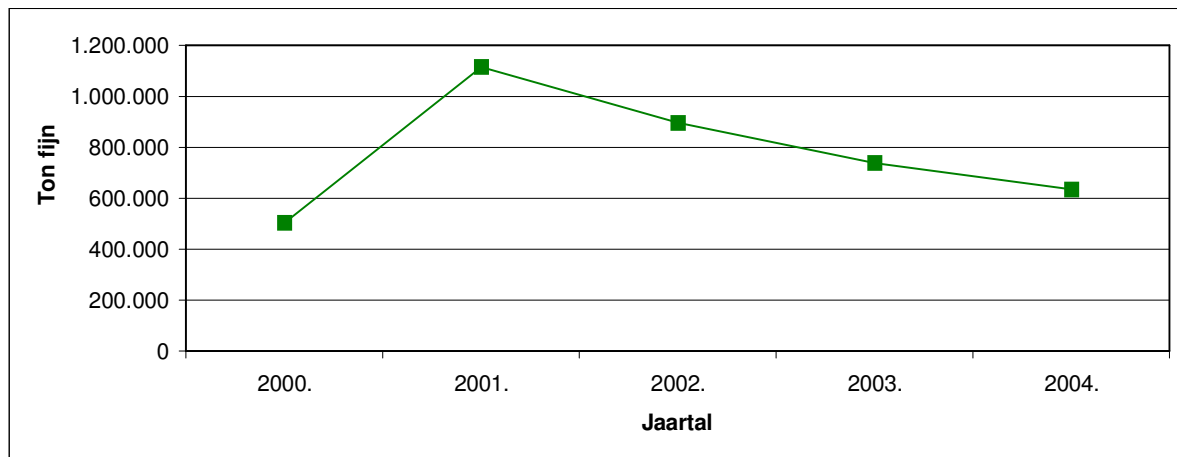
Figuur 5.1. Evolutie van de invoer van fijn suiker in België, in waarden (in 1000 US\$) (2000-2004)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

Uit figuur 5.2 kunnen we opmerken dat er in 2001 een grote hoeveelheid suiker ingevoerd werd. Hier zal de lage prijs van fijn suiker aan de basis liggen. Vanaf 2001 daalt de hoeveelheid ingevoerd fijn suiker.

Figuur 5.2. Evolutie van de invoer van fijn suiker in België, in hoeveelheden (in ton) (2000-2004)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

5.2.2 Uitvoer

Fijn suiker wordt ook het meest uitgevoerd in hoeveelheid ton. Er werd in 2004 1.071.375 ton fijn suiker uitgevoerd. De eenheidsprijs van 323 US\$ per ton ligt echter lager dan bij de invoer van fijn suiker (702 US\$ per ton). (tabel 5.4) Hierdoor ligt de waarde van de totale uitvoer lager en komt deze slechts op de tweede plaats met 345.956.000 US\$ van producten die uitgevoerd werden uit België in 2004. Op de eerste plaats komen suikerwaren met een waarde van 387.350.000 US\$ en met slechts een hoeveelheid van 135.892 ton. In vergelijking met andere importproducten staat de invoer van fijn suiker op de vijftiende plaats in de top 20 van meest uitgevoerde producten in België in 2004 in waarden.

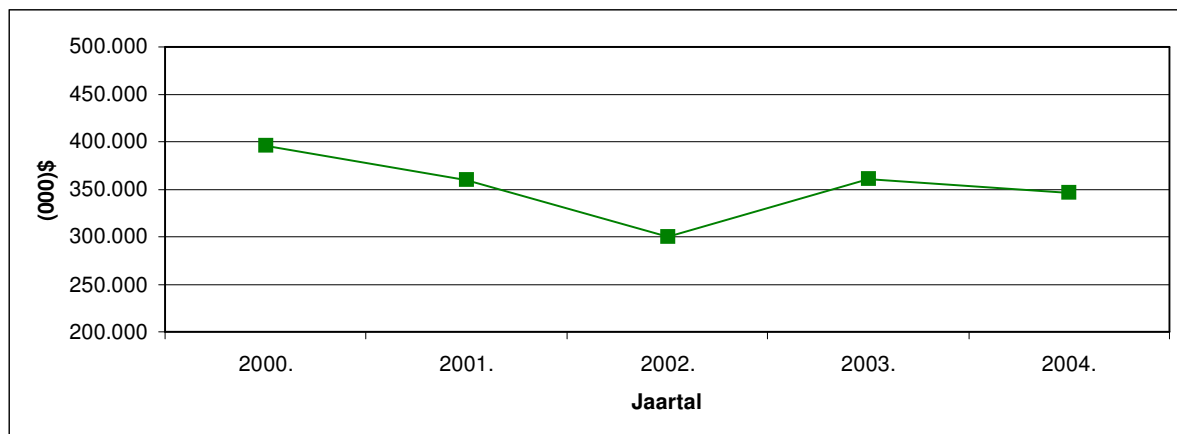
Tabel 5.4. Uitvoer van suikerproducten in België (2004)

Product	Hoeveelheid (ton)	Waarde (000 US\$)	Eenheid waarde (US\$)
Suikerbieten	1.277	104	81
Rietsuiker	3	7	2.333
Suikerwaren	135.892	387.350	2.850
Fijn suiker	1.071.375	345.956	323
Suikersiroop	51.730	72.578	1.403

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

De uitvoer van fijn suiker kent een dalende trend. Er is een dal te merken in het jaar 2002. (figuur 5.3) Wanneer we de uitvoer van fijn suiker in waarde bekijken, merken we op dat fijn suiker op de zeventiende plaats staat in 2003 (bijlage 20).

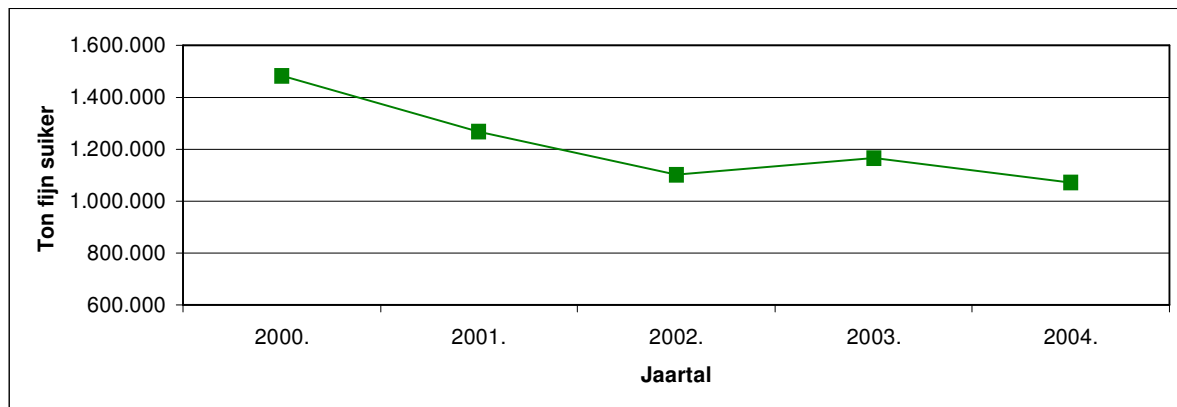
Figuur 5.3. Evolutie van de uitvoer van fijn suiker in België, in waarden (in 1000 US\$) (2000-2004)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

Ook in hoeveelheden ton is er een daling merkbaar. Een zelfde daling zoals bij de evolutie van de uitvoer van fijn suiker in waarden is merkbaar. Deze is echter minder fel afgetekend. (figuur 5.4) In bijlage 21 staat de uitvoer van suiker op de tweede plaats betreffende de export van landbouwproducten. België voerde in 2003 1.166.640 ton fijn suiker uit.

Figuur 5.4. Evolutie van de uitvoer van fijn suiker in België, in hoeveelheden (in ton) (2000-2004)

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

5.2.3 Productbalans

In de productbalans wordt duidelijk dat er in 2004 in België meer fijn suiker uitgevoerd werd dan dat er ingevoerd werd. Dit geldt voor bijna alle suikerproducten, behalve voor suikerbieten. Deze werden meer ingevoerd dan uitgevoerd. Fijn suiker wordt in hoeveelheid meer ingevoerd dan uitgevoerd. België is een netto-exporteur van suiker. De waarde van de totale invoer ligt echter hoger dan die van de totale uitvoer. (tabel 5.5) In bijlage 22 staat suiker op de zesde plaats wat betreft landbouwproducten met de grootste positieve balans.

Tabel 5.5. Balans van suikerproducten in België (2004)

Product	Hoeveelheid (ton)	Waarde (000 US\$)	Eenheid waarde (US\$)
Suikerbieten	-26.400	-1128	36
Rietsuiker	-2	-5	-67
Suikerwaren	87.389	209.446	-818
Fijn suiker	436.924	-99.240	-379
Suikersiroop	19.457	50.193	709

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van FAO – Food and Agriculture Organization, 2007

De EU (15) is een netto-exporteur van suiker. Zo voert ze jaarlijks een 6 miljoen ton of 15% van de wereld export uit en staat hierdoor op de tweede plaats in de wereldranglijst van netto-exporteurs van suiker. Op de eerste plaats staat Brazilië met 25% van de wereld export met meer dan 10 miljoen ton. Als importeur staat de EU (15) op de derde plaats op de wereldranglijst van importeurs van suiker. Zo voert de EU jaarlijks 1,8 miljoen ton in. Op de eerste en tweede plaats staan respectievelijk de Russische Federatie en Indonesië. (<http://www.vilt.be/gevilt/detail.phtml?id=729#>)

6 De hervormingen in de Europese Unie

6.1 De wereldhandelsorganisatie

De WTO geldt als de opvolger van de GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), een organisatie die verschillende onderhandelingsrondes hield over de liberalisering van de wereldhandel. De GATT werd opgericht na de Tweede Wereldoorlog, in 1947, en had als doelstelling om via consensus de wereldhandel te stimuleren en te bevorderen en tot economische ontwikkeling en welvaart komen. De Wereldhandelsorganisatie (WTO) verving het GATT in 1995. (Senior Nello, 2005, p.349) Bij de oprichting van de WTO speelde de EU een belangrijke rol. De WTO is opgericht op 1 januari 1995 en de hoofdzetel is gevestigd in Genève. Ze dient als forum voor de multilaterale handelsbesprekingen en ruimt de handelsbelemmeringen uit de weg. (http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact1_e.htm)

Op de website van de Europese Unie staat te lezen dat de WTO ervoor zorgt dat als bedrijven wereldwijd gaan opereren de regels van fair play wereldwijd vastgesteld worden. De doelstellingen van de EU in WTO-verband worden als volgt omschreven:

- het openstellen van de markten voor goederen, diensten en investeringen met hierbij duidelijke regels. Er wordt een tijdschema opgesteld dat door alle landen kan worden aangehouden;
- het aangaan van discussies door de WTO met andere groepen en organisaties zodat deze laatsten meer open staan, efficiënter zijn en meer verantwoording afleggen;
- het volledig betrekken van de ontwikkelingslanden bij besluitvorming van de WTO. De ontwikkelingslanden helpen te integreren in de wereldeconomie.

(http://ec.europa.eu/trade/centre/publications/ww_730nl.pdf)

De geschillenbeslechtingregeling is één van de hoekstenen van de WTO. Het geschillenbeslechtingsmechanisme is een procedure waarvan de partijen gebruik kunnen maken om hun rechten in het kader van de multilaterale handelsovereenkomsten te doen gelden. De WTO-leden mogen niet zomaar sancties afkondigen tegen andere WTO-leden wanneer er sprake is van een schending van de overeengekomen regels. Alle 151 leden

kunnen de WTO inschakelen wanneer zij menen dat hun handelspartner de regels overtreedt. Zo beschermt het mechanisme de zwakkere leden door de geschillen via overleg te regelen. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt er een deskundig team aangesteld die door alle WTO-leden aanvaard moet worden. (http://ec.europa.eu/trade/centre/publications/ww_730nl.pdf)

Landbouw is een heikel punt binnen het kader van de WTO. Dit omdat de landbouwsector in grote mate een beschermende en gesubsidieerde sector is en omdat het een politiek vrij beïnvloedbare sector is. Tegelijkertijd vormt deze sector voor de ontwikkelingslanden een cruciale exportsector of een belangrijke sector voor de binnenlandse economische welvaart. Door de export van verschillende geïndustrialiseerde landen wordt de wereldmarktprijs naar omlaag gehaald, de concurrentie vervalst en de leefbaarheid van de landbouwsector in heel wat ontwikkelingslanden bedreigd of aantast. De volgende drie elementen staan centraal in de landbouw binnen de WTO:

- de problematiek rond de exportsubsidies;
- de problematiek van de binnenlandse overheidssteun aan deze sector;
- de problematiek van de markttoegang. (Cuyvers en Kerremans, 2005, p. 226)

6.2 De Europese Unie

De Europese Unie heeft zijn eigen landbouwbeleid, namelijk het **Gemeenschappelijk Landbouwbeleid** (GLB). Landbouw was één van de belangrijkste economische activiteiten bij de wederopbouw van Europa na de Tweede Wereldoorlog. Het GLB werd opgericht in 1968 met als doel een uniforme, geharmoniseerde regelgeving voor alle lidstaten van de Europese Unie. De doelstellingen van het GLB zijn als volgt:

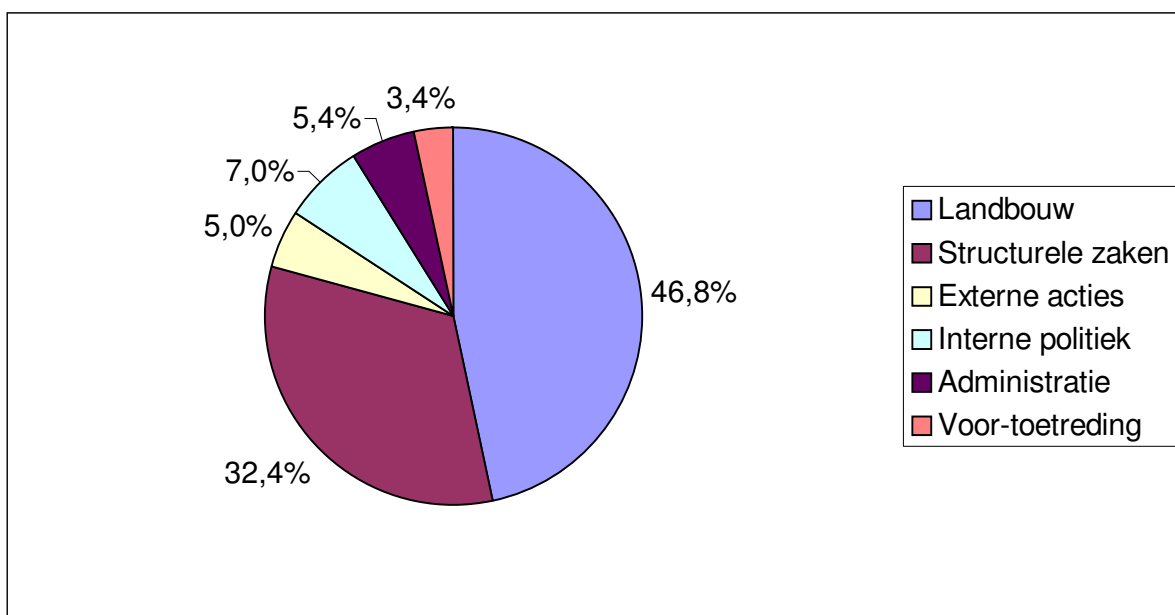
- verhogen van de landbouwproductiviteit en van het optimale gebruik van de productiefactoren;
- waarborgen van een evenwichtig inkomen voor de landbouwers;
- garanderen van een ononderbroken bevoorrading in levensmiddelen;
- stabiliseren van de markten;
- verzekeren van redelijke en stabiele prijzen voor de consumenten.

(http://mineco.fgov.be/ministry/publications/pdf/landbouwbeleid_nl.pdf)

Om deze doelen te bereiken maakte men gebruik van een systeem van marktordeningen voor de belangrijkste landbouwproducten, zoals suiker. De producenten kregen een gegarandeerde prijs die hoger was dan de wereldmarktprijs. Invoerheffingen moesten de producenten tegen de invoer van goedkope concurrerende producten beschermen. Het invoeren van deze maatregelen was niet voldoende. Er ontstonden overschotten op de wereldmarkten. Daarom volgde er een invoer van het quotasysteem, zoals bijvoorbeeld de suikerquota. (http://mineco.fgov.be/ministry/publications/pdf/landbouwbeleid_nl.pdf)

In de beginjaren van de Europese Unie telde ongeveer 90% van het totale budget van de Europese Unie voor Landbouw. In 1985 bleef het aandeel hoog, zo een 73 %. In 2004 ging er 46,8% van het totale budget naar landbouw. (Senior Nello, 2005, p.200) In de Europese Unie wordt iets minder dan de helft van het budget uitgegeven aan landbouw. Dit lijkt veel, maar in vergelijking met de beginjaren en 1985 is er toch een enorme inkrimping geweest in het budget.

Figuur 6.1. Uitgaven van het budget van 2004 in de EU.

The European Union, economics, politics and history, 2005, p.200

6.3 De Doha-onderhandelingsronde

Typisch aan de liberalisering van de wereldhandel is dat er een serie van onderhandelingsronden plaatsvindt (Senior Nello, 2005, p.353). De WTO heeft al verschillende onderhandelingsrondes achter de rug. Op 14 november 2001 startten 142 landen van de WTO een nieuwe ronde van wereldwijde besprekingen. Deze onderhandelingsronde werd omgedoopt tot de Doha-onderhandelingsronde. Een verdere liberalisering en de mogelijke aanpassing van de bestaande handelsregels zijn de aandachtspunten bij deze onderhandelingen. De onderliggende gedachtegang bestaat uit het helpen van de ontwikkelingslanden om volledig te profiteren van de toekomstige WTO-besluiten. De onderhandelingen zouden drie jaar duren, (http://ec.europa.eu/trade/icecentre/publications/ww_730nl.pdf) maar ze zijn nog steeds niet volledig afgerond.

De Europese Unie is ook betrokken bij deze onderhandelingen. Zij zien de onderhandelingen als een nieuwe kans om te garanderen dat verdere handelsexpansie gepaard gaat met een evenwicht tussen economische groei, milieubescherming en bevordering van sociale gelijkheid. Kortom, een kans op duurzame ontwikkeling. De prioriteiten van de toekomst van de WTO zijn de volgende:

- verdere openstelling van hun markten voor goederen en diensten en dit door middel van liberalisering;
- ontwikkelingslanden helpen een betere toegang te krijgen tot de markten van industrielanden;
- nadruk op ontwikkeling met name ontwikkelingslanden integreren in het wereldhandelsstelsel;
- actualiseren van de wereldhandelsregels zodat ze eerlijk en transparant zijn;
- milieubescherming als onderdeel van duurzame ontwikkeling;
- bevordering van handel en sociale ontwikkeling en dit door meer samenwerking tussen de WTO en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO);
- consumentenbescherming.

(http://ec.europa.eu/trade/icecentre/publications/ww_730nl.pdf)

6.4 De preferentiële overeenkomsten mbt suiker tussen WTO en EU

De Europese Unie heeft enkele preferentiële overeenkomsten gesloten met de Wereldhandelsorganisatie met betrekking tot het breder doel, namelijk om duurzame ontwikkeling te promoten en armoede in de ontwikkelingslanden te helpen uitroeien. Er zijn drie overeenkomsten: het Suikerprotocol, de Speciale Preferentiële Suiker (SPS) en het 'Everything But Arms'-initiatief. Dit houdt in dat alles behalve wapens verhandelbaar moet zijn. Deze overeenkomsten worden hieronder verder verduidelijkt.

6.4.1 Het Suikerprotocol

Het Suikerprotocol zorgt er voor dat de 18 ACS-staten (Afrika, Caraïbische eilanden en Stille Oceaan) kunnen genieten van een geprivilegieerde toegang van een overeengekomen hoeveelheid suiker tot de Europese markt tegen gegarandeerde prijzen (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6TA-2005-0520+0+DOC+XML+V0//NL&language=NL>). Tot de groep ACS-landen behoren in het totaal 78 landen: 48 landen uit Afrika, 15 landen uit het Caraïbische gebied en 15 eilanden uit de Pacific. Alle ACS-landen zijn terug te vinden in bijlage 24. Van de 18 ACS-staten staan er vijf op de wereldlijst van de 41 minst ontwikkelde landen. (<http://www.diplomatie.be/nl/policy/Europa/relation/reIDetail.asp?TEXTID=52227>) Jaarlijks wordt er ongeveer 1,6 miljoen ton suiker op de Europese markt verhandeld. Dit zorgt voor een gegarandeerd inkomen van ongeveer 1 miljard euro per jaar voor deze landen. Zonder de geprivilegieerde toegang zou het inkomen van deze 16 landen veel lager liggen, namelijk 400 miljoen euro per jaar. Het Suikerprotocol zorgt dus voor een extra inkomen van 600 miljoen euro voor de 16 ACS-ondertekenaars. (<http://www.subel.be/emc.asp?pageld=246>)

De suikerproducerende ACS-staten zijn nettovoedselinvoerende ontwikkelingslanden die voor hun socio-economische ontwikkeling afhankelijk zijn van inkomens afkomstig van de suikeruitvoer. Dankzij de huidige voordelen onder het Suikerprotocol, worden de inkomens van de uitvoer gebruikt om de efficiëntie te verbeteren en om het algemene

concurrentieniveau van de industrie in deze landen te verbeteren. Tegelijkertijd helpen de suikerinkomsten deze landen om diversificatie in andere sectoren van hun economie te promoten. (<http://www.subel.be/emc.asp?pageld=246>)

6.4.2 De Speciale Preferentiële Suiker (SPS)

De overeenkomst Speciale Preferentiële Suiker (SPS), ondertekend in juni 1995, zorgt ervoor dat er door invoer van extra ruwe suiker in de EU aan de hoge vraag naar ruwe suiker door de EU-suikerverwerkers kan voldaan worden. Deze ruwe suiker is grotendeels afkomstig van de ACS-staten. De suiker die volgens de overeenkomst wordt ingevoerd in de EU is onderhevig aan een verlaagd tarief en aan een prijs die verbonden is aan de interne prijs binnen de EU. (<http://www.subel.be/emc.asp?pageld=248>)

6.4.3 Het 'Everything But Arms'-initiatief (EBA)

Het 'Everything But Arms'-initiatief zorgt ervoor dat de markten van de EU openstaan voor de export van de minst ontwikkelde landen. Op 5 maart 2001 werd voorgesteld om alle beperkingen omtrent suikerinvoer via quota en tarieven van de 49 minst ontwikkelde landen geleidelijk af te afschaffen tussen 2002 en 2009. (http://ec.europa.eu/trade/centre/publications/ww_730nl.pdf) Deze overeenkomst zal leiden tot een sterke schommeling in de invoer van de minst ontwikkelde landen. Dit zal een destabilisatie van de markt tot gevolg hebben, waardoor de uitvoerders in de ACS-ontwikkelingslanden en de EU-suikerbietproducenten en verwerkende bedrijven waarschijnlijk het ergst zullen getroffen worden. (<http://www.subel.be/emc.asp?pageld=249>)

6.5 *Uitgangspunt van de hervormingen*

De hervormingen zijn het gevolg van een discussie tussen de Europese Unie en de WHO naar aanleiding van een klacht van Australië, Brazilië en Thailand in juli 2003. Drie belangrijke exporteurs van rietsuiker. De WHO beschuldigt de Europese Unie van oneerlijke handel door de export van 'gesubsidieerde' C-suiker.. Hoewel C-suiker officieel geen enkele EU ondersteuning geniet, oordeelde de WTO dat C-suiker indirecte subsidies ontvangt via de Europese subsidies voor A- en B-suiker, zogenaamde kruissubsidiëring. De redenering gaat als volgt: de C-suiker is er omdat de A- en B-suiker goed betaald worden in Europa. De WTO wil een liberalisering van de wereldhandel. In 2001 nam de Europese Unie hieromtrent een belangrijke beslissing. Het 'Everything But Arms'-initiatief kwam tot stand. Deze beslissing houdt in dat alles verhandelbaar moet zijn, behalve wapens. Vanaf 2009 zal er een vrije toegang zijn tot de wereldmarkt vanuit de Minst Ontwikkelde Landen (MOL). Voor een vrije toegang zullen ook de importheffingen wegvallen, behalve voor wapens. (<http://www.subel.be/emc.asp?pageld=248>)

6.6 *Doelstelling*

Het beleid van de Europese Unie heeft als doelstelling een productiedaling van ruwe suiker met ongeveer 36% in 2009/2010 ten opzichte van 2005/2006 binnen de Europese Unie. Deze daling wil men bekomen door een drastische prijsdaling van suiker door te voeren en door een herstructureringsfonds in te voeren. Door het invoeren van de prijsdaling verwacht men een stop in de minder productieve regio's. Wanneer dit niet het geval is, zal men een lineaire quotumkorting opgelegd krijgen. Het herstructureringsfonds dient om de overgang eenvoudiger te maken. Het vergoedt bedrijven die hun productie opgeven en zorgt voor geld voor de meest gevoelige gebieden. Dit geld bekomt men door een heffing op suiker, isoglucose en insuline op te leggen.

6.7 Mid Terms Review¹

Op 26 juni 2003 bereikten de Europese ministers van Landbouw een akkoord over de fundamentele hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De voornaamste doelstelling van de hervorming is om de landbouw in de EU marktgerichter, meer concurrentieel en duurzamer te maken en tevens te zorgen voor de nodige inkomensstabiliteit. Het nieuwe GLB zal meer in overeenstemming zijn met de wensen van de consument en tegelijkertijd de landbouwers de vrijheid geven om te produceren wat de markt vraagt. In de volgende puntjes worden de fundamentele veranderingen voorgesteld volgens de Mid Term Review (MTR), opgesteld in 2003. De hoofdlijnen van de MTR zijn: ont koppeling van de compensatiesteun, randvoorwaarden, modulatie en de financiële discipline. Deze worden hieronder besproken.

6.7.1 Ontkoppeling van de compensatiesteun

Vanaf 2005 wordt er één enkele bedrijfstoelage toegekend die los staat van de productie. Dit moet zorgen voor een verhoogde inkomensstabiliteit. De lidstaat kan een beperkte koppeling behouden, om te vermijden dat de productie in bepaalde streken volledig wordt stopgezet.

Er zijn drie soorten toelagerechten. De *gewone toelagerechten* zijn gebaseerd op het aantal oppervlakte die aan de basis lag voor het uitbetalen van steun in de referentie jaren. De *speciale toelagerechten* bekomt men als men geen steun ten grondslag kan leggen of als het toelagerecht boven de 5.000 euro per hectare zou uitkomen. Het referentiebedrag wordt in principe verdeeld in toelagerechten van maximaal 5.000 euro. Een derde

---

¹ Gebaseerd op:

- URL:<http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/landbouw/mtr/mtr.html>
- URL:<http://www.vilt.be/feitenencijfers/landbouwbeleid.html>
- URL:<http://mtr.landbouwvlaanderen.be/brochures/MTR.doc>
- URL:<http://mtr.landbouwvlaanderen.be/bedrijfstoelage.html#hoe>

toeslagrecht is het *braakleggingstoelagrecht*. De hectaren die braak gelegd zijn in de referentie jaren in het kader van de verplichte braaklegging vormen de basis voor de braakleggingstoelagrechten.

De bedrijfstoelag komt overeen met een referentiebedrag, gedeeld door een referentieareaal. Het **referentiebedrag** is het gemiddelde van alle ontkoppelde, rechtstreekse steun uitgekeerd in de referentieperiode, met uitzondering van de steun uitbetaald voor verplichte braak. De referentieperiode loopt van 2000 tot 2002. Voor de bepaling van het referentieareaal wordt de gemiddelde oppervlakte genomen waarvoor een areaalbetaling werd aangevraagd en werd weerhouden of die ingezaaid was met voedergewassen in de referentieperiode.

Voor de akkerbouw wordt per landbouwstreek het gemiddeld aantal hectaren berekend. Dit is gelijk aan het aantal hectaren dat ingezaaid werd met premiegerechtigde gewassen en weerhouden werd in de referentieperiode en voldeed aan alle drie de steunvoorwaarden, gedeeld door drie.

Referentieareaal	=	$\frac{\text{Opp. 2000} + \text{Opp. 2001} + \text{Opp. 2002}}{3}$
-------------------------	---	--

Voorbeeld: berekening referentieareaal

Gewas	Aangegeven (en weerhouden) oppervlakte in			Gemiddelde oppervlakte
	2000	2001	2002	
Suikerbieten	2	2	2	2ha

Een landbouwer heeft in de referentieperiode voor de volgende (weerhouden) oppervlakten in hectare akkerbouwsteun aangevraagd (en ontvangen):

Landbouwstreek	Aangegeven (en weerhouden) oppervlakte in			Gemiddeld
	2000	2001	2002	
Kempen	6,00	10,00	8,00	8,00
Polders	2,00	2,33	1,67	2,00
Zandstreek	3,00	2,50	3,50	3,00

Voor de berekening van het **referentiebedrag** wordt het gemiddeld aantal hectaren vermenigvuldigd met het historische rendement van die landbouwstreek (bijlage 25) en met het steunbedrag van 2002, dit is 63 euro per ton.

Het referentiebedrag wordt als volgt berekend:

Referentiebedrag	=	Referentieareaal (ha) x rendement landbouwstreek (ton/ha) x 63 €/ton
-------------------------	---	--

Voorbeeld: berekening referentiebedrag

Landbouwstreek	Referentieareaal (ha)	Rendement van de landbouwstreek (ton/ha)	Steunbedrag (2002) (euro/ton)
Kempen	8,00	4,73	63
Polders	2,00	6,73	63
Zandstreek	3,00	5,41	63

Landbouwstreek	Berekening	Referentiebedrag
Kempen	8 ha x 4,73 ton/ha x 63 euro/ton	2.383,92 euro
Polders	2 ha x 6,73 ton/ha x 63 euro/ton	847,98 euro
Zandstreek	3 ha x 5,41 ton/ha x 63 euro/ton	1.022,49 euro
	Totaal	4.254,39 euro

A. Gewone toeslagrechten

De gewone toeslagrechten worden berekend door het referentiebedrag te delen door het gemiddelde referentieareaal:

$$\text{Waarde toeslagrecht} = \frac{\text{Referentiebedrag (euro)}}{\text{Referentieareaal (ha)}}$$

$$\text{Aantal toeslagrechten} = \text{referentieareaal (ha)}$$

Voorbeeld: berekening van de gewone toeslagrechten

Een landbouwer heeft de volgende referentiebedragen uit de akkerbouwsector:

Sector	Referentiebedrag	Referentieareaal
Suikerbieteelt	4.254,39 euro	13 ha

De landbouwer heeft een referentieareaal van 13 ha.

Zijn gewone toeslagrechten worden als volgt berekend:

$$\text{Waarde toeslagrecht} = \frac{4.254,39 \text{ euro}}{13 \text{ (ha)}}$$

$$= 327,26 \text{ euro/ha}$$

$$\text{Aantal toeslagrechten} = \text{referentieareaal (ha)}$$

$$= 13$$

De landbouwer heeft dus 13 gewone toeslagrechten met een waarde van 327,26 euro per toeslagrecht.

B. Speciale toeslagrechten

Wanneer de waarde van het berekend toeslagrecht hoger ligt dan 5.000 euro, wordt het referentiebedrag opgesplitst in schijven van 5.000 euro en voor de laatste overblijvende schijf < 5.000 euro. Dit zijn de speciale toeslagrechten.

Er wordt:

- een gewoon toeslagrecht toegekend als referentieareaal > 0 ha
- een speciaal toeslagrecht toegekend als het referentieareaal = 0 ha
(of als het referentieareaal < als aantal schijven van 5.000 euro aan referentiebedrag).

C. Braakleggingstoelagerechten

Het aantal braakleggingstoelagerechten komt overeen met het gemiddeld aantal verplicht braakgelegde hectaren. De waarde van de braakleggingstoelagerechten wordt berekend door het bedrag uitbetaald voor de verplichte braak in de referentieperiode te delen door drie en door het gemiddelde aantal verplicht braakgelegde hectaren.

Referentieareaal	=	$\frac{\left[\begin{array}{l} \text{Opp. verplichte braak 2000} \\ + \text{Opp. verplichte braak 2001} \\ + \text{Opp. verplichte braak 2002} \end{array} \right]}{3}$
-------------------------	---	---

Ook hier wordt voor de berekening van het referentiebedrag gebruik gemaakt van het historisch rendement per landbouwstreek en het steunbedrag van 2002, namelijk 63 euro per ton.

Referentiebedrag	=	$\begin{array}{l} \text{Referentieareaal verplichte braak (ha)} \\ \times \text{rendement landbouwstreek (ton/ha)} \\ \times 63 \text{ €/ton} \end{array}$
-------------------------	---	--

Vrijwillige braak wordt niet meegeteld voor de berekening van de braakleggingstoelagerechten, maar worden meegerekend voor de berekening van de gewone toeslagerechten.

D. Overdragen van toeslagrechten

De toeslagrechten kunnen overgedragen worden door verkoop, verhuur en vererving. Ze kunnen overdragen worden met of zonder grond. Daarnaast kunnen toeslagrechten tijdelijk of definitief overgedragen worden. Bij de verkoop van niet geactiveerde toeslagrechten met of zonder grond kan een deel van waarde van het toeslagrecht ingehouden worden ten voordele van de nationale reserve.

Toeslagrechten kunnen definitief overgedragen worden met of zonder grond. Bij de verkoop van deze rechten kan er een deel van de waarde van het toeslagrecht ingehouden worden ten voordele van de nationale reserves. De verkoop van toeslagrechten zonder de gelijktijdige verkoop van een evenredig aantal hectaren grond is enkel mogelijk indien de landbouwer gedurende minimum één kalenderjaar minimaal tachtig procent van zijn toeslagrechten heeft gebruikt, of nadat hij alle toeslagrechten, die hij gedurende het eerste jaar niet heeft gebruikt aan de nationale reserves heeft afgestaan.

De tijdelijke overdracht van toeslagrechten is enkel mogelijk indien er een gelijktijdige verhuur van een evenredig aantal hectaren grond plaats vindt. Deze overdracht is enkel mogelijk voor de grondeigenaar. De overdracht van toeslagrechten is beperkt door de duur van de huurovereenkomst. Na het beëindigen van de huurovereenkomst keren de toeslagrechten terug naar de eigenaar van de toeslagrechten, de grondeigenaar. De huurder kan gedurende de duur van de huurovereenkomst de toeslagrechten activeren. Wanneer het toeslagrecht gedurende drie jaar niet geactiveerd is, vervalt het toeslagrecht aan de nationale reserve. Dit wil zeggen dat de verhuurder het toeslagrecht verliest wanneer de huurder het toeslagrecht niet activeert gedurende drie jaar. Hier wordt echter geen deel van de waarde van het toeslagrecht ingehouden ten voordele van de nationale reserve.

De waarde van de overgedragen toeslagrechten wordt bij overdracht niet samengevoegd met de waarde van de toeslagrechten die de landbouwer al bezit. De waarde van de toeslagrechten die de landbouwer reeds bezit zal niet veranderen. De landbouwer zal gewoon meer toeslag ontvangen, eventueel met verschillende waarden. De braakleggingsverplichting blijft gelden bij de overdracht van braakleggingstoelagen.

6.7.2 Randvoorwaarden (= cross-compliance)

Het ontvangen van de inkomenssteun (gekoppelde en ontkoppelde steun) is afhankelijk van het naleven van bepaalde voorwaarden op vlak van milieu, dierenwelzijn, diergezondheid en gezondheid van de planten, volksgezondheid en de eis dat alle landbouwgrond in goede landbouw- en milieuconditie wordt gehouden, inclusief het behoud van de totale oppervlakte blijvend grasland per lidstaat. Wanneer deze basisverplichtingen niet nageleefd worden door landbouwers krijgen deze een boete en kan een deel van hun rechtstreekse inkomenssteun worden ingetrokken. In principe is dit 3 procent. Bij hardnekkig negeren van de randvoorwaarden kan dit oplopen tot 15 procent. (Leterme, 2007, p.90-91)

De naleving van de volgende 18 richtlijnen en verordeningen behoort tot de randvoorwaarden voor het verkrijgen van steun. Deze richtlijnen en verordeningen zullen stapsgewijs ingevoerd worden. Deze stappen worden hieronder verder verduidelijkt.

Vanaf 1 januari 2005

- Milieu:
  - richtlijnen voor het behoud van de vogelstand;
  - richtlijn voor de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging veroorzaakt door de lozing van bepaalde gevaarlijke stoffen;
  - richtlijn voor de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij gebruik van zuiveringsslib in de landbouw;
  - richtlijn voor de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen;
  - richtlijn voor de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
- Volksgezondheid en diergezondheid en registratie van dieren:
  - richtlijn voor de identificatie en registratie van dieren;
  - verordening met betrekking tot oormerken, bedrijfsregisters en paspoorten voor runderen;
  - verordening voor de identificatie- en registratieregeling voor runderen;
  - verordening voor de identificatie- en registratieregeling voor schapen en geiten.

Vanaf 1 januari 2006

- Volksgezondheid, diergezondheid, gezondheid planten:
  - richtlijn voor het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen;
  - richtlijn voor het verbod op het gebruik, in de veehouderij, van bepaalde stoffen met hormonale en thyreostatische werking, alsmede van beta-agonisten;
  - verordening voor de levensmiddelenwetgeving;
  - verordening voor de preventie, bestrijding en uitroeiing van bepaalde overdraagbare spongiforme encefalopathieën (BSE).
- Kennisgeving van ziekten:
  - richtlijn voor de bestrijding van mond- en klauwzeer (MKZ);
  - richtlijn voor de bestrijding van bepaalde dierziekten en van specifieke maatregelen ten aanzien van de vesiculaire varkensziekte;
  - richtlijn voor de bestrijding en uitroeiing van bluetongue (shapen).

Vanaf 1 januari 2007

- Dierenwelzijn:
  - richtlijn voor minimumnormen ter bescherming van kalveren;
  - richtlijn voor minimumnormen ter bescherming van varkens;
  - richtlijn voor minimumnormen ter bescherming voor de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren.

Naast het voldoen van de 18 richtlijnen en verordeningen maakt het houden van gronden deel uit van de randvoorwaarden. Dit in het kader van 'goede landbouw- en milieucondities'. Hier stelt de Vlaamse overheid enkele minimumvoorwaarden voor:

- Bodemerosie:
  - het beschermen van de bodem door middel van passende maatregelen zoals minimale bodembedekking, minimaal landbeheerder op basis van de specifieke omstandigheden ter plaatse en instandhouding van terrassen;
- Organische stof in de bodem:
  - het handhaven van het organisch stof in de bodem door middel van passende praktijken zoals normen voor vruchtwisseling en stoppelbeheer op bouwland;
- Bodemstructuur:
  - het in standhouden van de bodemstructuur door passende maatregelen zoals een passend machinegebruik;

- Minimaal onderhoud
  - het zorgen voor een minimaal onderhoud en voorkomen van achteruitgang van habitats door een minimale veebezetting en/of passend regime zoals bescherming van blijvend grasland, instandhouding van landschapselementen en verstruiking van landbouwgrond door ongewenste vegetatie voorkomen.

Het areaal aan permanent grasland van 2003 moet behouden blijven. Het permanent grasland mag niet verscheurd worden. Er wordt een ratio gebruikt als indicator. Deze wordt berekend tussen permanent grasland en totaal landbouwareaal. Het is de taak van de individuele lidstaat om erover te waken dat de referentieverhouding per regio constant blijft in vergelijking met de verhouding uit het referentiejaar 2003.

6.7.3 Modulatie

De rechtstreekse betalingen aan de grotere Europese landbouwbedrijven (> 5 000 euro) worden gedeeltelijk afgebouwd vanaf 2005 om de vrijgemaakte geldmiddelen over te dragen van steunmechanismen van de agrarische markten (de eerste pijler) naar plattelandsontwikkeling (de tweede pijler) van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De vrijgekomen middelen komen pas vanaf het Europees boekjaar 2006 ter beschikking van de tweede pijler.

Alle rechtstreekse betalingen in het kader van inkomenssteun, zowel gekoppelde als ontkoppelde, werden vanaf 2005 verlaagd met een bepaald percentage. Dit percentage is gelijk aan 3% in 2005, 4% in 2006 en 5% vanaf 2007 tot en met 2012. In 2012 is er een evaluatie van het GBL voorzien.

Door modulatie wil men vooral de steun voor grote landbouwbedrijven verminderen. Hierdoor wordt een vrijstelling van modulatie voorzien voor de eerste 5.000 euro aan rechtstreekse betaling. Er wordt gebruik gemaakt van een compensatiemechanisme: de modulatie die toegepast wordt op de eerste 5.000 euro wordt als extra steunbedrag terugbetaald aan iedere landbouwer en dit op basis van een beschikbaar budget, het nationaal plafond. Dit plafond is vastgesteld door de Europese Unie. Wanneer het

nationaal plafond overschreden wordt, zal op ieder extra steunbedrag een lineaire procentuele verlaging worden toegepast.

Voorbeeld: berekening van de modulatie

In 2005:

Bedrijfstoeslag	Ingehouden modulatie
9.567,5 euro	3%

Modulatie:

$$9567,5 \times 0,03 = 287,03 \text{ euro}$$

Uitbetaling aan de landbouwer:

$$9567,5 - 287,03 = 9.280,47 \text{ euro}$$

De modulatie toegepast op de eerste 5.000 euro aan rechtstreekse betalingen wordt terugbetaald als extra steunbedrag:

$$5.000 \times 0,03 = 150 \text{ euro}$$

Als het nationaal plafond niet overschreden wordt, zal de landbouwer een extra steunbedrag van 150 euro ontvangen.

In 2006:

Bedrijfstoeslag	Ingehouden modulatie
9.567,5 euro	4%

Modulatie:

$$9567,5 \times 0,04 = 382,7 \text{ euro}$$

Uitbetaling aan de landbouwer:

$$9567,5 - 382,7 = 9.184,8 \text{ euro}$$

De modulatie toegepast op de eerste 5.000 euro aan rechtstreekse betalingen wordt terugbetaald als extra steunbedrag:

$$5.000 \times 0,04 = 200 \text{ euro}$$

Als het nationaal plafond niet overschreden wordt, zal de landbouwer een extra steunbedrag van 200 euro ontvangen.

6.7.4 Financiële discipline

Met de toetreding op 1 mei 2004 van de 10 nieuwe lidstaten tot de Europese Unie was het ook noodzakelijk een mechanisme voor financiële discipline te ontwikkelen dat vanaf 2007 kan worden toegepast zodat de vooropgestelde budgetten, d.i. het nationaal plafond, voor landbouwuitgaven tot en met 2013 niet worden overschreden. Wanneer de budgetten overschreden worden, wordt er een lineaire vermindering toegepast.

6.8 Quotumsuiker

Het principe van quotum wordt nog steeds toegepast bij de verdeling van de productie van suiker. Eén enkel quotum wordt behouden. Het totaal aantal quotum dat toegekend kan worden aan de ondernemingen is gelijk aan het A- en B-quotum. De nationale en regionale quota voor België bedragen 819.812 ton suiker voor het verkoopseizoen 2006/2007. Er is de mogelijkheid om extra suikerquotum toe te kennen. België mag een hoeveelheid van 62.489 ton extra suiker toekennen aan de ondernemingen.

De productie buiten quotum is de vroegere C-suiker. De landbouwer kan een optie nemen dat hem het geeft om C-suiker om te zetten in quotumsuiker. De C-suiker die niet omgezet kan worden tot quotumsuiker is eigenlijk een suikeroverschot. Deze suiker kan gebruikt worden voor bio-ethanol (verordening (EG) Nr. 318/2006). Maar de suiker kan ook overgedragen worden naar de volgende campagne of kan van de hand gedaan worden op de interne markt op voorwaarde van betaling van een heffing. (Tiense Suiker, 2007, p.6) Inzake de productiequotum wenst men een reductie van 16%. Dit probeert men te bekomen door een prijsdaling van 33% voor ruwe suiker. (Gabriels, 2004)

De vermindering van quotum is een noodzaak geworden. Het quotum zal verminderd worden met 29%, d.i. van 17,4 naar 12,2 miljoen ton suiker. (tabel 6.1)

Tabel 6.1. Evolutie van het suikerquotum in de Europese Unie in miljoen ton suiker (2006/07-2009/10)

	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Suikerquotum	17,4	15,0	13,9	13,0
Herstructureringsfonds	-3,4	-1,1	-0,9	-0,8
Omzetting C-suiker	1,0	-	-	-
Suikerquotum	15,0	13,9	13,0	12,2

Tiense suikerraffinaderij nv, 2007, p.7

De Tiense Suikerfabriek zorgt door de sluiting van het suikerfabriek te Brugelette voor een vermindering van de productiecapaciteit van 100.000 ton tot 500.000 ton suiker. (<http://www.vilt.be/nieuwsarchief/detail.phtml?id=15882>) Er zal een herverdeling gebeuren van de toeleveringsrechten. Hierbij dreigen de landbouwers met een quotum van minder dan 200 ton en telers die het verst van het fabriek gelegen zijn uit de boot vallen. (<http://www.vilt.be/nieuwsarchief/detail.phtml?id=15898>)

6.9 Prijsvorming

6.9.1 Suiker- en suikerbietprijzen

Het doel van de hervormingen is een productiedaling van witte suiker in de Europese Unie van ongeveer 36%. Dit komt overeen met een daling van 600 000 ha suikerbieten. Om dit doel te bereiken gaat men een daling in de suiker- en suikerbietprijzen doorvoeren.

A. Suikerprijs

* Referentieprij op gebruikersniveau

De daling van de prijs van witte suiker op gebruikersniveau komt neer op het volgende: vanaf 2005 t.e.m. 2009 zal er een geleidelijke prijsdaling plaats vinden. De uiteindelijke daling in 2009 zal 36% bedragen ten opzichte van 2005, zoals weergegeven in tabel 6.2.

Tabel 6.2. Prijsevolutie van de nettoprijs van quotum witte suiker voor de suikergebruikers (2005/2006-2009/2010)

Campagne	Netto prijs (€ per ton suiker)	Prijsdaling (in € per ton)	Prijsdaling (in %)
2005/06	631,9		
2006/07	631,9	0,0	-0,00
2007/08	631,9	0,0	-0,00
2008/09	541,0	90,4	-14,31
2009/10	404,4	227,5	-36,00

E. Roefflaer verwerkte gegevens van Verordening (EG) Nr. 318/2006, p. 6

De prijs van de ruwe suiker zal ook dalen. Deze daling is echter niet zo sterk als de prijsdaling van witte suiker. In tabel 6.3 is af te lezen dat deze slechts 32,53% bedraagt in plaats van 36,00% bij witte suiker.

Tabel 6.3. Prijsevolutie van de netto prijs van quotum ruwe suiker voor de suikergebruikers (2005/2006-2009/2010)

Campagne	Netto prijs (€ per ton suiker)	Prijsdaling (in € per ton)	Prijsdaling (in %)
2005/06	496,8		
2006/07	496,8	0,0	-0,00
2007/08	496,8	0,0	-0,00
2008/09	448,8	48,0	-9,66
2009/10	335,2	161,6	-32,53

E. Roefflaer verwerkte gegevens van Verordening (EG) Nr. 318/2006, p. 6

* Referentieprij op producentenniveau

Het herstructureringsfonds vergoedt bedrijven die hun productie opgeven en zorgt voor geld voor de meest gevoelige gebieden. Dit geld bekomt men door een heffing op suiker, isoglucose en insuline op te leggen.

Een tijdelijke herstructureringsheffing per verkoopseizoen per ton quotum wordt betaald door de ondernemingen waaraan een quotum is toegekend. In tabel 6.4 wordt de bijdrage aan het herstructureringsfonds per verkoopseizoen weergegeven en de bijhorende prijsevolutie. De steun aan de fabrieken en de planters die hun activiteiten geheel of gedeeltelijk stopzetten werd verhoogd en aantrekkelijker gemaakt naarmate men vroeger stopt.

Tabel 6.4. Prijsevolutie van de nettoprijs van quotum witte suiker op producentenniveau (na aftrek van bijdrage aan herstructureringsfonds) (2006/2007-2009/2010)

Campagne	Netto prijs (€ per ton suiker)	Bijdrage aan herstructureringsfonds (€ per ton)	Netto prijs producenten na bijdrage aan herstructureringsfonds (€ per ton suiker)
2005/06	631,9		
2006/07	631,9	126,4	505,5
2007/08	631,9	173,8	458,1
2008/09	524,0	113,3	410,7
2009/10	404,4	0,0	404,4

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van Verordening (EG) Nr. 320/2006, p. 48 en 49

Dit geld dient ter financiering van de herstructurering van de landbouwbedrijven die de productie van suikerbieten gaan doen afnemen. In tabel 6.5 worden de bedragen weergegeven die vrijgemaakt worden als steun voor de afbouw van de suikerproductie.

Tabel 6.5. Bedrag van de herstructureringssteun per ton quotum waarvan afstand wordt gedaan (€/ton) (2006/2007-2009/2010)

Campagne	A) Bij definitieve en volledige staking van de betrokken productie van suiker door de betrokken productie-installatie	B) De voor de productie onder A bedoelde producten bestemde en gebruikte installaties die niet gebruikt zullen worden voor de nieuwe productie	C) Het fabrieksterrein in milieuopzicht wordt gesaneerd en het elders tewerkstellen van de werknemers wordt vergemakkelijkt voorzover dat vereist is door het staken van de productie in A
2006/07	730,00	547,50	255,50
2007/08	730,00	547,50	255,50
2008/09	625,00	468,75	218,75
2009/10	520,00	390,00	182,00

Verordening (EG) Nr. 320/2006, p.45

B. Suikerbietprijs

De daling in de suikerbietprijzen bedraagt in het verkoopseizoen 2009/2010 39,7% ten opzichte van 2005. Dit is af te lezen uit tabel 6.6. Nu bedraagt de minimumprijs van 1 ton suikerbieten € 43,66. In 2009 zal deze slechts € 26,3 bedragen.

Tabel 6.6. Prijsevolutie van de minimumprijs voor quotumbieten voor de suikerbiëttelers (2006/2007-2009/2010)

Campagne	Minimum suikerbietenprijs (in € per ton)	Prijzdaling (in € per ton)	Prijzdaling (in %)
2005/06	43,66		
2006/07	32,86	-10,76	-24,5
2007/08	29,78	-13,86	-31,7
2008/09	27,83	-15,86	-36,3
2009/10	26,29	-17,36	-39,7

E. Roefflaer verwerkte gegevens van Verordening (EG) Nr. 318/2006, p. 6

6.9.2 Productieheffing

A. Suikerprijs

Per ton witte suiker bedraagt de productieheffing € 12 (Verordening (EG) Nr. 318/2006). Deze productieheffing dient om de uitgaven van de gemeenschappelijke ordening van de markten in de suikersector gedeeltelijk te financieren. In tabel 6.7 is af te lezen wat de producent nog netto overheeft na aftrek van de bijdrage aan het herstructureringsfonds en na aftrek van de productieheffing.

Tabel 6.7. Prijsevolutie van de nettoprijzen van quotumsuiker op producentenniveau (na aftrek van bijdrage aan herstructureringsfonds en productieheffing) (2006/2007-2009/2010)

Jaartal	Netto prijs		Netto prijs producenten na herstructureringsfonds na productieheffing (€ per ton suiker)
	producenten na herstructureringsfonds (€ per ton suiker)	Productieheffing (€ per ton)	
2005/06			
2006/07	505,5	12	493,5
2007/08	458,1	12	446,1
2008/09	410,7	12	398,7
2009/10	404,4	12	392,4

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van Verordening (EG) Nr. 318/2006, p. 9

B. Suikerbietprijs

De productieheffing bedraagt € 1,56 per ton. Deze zou voor 50% gedragen worden door de suikerbiettelers. Hierdoor zal de planter een productieheffing van € 0,78 per ton moeten betalen. In tabel 6.8 worden de nieuwe prijzen weergegeven.

Tabel 6.8. Prijsevolutie van de minimum suikerbietenprijs voor de suikerbietenproducenten inclusief productieheffing.

Campagne	Minimum suikerbietenprijs (in € per ton)	Productieheffing (in € per ton)	Minimum suikerbietenprijs Incl. productieheffing (in € per ton)
2006/07	32,9	0,78	32,12
2007/08	29,8	0,78	29,02
2008/09	27,8	0,78	27,02
2009/10	26,3	0,78	25,52

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van Goessens, 2005, p.7

6.9.3 Compensatiesteun

De suikerbietenproducenten kunnen rekenen op compensatiesteun. Deze steun zal voor 2006 60% van de prijsdaling bedragen. In tabel 6.9 kan men aflezen dat voor 2006/2007 de compensatiesteun per ton suikerbieten € 6,49 bedraagt.

Tabel 6.9. Prijsevolutie van de compensatiesteun voor de suikerbietenproducenten.

Campagne	Compensatie (in % op prijsdaling)	Compensatie (in € per ton)
2006/07	60	6,49
2007/08	60	8,33
2008/09	64,3	10,18
2009/10	64,3	11,16

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van Goessens, 2005, p.8

De prijs die de boeren nu werkelijk krijgen is weergegeven in tabel 6.10. In vergelijking met de suikerbietenprijs in 2005 die €43,66 per ton was, zal de suikerbietenprijs nu dalen met 12% in het eerste jaar en 16% in 2009. De uiteindelijke daling in de prijs van suikerbieten bedraagt 16% ten opzichte van 41,5%. Dit verschil is te danken aan de compensatiesteun.

Tabel 6.10. Prijsolutie van de minimum suikerbietenprijs inclusief productieheffing en compensatiesteun voor de suikerbiettelers.

2005 = € 43,66 /ton	Minimum suikerbietenprijs Incl. productieheffing (in € per ton)	Compensatie (in € per ton)	Minimum suikerbietenprijs Incl. productieheffing Incl. compensatiesteun (in € per ton)
2006/2007	32,12	6,49	38,61
2007/2008	29,02	8,33	37,35
2008/2009	27,02	10,18	37,20
2009/2010	25,52	11,16	36,68

E. Roefflaer, verwerkte gegevens van Goessens, 2005, p.9

Veronderstel nu dat de gemiddelde opbrengst per hectare gelijk is aan 65 ton suikerbieten aan 16% suiker dan heeft men een opbrengst 10,4 ton suiker per ha. Neem nu dat de productiekosten constant gehouden worden op €1.600 per hectare. Wanneer we dit toepassen voor het jaar 2005, 2006 en 2009 bekomen we volgende resultaten voor de landbouwers. (Tabel 6.11) De inkomsten dalen met 16%, maar de winst daalt met maar liefst 33%. In deze berekeningen wordt er geen rekening gehouden met de discontovoet. In een verdere analyse van de Tiense Suikerfabriek wordt hier wel rekening mee gehouden.

Tabel 6.11. Evolutie van de opbrengsten van een hectare suikerbieten voor de landbouwers (2005-2009)

65 ton aan 16% suiker	2005	2006	2007	2008	2009
Prijs/ton	€43,66/ton	€32,9/ton	€29,8/ton	€27,8/ton	€26,3/ton
Opbrengst	€2.838	€2.138	€1.937	€1.807	€1.710
Productieheffing/ton		€0,78/ton	€0,78/ton	€0,78/ton	€0,78/ton
Productieheffing		- €50,7	- €50,7	- €50,7	- €50,7
Compensatiebedrag/ton		€6,49/ton	€8,33/ton	€10,18/ton	€11,16/ton
Compensatie		+ €422	+ €541	+ €662	+ €725
Totaal	€2.838	€2.560	€2.427	€2.418	€2.384
Productiekosten	- €1.600	- €1.600	- €1.600	- €1.600	- €1.600
Saldo (exclusief pulp)	€1.238	€909	€827	€818	€835

E. Roefflaer, verwerkte gegevens Verordening (EG) Nr. 318/2006 en Goessens, 2005

Het saldo uit tabel 6.11 is exclusief de kosten van pacht en kadastraal inkomen. Wanneer we deze hierbij moeten rekenen zal dit een extra kost van €200 per hectare met zich meebrengen.

6.10 Uitwisselingsbeleid

De Europese Unie heeft wat invoer betreft een overeenkomst met de ACS-landen, het suikerprotocol genoemd. Het behoud van de gegarandeerde invoer van ACS-suiker (landen uit Afrika, het Caraïbisch gebied en de Stille Oceaan) zal blijven bestaan, maar er zal een verlaging moeten doorgevoerd worden van de gewaarborgde prijzen.

De WTO ijvert voor een volledige afschaffing van de uitvoer van suiker binnen de EU. De volgende jaren zal de EU meer suiker invoeren en minder suiker uitvoeren door de preferentiële akkoorden met de ACS-landen. Hieruit volgt dat de Europese Unie die vroeger een netto-uitvoerder was, nu een netto-invoerder wordt. Dit gebeurt door de eliminatie van een derde van de productie. (tabel 6.12)

Tabel 6.12. Evolutie van het uitwisselingsbeleid in de Europese Unie in miljoen euro suiker (2005/06-2009/10)

	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Invoer	1,8	2,4	2,7	3,0	3,5
Uitvoer	4,8	1,8	1,0	0,8	0,8
INV – UITV	+ 3,0	- 0,6	- 1,7	- 2,2	-2,7

Tiense Suikerraffinaderij nv, 2005, p.5

7 Economisch-geografische gevolgen adhv verschillende analyses

7.1 *SEPALE model*²

Een evaluatie van de gevolgen van de GMO-suiker hervormingen voor de suikerbietenkweekers kan gemaakt worden op basis van het SEPALE-model (Systeem ter Evaluatie van de Politiek Aangaande Landbouw en Leefmilieu). Dit model is ontwikkeld door een consortium tussen de Unité d'Economie rurale van de Université catholique de Louvain te Louvain-la-Neuve (Prof. B. Henry de Frahan), de Vakgroep Landbouweconomie van de Universiteit Gent (Prof. G. Van Huylenbroeck) en het Centrum voor Landbouweconomie van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap te Brussel (Dr. L. Lauwens). Het economisch model maakt het mogelijk om, naast het inschatten van het directe gevolg voor het brutosaldo, te bepalen of er een wijziging is in landlocatie om het brutosaldo op het bedrijf te maximaliseren (Henry de Frahan et al, 2005).

Het model ziet eruit als volgt:

$$\pi = \sum P \cdot X - c(X) + S \cdot X$$

$$X_{\text{quotumbieten}} \leq \text{Quotum}$$

$$X_{\text{quotumbieten}} \geq f \cdot X_{\text{quotumbieten}} \cdot R$$

met:

π : brutosaldo

P : producentenprijs

X : productie

$X_{\text{quotumbieten}}$: productie van quotumbieten A en B

---

² *Analyse des effets économiques de la réforme de l'OCM du sucre proposée par la Commission européenne sur les exploitations agricoles belges,*

<http://www.ecru.ucl.ac.be/recherche/publications/publicationsecru/Note_sepale_sucres_0507.pdf>

(Geraadpleegd op 21 november 2007)

Quotum	: quotum aan suikerbieten A en B
$c(X)$	: kwadratische kostenfunctie
S	: Subsidies
R	: Quotumrente
f	: bedrijfsafhankelijke factor

Het SEPALÉ-model gaat drie effecten van de hervormingen analyseren: de effecten op de productie van suikerbieten, de effecten op het bruto-saldo van de landbouwbedrijven en het verschil in resultaten volgens de regio en bedrijfsgrootte. Volgens het SEPALÉ-model zou ten gevolge van het voorstel van de Europese Commissie van juni 2005 de productie van suikerbieten dalen zou dalen met 11%, voor Wallonië 8% en voor Vlaanderen 17%. Vlaanderen is minder suikerbietenteelt afhankelijk. Men kan er gemakkelijker overschakelen naar andere teelten. De hoogte van de compensatiepercentage heeft weinig invloed op de productie. Dit is een gevolg van de ontkoppeling van de compensatie. Hoe hoger de compensatie, hoe minder de suikerbietentelers geneigd zijn om over te schakelen naar teelten buiten de toeslagrechten. De Waalse suikerbietentelers, die minder mogelijkheid hebben tot diversificatie, zullen een constant aanbod hebben van suikerbieten, ongeacht de compensatiesteun. Uit eigen onderzoek blijkt dat de meeste suikerbietentelers suikerbieten blijven produceren. Ze nemen een afwachtende houding aan.

Over heel België zou het bruto-saldo met 11%, in Wallonië zou het verlies 12% bedragen en in Vlaanderen 9%. Wallonië zou ook hier een grotere daling hebben in bruto-saldo omdat ze zich meer vasthouden aan de suikerbietenteelt. In Vlaanderen zou men eerder de grond toewijzen aan een andere teelt. Hierdoor zal er een lagere daling in bruto-saldo zijn in Vlaanderen dan in Wallonië. De compensatiesteun kan het verlies beperken. De grootste daling van het bruto-saldo zal plaatsvinden in de Vlaamse Leemstreek, de Waalse Limoneuse en in de Waalse Sablo-Limoneuse.

In het model worden enkel de landbouwers met meer dan twee bedrijven besproken. Een daling van de minimumprijs van suikerbieten met 43% en een compensatiesteun van 60% zou bijdragen tot grote verschillen zijn tussen landbouwstreken en bedrijfsgroottes. De grootste daling van het aanbod suikerbieten zou gebeuren in de Polders en de Zandleemstreek (18%). Deze streken kunnen minder gemakkelijk overschakelen op andere teelten. En de daling in bruto-saldo zou lager liggen ten opzichte van de andere

streken (respectievelijk 9% en 7%). De landbouwbedrijven in de Waalse Limoneuse en in de Waalse Sablo-limoneuse verminderen hun productie het minst (respectievelijk 4% en 8%). En de Vlaamse Leemstreek bevindt zich in het midden (12%). Het brutosaldo zou in de Waalse Limoneuse, Waalse Sablo-Limoneuse en de Leemstreek het sterkst dalen met respectievelijk 12%, 14% en 15%.

Tot slot zullen vooral de kleinste bedrijven het grootste productie- en brutosaldoverlies ondergaan. Volgens dit model zal er een spontane vermindering optreden in de vernoemde landbouwstreken. Het model verwacht ook een stijging in de productie van granen, nijverheidgewassen en overige akkerbouwgewassen indien de productie van suikerbieten zou dalen.

De veronderstelling dat de productie van graan zal stijgen wordt ook nu reeds aangehaald door de landbouwers. Door de grote prijsstijging van granen zullen meer boeren geneigd zijn om op lange termijn de productie van suikerbieten gedeeltelijk te vervangen door de productie van granen. Toch zit de schrik erin dat de prijs van granen terug zal gaan dalen en dat ze de suikerbietenquota, eens als ze deze verkocht hebben, de eerste vijf jaar niet terug kunnen bekomen. De landbouwers verwachten echter geen spontane vermindering van de suikerbietenteelt in België. Zij zien eerder een oplossing in het uitbakenen van een zone, waar al dan niet nog suikerbieten geteeld mogen worden.

7.2 Afweging gaan – suikerbiet (Tiense Suikerraffinaderij nv)³

In de verschillende interviews haalde men aan dat men wel eens van teelt zou veranderen. Alternatieve en concurrerende teelten zijn graan, aardappelen, koolzaad, contractteelten zoals vlas, groenten en cichorei. De voornaamste alternatieve en concurrerende teelt is

---

³ Tiense Suikerraffinaderij nv. (2007), Quota cut of quotavermindering: gevolgen, opportuniteiten en risico's, Tienen, p.22.

graan. De kosten voor suikerbieten liggen beduidend hoger dan de kostprijs van de concurrerende teelten (tabel 7.1).

Tabel 7.1. Variabele kosten van concurrerende teelten (prijzen 2006)

Variabel kosten	Suikerbiet	Graan	Koolzaad
Zaad	240	80	49
Meststoffen	200	111	141
Gewasbescherming	212	154	175
Machines & diversen	500	372	313
Totaal uitgaven	1.205	720	678
Totaal (2009; 2%/jr)	1.279	764	719

Tiense Suikerraffinaderij nv., 2007, p.11

In het algemeen geldt dat wanneer het rendement van de suikerbiet goed is, ook het rendement van graan hoog is. Er bestaan regio's met zowel een zwak rendement suikerbiet als graan, maar in bepaalde regio's is de vermindering in het rendement graan proportioneel kleiner dan de vermindering in het rendement suikerbiet. Graan is een veel gemakkelijker teelt om te telen. Tabel 7.2 toont dat de totale inkomsten zonder premies. Als we naar de marge kijken zien we dat de suikerbienteelt de grootste winstmarge heeft, ondanks de hoge kosten. Wel meer dan twee keer zoveel als de winstmarge van graan.

Tabel 7.2. Variabele opbrengsten van de concurrerende teelten (prijzen 2006)

Teelt	Suikerbiet à 16% suiker	Graan
Rdt (2009) (ton/ha)	73,5	8,86
Prijs (2009)* (€/ton)	25,41	130
Totaal inkomsten (2009)* (€/ha)	2085	1152
Marge (2009) (€/ha)	1063	487

* zonder premies (ontkoppeling)

Tiense Suikerraffinaderij nv., 2007, p.11

De brutomarge van graan bij een constante verkoopprijs van €130/ton zal gedurende de komende jaren dalen. Van 2006 tot 2014 betekent dit een daling van 10,8% (kolom 6). Ook

al stijgt het rendement (kolom 2), toch daalt de brutomarge door de stijgende variabele kosten van de teelt. (tabel 7.3)

Tabel 7.3. Analyse van de evolutie van de brutomarge van graan (2006-2014)

(1) Jaar	(2) Ton/ha	(3) Verkoopprijs €/ton	(4) Inkomsten €/ha	(5) Variabele kosten	(6) = (4) – (5) Brutomarge
2006	8,66	130	1.225,5	720,0	505,5
2007	8,72	130	1.234,1	734,4	499,7
2008	8,79	130	1.242,7	749,1	493,6
2009	8,86	130	1.251,3	764,0	487,3
2010	8,92	130	1.259,9	779,3	480,6
2011	8,99	130	1.268,6	795,0	473,6
2012	9,06	130	1.277,2	810,9	466,3
2013	9,12	130	1.285,8	827,1	458,7
2014	9,19	130	1.294,4	843,6	450,8

Tiense suikerraffinaderij nv., 2007, p.15

De gegeven verkoopprijs van suikerbieten wordt vanaf 2009 vastgelegd op €25,41 per ton. Het wijkt af van het bedrag van €26,29/ton in de Verordening (EG) Nr. 318/2006, p.6. Men verwacht een rendementstijging van suiker, hierbij zal de premie voor rijkheid aan suiker evenredig stijgen.

Tabel 7.4. Analyse van de evolutie van de brutomarge van de suikerbieten teelt in België (2006-2014)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
					= (4) + (5)	= (2) * (6)				= (7) + (8)		= (11) - (12)
										+ (9) + (10)		
Jaar	Ton/ha	°S	Min. Bietprijs à 16° (€/ton)	Premie Rijkheid (€/ton)	Prijs (€/ton)	Opbr. (€/ha)	vroege/late levering (€/ha)	Pulp (€/ha)	Tara Systeem (€/ha)	Inkomsten (€/ha)	Variabele Kosten (€/ha)	Bruto Marge (€/ha)
2006	70,3	17,69	32,86	4,99	37,85	2.662	14,07	141	0	2.817	1.205	1.612
2007	71,4	17,75	28,9	4,54	33,44	2.387	14,28	143	0	2.544	1.229	1.315
2008	72,4	17,8	26,95	4,38	31,33	2.269	14,49	145	0	2.428	1.254	1.174
2009	73,5	17,86	25,41	4,26	29,67	2.180	14,7	147	0	2.342	1.279	1.063
2010	74,5	17,92	25,41	4,39	29,8	2.222	14,91	149	0	2.386	1.304	1.082
2011	75,6	17,98	25,41	4,53	29,94	2.263	15,12	151	0	2.429	1.099	1.099
2012	76,7	18,04	25,41	4,66	30,07	2.305	15,33	153	0	2.474	1.117	1.117
2013	77,7	18,1	25,41	4,79	30,2	2.347	15,54	155	0	2.518	1.134	1.134
2014	78,8	18,15	25,41	4,93	30,34	2.389	15,75	158	0	2.563	1.151	1.151

Tiense Suikerraffinaderij nv., 2007, p.16

In tabel 7.5 wordt de brutomarge van graan en de brutomarge van suikerbieten weergegeven. Zo kan men duidelijk zien dat suikerbieten meer opbrengen dan graan, maar dit vooral de eerstkomende jaren. Men verwacht een stijging van het rendement van suikerbieten en van witte suiker. De winst per ton witte suiker ten opzichte van graan zal dalen van €96,79/ton naar €53,28/ton. Van 2008 tot 2014 zal de totale winst gelijk zijn aan €278,10/ton witte suiker met een discontovoet van 7%. De winst daalt met 45%. Per ton suikerbieten zal de waarde ten opzichte van graan dalen van €14,23 per ton tot €7,83 per ton. Over de jaren 2008 tot 2014 zal de totale winst €40,33 per ton suikerbieten bedragen rekeninghoudend met een discontovoet van 7%. Ook hier daalt de winst met 45%. Maar de teelt van suikerbieten blijft winstgevender over de periode 2008 – 2014 dan de teelt van graan.

In bijlage 26 zijn de gevolgen van de verscheidene scenario's weergegeven. De negen verschillende scenario's die zich kunnen voordoen, zijn:

- Scenario 1: het rendement van suikerbieten en graan blijven ongewijzigd;
- Scenario 2: het rendement van suikerbieten blijft ongewijzigd en het rendement van graan aan 90% van het gemiddelde rendement;
- Scenario 3: het rendement van suikerbieten blijft ongewijzigd en het rendement van graan daalt met 110% van het gemiddelde rendement;
- Scenario 4: het rendement van suikerbieten aan 110% van het gemiddelde rendement en het rendement van graan blijft ongewijzigd;
- Scenario 5: het rendement van suikerbieten aan 110% van het gemiddelde rendement en het rendement van graan aan 110% van het gemiddelde rendement;
- Scenario 6: het rendement van suikerbieten aan 110% van het gemiddelde rendement en het rendement van graan aan 90% van het gemiddelde rendement;
- Scenario 7: het rendement van suikerbieten aan 90% van het gemiddelde rendement en het rendement van graan aan 100% van het gemiddelde rendement;
- Scenario 8: het rendement van suikerbieten aan 90% van het gemiddelde rendement en het rendement van graan aan 110% van het gemiddelde rendement;
- Scenario 9: het rendement van suikerbieten aan 90% van het gemiddelde rendement en het rendement van graan aan 90% van het gemiddelde rendement.

Tabel 7.5. Analyse van de evolutie van de teelt van suikerbieten ten opzichte van graan (2006-2014)

(1) Jaar	(2) = tabel graan	(3) = tabel biet	(4) = (3) - (2)	(5) Rdt (ton biet/ha) à 16 \$	(6) Rdt (ton witte suiker/ha)	(7) = (4) / (6)	(8) = (4) / (5)
	Bruto marge graan (€/ton)	Bruto marge biet (€/ton)	Delta biet/graan (€/ha)	Rdt (ton biet/ha) à 16 \$	Rdt (ton witte suiker/ha)	Delta biet/graan (€/ton suiker)	Delta graan/biet (€/ton biet)
2006	505	1612	1107	77,74	11,43	96,85	14,24
2007	500	1315	815	79,17	11,64	70,02	10,29
2008	494	1175	681	80,6	11,85	57,47	8,45
2009	487	1063	576	82,04	12,06	47,76	7,02
2010	481	1081	600	83,49	12,27	48,9	7,19
2011	474	1099	625	84,95	12,49	50,04	7,36
2012	466	1117	651	86,41	12,7	51,26	7,53
2013	459	1134	675	87,89	12,92	52,24	7,68
2014	451	1151	700	89,37	13,14	53,27	7,83
Waarde totale winst 2008-2014						€ 361,00	€ 53,07
NPV totale winst (7%) =						€ 278,10	€ 40,88

Tiense Suikerraffinaderij nv., 2007, p.16

De verschillende netto actieve waarden (NPV) aan een discontovoet van 7% worden vergeleken met het bedrag van het herstructureringsfonds per hectare voor het jaar 2008. Het bedrag van het herstructureringsfonds verschilt naargelang de ontmanteling. Wanneer er geen ontmanteling plaatsvindt heeft men een bedrag van €37,6 per ton suikerbieten per hectare. Bij partiële en totale ontmanteling is dit bedrag respectievelijk gelijk aan €41,2 en €43,5 per ton suikerbieten per hectare. Het al dan niet ontmantelen van de suikerbietenteelt hangt af van de NPV van delta suikerbiet/graan voor het gegeven rendement van suikerbiet en graan en de premie voor herstructurering of het al dan niet ontmantelen. In tabel 7.6 is weergegeven wanneer het interessanter is om te ontmantelen en wanneer het beter is om suikerbieten te blijven telen.

Wanneer het rendement van suikerbieten 110% is van het gemiddelde rendement en dit van graan aan 90%, 100% of 110% is van het gemiddelde rendement graan, zal dit voor de drie gevallen leiden tot het blijven telen van suikerbieten. De landbouwer gaat ook kiezen voor het blijven telen van suikerbieten wanneer het rendement van suikerbieten aan 100% van het gemiddelde rendement is en graan aan 90% of 100% van het gemiddelde rendement is en dit voor de drie situaties. Bij een rendement van suikerbieten van 90% van het gemiddelde rendement zal men enkel blijven kiezen voor de teelt van suikerbieten wanneer het rendement van graan gelijk is aan 90% van het gemiddelde rendement van graan en dat enkel zonder ontmanteling. (tabel 7.6)

Tabel 7.6. Analyse van de invloed van rendementsverandering van suikerbieten en graan op de keuze tussen ontmanteling of blijven telen (2008-2014)

		Suikerbiet (gemiddeld rendement = 80,60 ton/ha à 16 in 2008)								
		90%			100%			110%		
		NVP	Premie	Verschil	NVP	Premie	Verschil	NVP	Premie	Verschil
Graan (gemiddeld rendement = 8,79 ton/ha in 2008	90%	2770	2728	42	4085	3031	1054	5401	3334	2067
Bedrag herstructureringspremie =	100%	2141	2728	-1014	3457	3031	426	4772	3334	1438
€ 37,6 * LR biet/ha (zonder ontmanteling)	110%	1513	2728	-1643	2828	3031	-203	4144	3334	810
Graan (gemiddeld rendement = 8,79 ton/ha in 2008	90%	2770	2989	-219	4085	3321	764	5401	3653	1748
Bedrag herstructureringspremie =	100%	2141	2989	-848	3457	3321	764	4772	3653	1119
€ 41,2 * LR biet/ha (partiële ontmanteling)	110%	1513	2989	-1476	2828	3321	-493	4144	3653	491
Graan (gemiddeld rendement = 8,79 ton/ha in 2008	90%	2770	3155	-386	4085	3506	579	5401	3857	1544
Bedrag herstructureringspremie =	100%	2141	3155	-1014	3457	3.506	-49	4772	3857	915
€ 43,5 * LR biet/ha (partiële ontmanteling)	110%	1513	3155	-1643	2828	3.506	-678	4144	3857	287

- NVP = Netto geactualiseerde waarde in €/ha van de gecumuleerde marge 2008 – 2014; discontovoet 7%;
- Rendement suikerbiet en graan stijgt volgens de huidige rendementscurve;
- Graanprijs à 130 €/ton voor de periode 2008 – 2014.

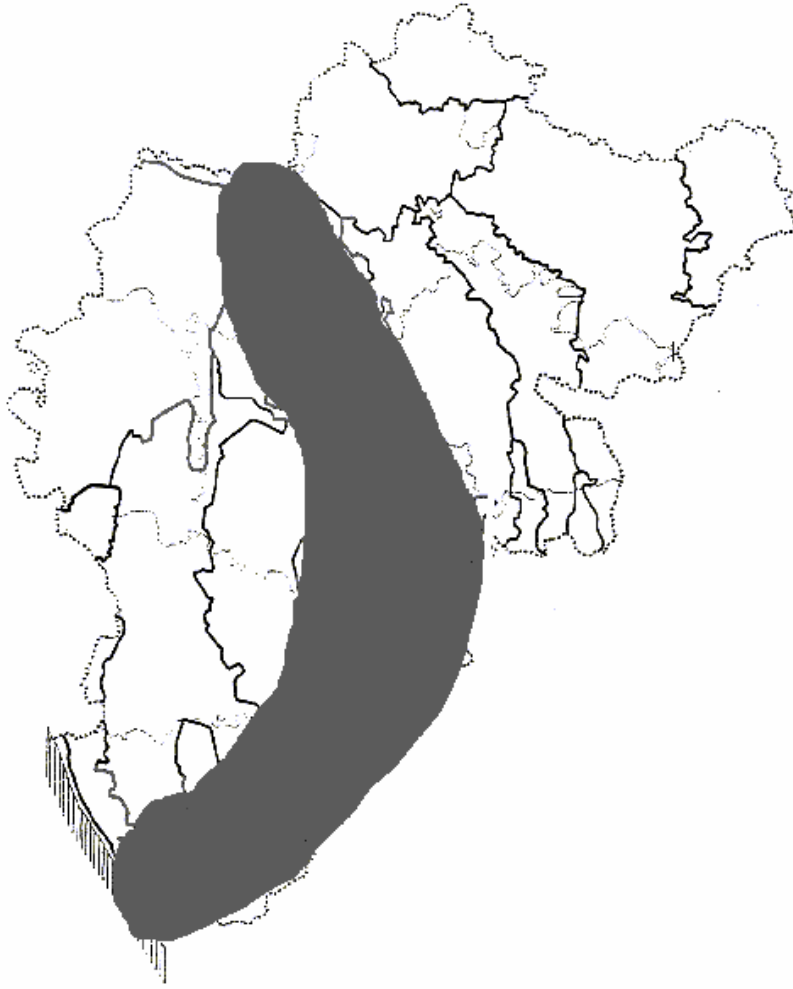
De resultaten volgens het onderzoek van de Tiense Suikerraffinaderij nv zijn de volgende:

- Planters met een minder dan gemiddeld suikerbietrendement, maar met een rendement graan gelijk aan het gemiddelde of beter, zouden best gebruik maken van het herstructureringsfonds. De streken zijn Famenne, Kempen, Région Sablonneuse, deel van de Condroz en tussen Samber en Maas;
- Planters met zeer zwakke rendementen in suikerbiet en graan, zouden best stoppen. Een laag rendement wil zeggen –20% rendement suikerbiet en –20% rendement graan. Dit is in de Gaume;
- Planters met een beter rendement voor suikerbieten dan het gemiddelde, zouden best altijd suikerbieten blijven produceren;
- Planters met een beter rendement dan het gemiddelde zouden best blijven suikerbieten produceren, tenzij hun rendement graan beter is dan het gemiddelde. Deze categorie van planters zouden hun rendement suikerbiet moeten verhogen om aan te kunnen sluiten bij de planters van de 3de kolom;
- Deze laatste 2 categorieën bevinden zich in de ‘vruchtbare croissant’ of ‘banaan’ van de suikerbiet (figuur 7.1). Deze bevindt zich boven Midden-België, niet voor niets het meest rendabele gebied.

Hier wordt duidelijk dat de minder productieve zones beter stoppen met de teelt van suikerbieten. Dit ook om de andere suikerbiettelers, zij die gelegen zijn binnen de productieve zone, een kans te geven om wel te blijven telen. Er wordt ook duidelijk gemaakt dat sommige landbouwers beter overgaan naar een concurrerende teelt. De opbrengsten van de nieuwe teelt en het herstructureringsfonds liggen voor deze landbouwers hoger dan de opbrengst van de suikerbietteelt.

Het afbakenen van een gebied kwam ook ter sprake in de interviews. De landbouwers spraken over een zone, gelijkaardig met de zone van de Tiense Suikerraffinaderij nv. Het beste is om enkel suiker te produceren in de meest winstgevende gebieden. Het is echter niet gemakkelijk om een lijn te trekken. Het gemakkelijkste zal zijn dat deze boeren zelf beslissen om te stoppen met de teelt, maar op dit moment is de teelt nog winstgevend genoeg.

Figuur 7.1. Suikerbietenzone in de toekomst

Volgens de Tiense Suikerraffinaderij nv is het profiel van de toekomstige planter een planter die actief is binnen de zogenaamde banaan in België. De kenmerken van een goed landbouwbedrijf voor suikerbieten worden hier opgesomd:

- kwaliteit van de bodem;
- goede rendementen;
- bedrijfsstructuur;
- duurzame productie suikerbieten en suiker;
- een planter die geïnteresseerd is in de productie van suikerbieten;
- goed bereikbaar via de weg, en buiten de grote steden.

Een bijkomende voorwaarde is een leveringsrecht van minstens 300 ton. Deze voorwaarde wordt doorgevoerd om volgende redenen:

- de quota vermindering vermindert het leveringsrecht van de planters die al een laag leveringsrecht heeft;
- de suikerbietenteelt is niet prioritair;
- laat toe om de gemiddelde omvang van de percelen te verhogen;
- draagt bij tot een vermindering van de productiekosten van de suikerbiet;
- bevordert de suikerbieten logistiek (gemiddelde omvang van silo's);
- vermindert de administratieve kosten (win-win).

De heer Jos Brugmans haalde een minimum van 200 ton leveringsrecht aan. Dit om de kleine boeren verplicht te laten stoppen met de teelt. Volgens hem is het gemakkelijker om te zeggen tegen iemand die slechts een klein aandeel heeft binnen de industrie minder moeite zal hebben om te stoppen. Terwijl in de zones buiten de 'banaan' er ook grote landbouwbedrijven gelegen zijn die veel leveringsrechten hebben en deze niet zomaar willen afstaan.

Een voorstel van de Tiense Suikerraffinaderij nv. is het bekomen van een suikerquota cut van 13,5%. Dit door een totale en vrijwillige afstand van de suikerbietenproductie in de meest 'zwakke' zones. De planters buiten de 'banaanzone' kunnen genieten van 100% herstructureringsfonds evenals planters met 'kleine' quota die binnen de suikerbietenzone gelegen zijn.

Marc Rossiers, directeur-generaal van Subel, gaat ervan uit dat de boeren hun gezond verstand gebruiken bij de keuze tussen graan en suikerbiet. Zo is de graanteelt een eerder speculatieve teelt, terwijl de suikerbienteelt een gegarandeerde prijs biedt. Deze garantie blijft zeker tot 2014/15. De opbrengt zal wel dalen, maar het saldo blijft positief. Zo zal een boer die zijn werk goed doet op voorhand precies weten hoeveel inkomen de suikerbiet oplevert. Dit in tegenstelling tot de graanteelt. De graanprijzen pieken vandaag, maar of dit zullen blijven duren weten we niet. Wanneer de prijzen van graan €150/ton à €160/ton zal bedragen is de suikerbienteelt nog steeds competitief met de teelt van graan.

7.3 *Analyses van de impact (Europese Commissie)*⁴

7.3.1 Boerderijwinstgevendheid

Een simulatie van de impact van de hervormingen op de landbouwteelt is gebaseerd op een onderzoek van de Europese Unie FADN data (2000 - 2001). Men gaat ervan uit dat de berekeningen gemaakt zijn onder de hypothese dat door de hervorming een volledige ontkoppeling is toegepast in alle lidstaten. In het onderzoek ging men op zoek naar het prijsniveau waarop suikerbieten minder winstgevend worden ten opzichte van concurrerende teelten, de break-even prijs. Dit is de prijs waartegen de landbouwer beslist om van teelt te veranderen. De minimumprijs voor suikerbieten bedraagt door de hervormingen €25/ton. Op boerderijniveau kunnen we drie groepen van lidstaten onderscheiden. De landen waar de break-even prijs veel hoger ligt dan €25/ton, zullen beter geen suiker meer gaan produceren. De landen die dicht bij de break-even prijs liggen worden gekarakteriseerd door een hoog rendement, vooral Frankrijk en Denemarken kennen een efficiënt gebruik van inputs. België en Nederland behoren ook nog tot de EU-lidstaten die een goed rendement hebben. (tabel 7.7) Hieruit kan men besluiten dat de lidstaten met een hoger break-even punt eerder zullen moeten stoppen met de productie van suikerbieten. Dit zijn vooral Finland en Italië. Maar ook de andere EU-landen zullen moeten proberen om efficiënter te gaan telen als men suikerbieten wil blijven telen.

---

⁴ FISCHER BOEL, M. (2005) The European sugar sector. Its importance and its future, Brussel, p.27.

Tabel 7.7. Break-even punt van de EU-lidstaten volgens de verwachte gemiddelde break-even prijs voor suikerbieten op landbouwniveau

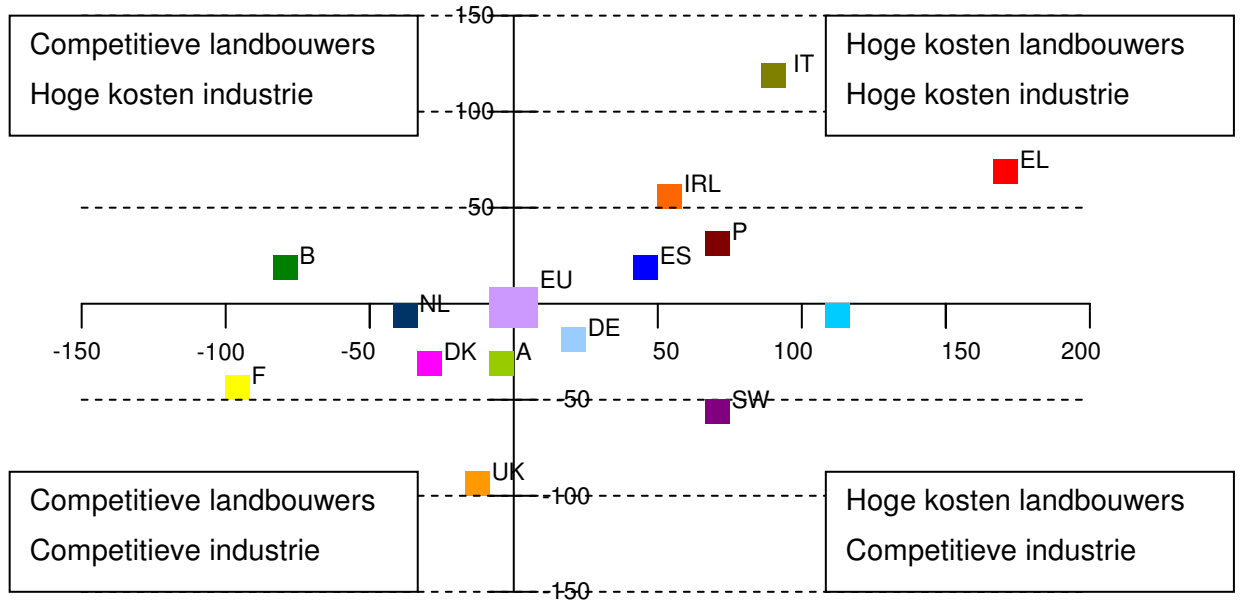
Veel meer dan €25/ton (1)		Meer dan €25/ton (2)		Dichtbij €25/ton (3)	
<i>Lidstaat</i>	<i>Break-even Prijs €/ton</i>	<i>Lidstaat</i>	<i>Break-even Prijs €/ton</i>	<i>Lidstaat</i>	<i>Break-even Prijs €/ton</i>
Finland	44	UK	40	België	30
Griekenland	34	Oostenrijk	40	Nederland	30
Italië	42	Zweden	34	Denemarken	25
Spanje	36			Frankrijk	26
				Duitsland	30

Europese Commissie, 2005, p.11

7.3.2 Boerderijwinstgevendheid en industriewinstgevendheid

Er zijn landen zoals Frankrijk die tegelijkertijd op industrieel vlak als op landbouwkundig gebied meer competitief zijn dan het Europees gemiddelde. Er zijn landen als België waar landbouwers redelijk competitief zijn, maar waar de gemiddelde industriekosten hoger zijn dan de gemiddelde industriekosten binnen de EU. Landen zoals Zweden en Finland zijn daarentegen minder competitief op landbouwkundig gebied, maar kennen een efficiënte industrie. Tenslotte zijn er ook landen die zowel op industrieel gebied als op gebied van landbouw minder efficiënt zijn dan het EU gemiddelde. (figuur 7.2) Vermits België gekenmerkt wordt door hoge kosten in fabrieken, zullen de Belgische landbouwers zich hierop moeten concentreren willen ze competitief zijn.

Figuur 7.2. Positionering van de EU-lidstaten met suikerbiettelers en fabrieken volgens kosten

Europese Commissie, 2005, p.13

7.3.3 Industrierijwinstgevendheid

Tabel 7.7 geeft weer tegen welke prijs de productie van suiker nog interessant is voor de verschillende suikerproducerende landen. Voor België geldt dit voor een prijs tussen de €350/ton en €400/ton. Deze prijs ligt nog onder de vooropgestelde prijs van €392,4/ton voor het jaar 2009/2010. Toch moeten we opmerken dat men in 2012 een herziening voorziet van de herstructurering, waarbij de prijzen voor suiker kunnen veranderen. Hieruit kunnen we ook opmaken dat het voor de eerste 4 categorieën van landen niet meer gunstig is om suiker te produceren. Voor België is er volgens de EU geen vermindering van suikerproductie nodig.

Tabel 7.8. Break-even prijs van suiker en productie onder quota (in 1000 ton) in EU-regio's en EU-lidstaten

Euro per ton	Regio	Suikerproductie (gemiddelde 2000-01)	Productie onder quota (gemiddelde (1999/00 – 2000/01)	Gecumuleerde productie onder quota (gemiddelde (1999/00 – 2000/01)
Boven 550	Zuid Italië	205,7	205,7	205,7
Tussen 500 en 550	Noord Italië	1.234,7	1092,8	1298,5
Tussen 450 en 500	Ierland	266,2	198,0	1.496,5
	Portugal	59,4	66,5	1.563,0
	Centraal Italië	277,9	246,0	1.809,0
	Zuid Spanje	414,9	350,4	2.159,4
	Griekenland	468,5	2 72,0	2.431,4
	Finland	172,2	145,0	2.576,4
Tussen 400 en 450	Noord Spanje	686,9	580,1	3.156,5
	Denemarken	519,5	416,5	3.573,0
Tussen 350 en 400	Nederland	1.014,0	856,0	4.429,0
	Zuid Spanje	74,6	63,0	4.492,0
	Niedersachsen, Bremen, Hamburg, Schleswig-Holstein	1.144,9	930,0	5.422,0
	Oostenrijk	432,6	384,0	5.806,0
	Zweden	420,9	366,0	6.172,0
	Oost Duitsland	970,5	788,4	6.960,4
	Noord Rijn Westfalen, Hessen, Rijnland Pfalz	1.061,1	862,0	7.822,4
	UK	1.413,6	1.132,5	8.954,9
	België	941,3	812,5	9.767,4
	Picardie	1.632,1	1.240,3	11.007,6
Tussen 300 en 350	Ile de France	476,9	362,4	11.370,0
	Frankrijk : andere regio's	511,6	391,4	11.761,4
	Bayeren, Baden- Wuttenberg, Saarland	983,8	799,2	12.560,6
	Noord Frankrijk	666,3	506,4	13.066,9
	Normandië	333,7	253,6	13.320,5
	Champagne-Ardenes	1.012,8	769,6	14.090,2

Wanneer de lidstaten in eerste groep zullen stoppen met de productie van suiker zal dit leiden tot een vermindering van 9% in suikerquota van de suikerproductie voor 2003/2004 in de EU (25). Het is echter niet zeker dat al deze lidstaten zullen stoppen met hun productie van suiker. Binnen de tweede groep zullen sommige fabrieken sluiten; terwijl ander bedrijven zullen proberen om te blijven voort te produceren en hun productie te vergroten. De landen binnen groep drie zullen een beperkte productievermindering ondergaan. Ze zullen enkel de productie in C-suiker moeten verminderen. Dit geldt dus ook voor België dat zich in de derde groep bevindt.

Finland, Ierland, Slovenië en Portugal zullen stoppen met de suikerbietenenteelt. Spanje, Italië en Hongarije zullen hun productie terugschroeven met 50 à 60%. (<http://www.vilt.be/gevilt/detail.phtml?id=1112#>)

Tabel 7.9. Break-even punt van de EU-lidstaten volgens winstgevendheid

De vermindering in productie van suiker					
Drastisch (1)		Significant (2)		Beperkt (3)	
Lidstaat	Huidige productie*	Lidstaat	Huidige productie*	Lidstaat	Huidige productie*
1000 ton		1000 ton		1000 ton	
Griekenland	311	Tsjechië	455	Oostenrijk	382
Ierland	197	Denemarken	413	België	808
Italië	954	Finland	145	Frankrijk	3.497
Portugal	70	Hongarije	402	Duitsland	3.341
		Spanje	991	Nederland	851
		Andere nieuwe staten:	430	Polen	1.672
		Letland,		Zweden	365
		Litouwen,		UK	1.129
		Slowakije en Slovenië			
Subtotaal	1.532		2.836		12.044
% van huidige productie	9%		17%		73%
Productie EU (15)			13.454		
Quota EU (10)			2.958		
Totaal EU (25)			16.412		

* A+B productie 2003/04 voor EU-15 lidstaten, quota voor nieuwe lidstaten

8 Hervormingen binnen de Belgische suikerraffinaderijen

Bij het afsluiten van mijn eindverhandeling, verscheen een nieuw bericht in de vaktijdschriften 'De Bietplanter' van december 2007 en 'Boer & Tuinder' van 4 januari 2008. De hervormingen worden nu concreet ingevuld door de Suikergroepen Iscal Sugar en Tiense Suiker.

In de lente van 2007 heeft men opgemerkt dat de inkrimping in de minder competitieve regio's slechts minimaal zijn gebleken. Er is slechts een inkrimping van 1,8 miljoen ton in plaats van de verwachte 600 miljoen ton. Hierdoor werd er op 26 september 2007 een nieuw suikerregime geïntroduceerd waarin ook een reductie van de meest competitieve landen geëist werd in de plaats voor meer geld. Deze regeling had geen succes. In België heeft de Suikerfabrikanten hierdoor enkele zware beslissingen genomen.

De drastische beslissing om Moerbeke te sluiten gaat gepaard met een quotumkorting van 33,5%. Hierdoor verdwijnen in Vlaanderen 7000 à 8000 hectaren suikerbieten. Om deze 33,5% korting te realiseren wordt het productiegebied van Iscal Sugar ingedeeld in twee zones. Zone 1 waar de suikerbietenteelt kan blijven en zone 2 waar de suikerbietenteelt in de toekomst niet meer op haar plaats is. Zone 2 valt grotendeels samen met zandstreek. Deze streek is gekenmerkt door een lage rendement en hogere transportkosten. Ook de suikerbiettelers uit zone 1 die geen 200 ton suikerbieten hebben zullen aangemoedigd worden hun suikerbietenteelt te stoppen. Zij kunnen hun volledig suikerbietenquotum inleveren tegen een vergoeding van 42,92 euro per ton suikerbietenquotum. Het resterende deel van het niet-ingeleverde quotum van 33,5% zal lineair afgetrokken worden over alle resterende suikerbiettelers.

Met de sluiting van het suikerfabriek van Moerbeke wordt 95.555 ton ingeleverd. Volgens de Boerenbond levert dat het bedrijf 53 miljoen euro Europese compensaties op of 562 euro per ton suiker. Ook de landbouwers krijgen een compensatie: 42,92 euro per ton. (<http://www.trends.be/nl/economie/bedrijven/4-222-46136/95-banen-sneuvelen-bij-sluiting-suikerfabriek-in-moerbeke-waas.html>)

De Tiense Suiker staat al dicht bij een volledig akkoord over de wijze waarop de productie zal ingekort worden. In tegenstelling tot de Iscalplanters, die opgedeeld zijn in 2 zones, is met Tiense Suiker een akkoord bereikt over een opdeling in 3 zones. Zone A wordt beschouwd als de suikerbietenproductiezone met uitstekende kenmerken op het vlak van rendement. Zone B is de zone uit de periferie, waar op langere termijn de productie in stand gehouden kan blijven, maar waar de fabrikant geen uitbreiding wil ten nadelen van zone A. Zone C is het gebied waar de Tiense Suiker de productie wil zien stoppen. In zone A en B moet iedere landbouwer tegen 2010 een leveringsrecht van 200 ton suikerbieten verwerven. Iedere landbouwer moet in de toekomst minstens 200 ton suikerquotum hebben, zoniet zullen bijkomende kosten voor het laden en vervoer worden aangerekend. De hervorming gebeurt in twee fasen.

In de eerste fase kunnen suikerbietelers uit zone C en elke landbouwer met een suikerquotum van minder dan 200 ton 'vrijwillig' zijn quotum verkopen aan een collega landbouwer die quotum bij wil om 200 ton suikerquotum te bekomen of aan het fabriek aan een vooropgestelde prijs van 42,92 euro per ton. De landbouwers uit zone A kunnen quotum bijkopen uit zone A, B en C. De landbouwers uit zone B kunnen quotum bijkopen uit zone B en C, en deze uit zone C kunnen enkel bijkopen uit zone C. Hierbij wordt rekening gehouden met 22 ton per hectare oppervlakte. Dit wil zeggen dat een boer van 20 hectare maximum 440 ton quotum mag hebben. (Huyghe, 2008) Er is een uitzondering voor de verkoop van A naar B als er grondoverdracht mee gepaard gaat. Landbouwers met meer dan 200 ton suikerquotum uit zone A en B kunnen hun quotum niet inleveren aan het suikerfabriek. Zij kunnen enkel hun quotum verkopen aan collega boeren en dit aan de prijs van vraag en aanbod. (Ballekens, 2008) Er wordt vervolgens onderzocht hoeveel quotumdaling er gerealiseerd wordt door vrijwillige afstand van suikerquotum in de drie zones. Op basis hiervan zal dan beslist worden hoeveel lineaire korting er nodig is bij de resterende planters om tot een totale daling van 13,5% van het quotum te komen. Indien bij de evaluatie eind januari 2008 de totale quotumkorting niet voldoende blijkt te zijn wordt in een tweede fase begin februari 2008 een bijkomende quotumkorting doorgevoerd. Deze is geraamd op 2 à 4%. (Bedoret, 2007) Tabel 8.1 is een schematische weergave van de quotumvermindering binnen de EU.

Tabel 8.1. Schematische weergave van de quotavermindering in de Europese Unie.

Quotavermindering: met hoeveel?	
Beoogde doel EU	- 6.000.000
Huidige situatie	
Suiker	- 1.800.000
insuline	- 350.000
Nog te leveren inspanningen	- 3.850.000
Verdeling van deze inspanning	
• 1 ^{ste} fase: (-13,5%)	- 2.100.000
• Bijkomende vermindering in minst competitieve regio's	- 1.000.000
• 2 ^{de} fase: tussen -5% en -7% in de goede regio's	- 750.000
Uiteindelijke quota cut in 2010	0

De bietplanter, december 2007, p.2

9 Conclusie

9.1 Aanbevelingen

De grote vraag is welke invloed de Wereldhandelsorganisatie heeft op de suikerbietteelt en suikerindustrie in België. Door de invloed van de Wereldhandelsorganisatie zijn zowel Europa als België op zoek gegaan naar een optimale manier om de suikerproductie te verminderen. Het is duidelijk dat de suikerproductie zal moeten dalen onder druk van de Wereldhandelsorganisatie. Europa, dat vroeger 17 miljoen ton suiker per jaar mocht produceren mag in de toekomst slechts 13 miljoen ton suiker per jaar produceren. De hervorming van de suikerbietindustrie leidt ertoe dat de witsuikerprijs daalt tot het niveau van de wereldmarktprijs. Dit gebeurde reeds eerder bij de teelt van graan. Eerst hoopten Europa en België op een stopzetting van de suikerproductie in de minder competitieve landen en dat er in België geen hervormingen zouden doorgevoerd moeten worden. België is immers zeer competitief wat de teelt van suikerbieten betreft. Dit wordt bewezen door de analyse van de gegevens van de Tiense Suikerraffinaderij nv en de analyse van de Europese Commissie. Het stoppen van de productie van suiker door de minst competitieve landen bleef echter uit. Bijgevolg moeten in de productieve gebieden suikerfabrieken en suikerbietelers stoppen met de productie van suiker en suikerbieten. Einde 2007 zijn er zware beslissingen genomen door de twee grote suikergroepen in België.

Voor de suikerbietlandbouwers was de teelt van suikerbieten de meest productieve teelt. Ondanks een door de Wereldhandelsorganisatie en door de Europese Unie opgelegde daling in de prijs van suikerbieten, willen de suikerbietelers gevoelsmatig dit gewas graag verder blijven telen. Wanneer we naar de opbrengsten uit de suikerbietteelt gaan, zien we dat deze nog slechts een 500 à 600 euro per hectare zal bedragen. Om rendabel te zijn moet de landbouwer al over een redelijk groot areaal suikerbieten beschikken. Een landbouwer met een eerder klein areaal suikerbieten zal dit moeten opvangen door een andere teelt.

De suikerbietteelt wordt in grote mate bepaald door de suikerfabrieken. Omdat de suikerproducenten onder druk van de Wereldhandelsorganisatie de quota moeten verminderen zullen de landbouwers minder suikerbieten mogen produceren en leveren.

Hoe bepaal je welke landbouwer minder suikerbieten mag telen? Het afbakenen van de streken waar al dan niet suikerbieten geteeld mogen worden is een mogelijkheid. De productie beperken tot de meeste productieve streken zorgt ervoor dat enkel de productieve landbouwbedrijven blijven bestaan. Dit is werkelijkheid geworden in januari 2008. De suikerfabrieken hebben het gebied opgedeeld in zones. De landbouwers uit de verste zone vanaf het suikerfabriek en alle landbouwers met een quotum van minder dan 200 ton zullen de mogelijkheid hebben hun suikerquotum in te leveren aan 42,94 euro per ton suikerbieten. Landbouwbedrijven met minder dan 200 ton worden beschouwd als kleine landbouwbedrijven. Deze bedrijven kunnen best overschakelen naar een andere teelt. Landbouwers die zich in één van de twee situaties bevinden en dicht bij hun pensioen staan kan best aangeraden worden hun quotum in te leveren. Ze krijgen een premie van €42,94/ton suikerbieten en de toeslagrechten kunnen geactiveerd worden op een andere teelt. Een landbouwer met net meer dan 200 ton kan niet genieten van dit inleveringsrecht. Hij zal zijn suikerquotum, indien hij dit wil verkopen, moeten verkopen aan een collega boer aan de prijs van vraag en aanbod.

Het landschap van de suikerbietteelt en suikerindustrie in België zal veranderen. De suikerbietakkers zullen nog dichter bij de suikerfabrieken gelegen zijn. De industrie en de teelt worden gecentraliseerd. De akkers die immers te ver afgelegen zijn van het suikerfabriek zullen zelf moeten instaan voor het vervoer van de suikerbieten. Ook het feit dat tarra die niets opbrengt mee vervoerd wordt met de suikerbieten kost extra geld. De suikerbietteler die ver van een suikerfabriek afgelegen zijn, zullen zich genoodzaakt voelen om te stoppen met de teelt van suikerbieten.

Het gevolg van het verminderen van het suikerquotum is dat minder suiker geproduceerd mag worden. Hierdoor zien de twee suikerraffinaderijgroepen zich genoodzaakt om suikerfabrieken te sluiten. Wanneer het quotum zal blijven dalen, zal dit kunnen leiden tot de sluiting van nog meer fabrieken. Wanneer er een fabriek gesloten wordt, krijgt deze een vergoeding van de Europese Unie. Zo krijgt het fabriek in Moerbeke voor zijn sluiting 53 miljoen euro Europese compensatie, dit is 562 euro per ton suiker. De overblijvende

suikerfabrieken zijn vooral in het oosten van het land gelegen. Hierdoor zal de centralisatie van suikerbietenteelt en suikerindustrie in het oosten van België plaatsvinden. Het principe van slechts één of twee fabrieken te behouden in België lijkt dan niet meer veraf. Hierdoor zal de capaciteit van de suikerfabrieken moeten stijgen en zullen de campagnes langer duren.

De kans is zeer reëel dat de suikerprijzen mee zullen evolueren met de olieprijsen door het toenemende gebruik van bio-ethanol. Suiker wordt immers gebruikt voor de productie van bio-ethanol. Wanneer we de suikerbietenteelt vergelijken met de graanteelt, die een gelijkaardige hervorming heeft meegemaakt, kan men voor suikerbieten dezelfde evolutie verwachten. Graan wordt in Amerika en Azië reeds veelvuldig gebruikt voor de productie van bio-ethanol. Ook in Brazilië wordt bio-ethanol veel gebruikt, maar deze wordt dan vervaardigd uit suiker. Hoe hoger de vraag naar bio-ethanol hoe hoger de vraag naar suiker. In België werd reeds het suikerfabriek Wanze van de groep Tiense Suikerraffinaderij nv dat omgebouwd werd tot een bio-ethanolfabriek. Voor de Belgische productie van bio-ethanol zal er gebruik gemaakt worden van 10.000 ha suikerbieten, d.i. 12% van de suikerbietproductie.

Voor de landbouwers is het belangrijk om goed op de hoogte te zijn van de concrete invulling van de herstructureringsmaatregelen. Ze worden regelmatig voorgelicht door het Koninklijk Belgisch Instituut tot Verbetering van de Biet dit in samenwerking met verschillende instanties zoals de Vlaamse en Waalse overheden, de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling en de Voorlichting en Vorming. Hierbij is het noodzakelijk om de informatie op een duidelijke manier over te brengen. Iedere planter moet voor zichzelf uitmaken wat voor hem de beste oplossing is: stoppen, verminderen, blijven produceren, of misschien zelfs uitbreiden. De structuur van het bedrijf en de kostprijs van de suikerbietenteelt zullen hierop een invloed hebben. Ieder landbouwbedrijf is immers gekenmerkt door een eigen bedrijfsstructuur, eigen mogelijkheden, eigen technische en organisatorische bekwaamheden en eigen voorkeuren.

Zijn de suikerbietenteelt en suikerindustrie door de hervormingen onder invloed van de WTO nog rendabel? De door de Europese Unie opgelegde hervorming is zeer diepgaand. In een tijdspanne van enkele maanden zal het gehele suikerlandschap wijzigen. Dit houdt in dat in de minder competitieve regio's de suikerbietproductie volledig wordt stopgezet. De

suikerproducenten die blijven, zullen worden geconfronteerd met een gevoelige quotumkorting. Deze quotumkorting is verschillend voor Iscal Sugar en Tiense Suiker.

Deze hervorming is een wikken en wegen zowel voor de suikerbieteler als voor de suikerfabrikanten. Ze moeten erop toezien om maximaal te genieten van de voorziene steun van de Europese Unie. Daardoor verkeert het hele suikerbietgebeuren niet alleen in een moeilijke en verwarrende periode, het is voor de suikerindustrie ook een cruciale periode voor de toekomst. Dit was ook al zo in het verleden. Er werden reeds belangrijke beslissingen genomen zoals de sluiting van Moerbeke en Brugelette.

De beslissing die zowel de suikerbittelers als de suikerindustrie moet nemen, zou hun competitiviteit moeten versterken. In een stabiele economische context is competitiviteit zeer belangrijk. Als aan deze voorwaarde is voldaan kan de suikerbietenteelt in Europa én in België terug vooruitdenken en denken aan de toekomst.

9.2 Vragen voor verder onderzoek

De Suikergroepen hebben een standpunt ingenomen betreffende welke landbouwers het best stoppen met de productie van suikerbieten en welke landbouwers voort kunnen telen. Voor een verder onderzoek lijkt het interessant om te achterhalen welke beslissing de verschillende landbouwbedrijven uit de verschillende zones bij voorkeur nemen. Dit kan men doen aan de hand van bepaalde criteria zoals de leeftijd van de landbouwer, de hoeveelheid suikerquotum en de mogelijkheid om van teelt te veranderen. De bedrijven kunnen ingedeeld worden naargelang suikerquotum en zone. Hierdoor kan men een duidelijk beeld scheppen van de rendabiliteit van de suikerbietenteelt in België.

Verder kan men ook de mogelijkheid van het verwerken van suikerbieten in bio-ethanol onderzoeken. De landbouwers krijgen voor de suikerbieten die verwerkt worden in bio-ethanol een lagere prijs. Ook de productiekosten liggen redelijk hoog. De wetenschap is voortdurend op zoek naar een vervanging van de gekende brandstoffen. Bio-ethanol kan hiervoor een goede aanvulling of vervanging zijn. Een onderzoek naar de opbrengsten

voor de suikerindustrie en voor de suikerbietenkultuur zou een interessante aanvulling zijn op dit onderzoek.

Literatuurlijst

Boeken

AERTSEN, J. en DEMBLON, D., (1990) *100 jaar boeren. Honderd jaar boeren*, Berchem, EPO, p. 220.

DE JONG, J.A. (1989) *Aardappelen, suikerbieten, granen*, Drachten, Impressum, p.257.

GOEDSEELS, V. en DE SOMER, P. (1988) *Van akker naar markt: een halve eeuw productie en commercialisatie in de Belgische landbouw*, Tielt, Lannoo nv, p.79.

JORRITSMA, J. (1985) *De teelt van suikerbieten*, Zutphen, Tesink, p. 288.

CUYVERS L. en KERREMANS B. (2005) *Internationale economische organisaties*, Antwerpen, Garant, p.336.

LETERME, Y. (2007) *Voor landbouw: 10 mythes over de landbouw*, Gent, Bogerhoff & Lamberigts nv, p.148.

RAMONET, I. (1999) *Globalisering en chaos*, Antwerpen, Houtekiet, p. 160.

SENIOR NELLO, S (2005) *The European Union: Economics, Policies and History*, Glasgow, Bell & Bain, p.462.

SOROS G. (2002) *Globalisering*, Amsterdam, Contact, p. 206.

Europese Commissie (1991) *Het zuiden op de wereldmarkt*, Leuven, Ceuterick, p. 128.

Tiense Suikerraffinaderij nv. (1996) *Bietenteelt vade-mecum 1996*, p.60.

Tiense Suikerraffinaderij nv. (2006) *Tiense Suiker*, Brussel, G. Van Aelst, p. 56.

Werkstukken

Commission of the European Communities (2005) *Reforming the European Union's sugar policy, Commission Staff Working paper*, Brussel, p.19.

FISCHER BOEL, M. (2005) *The European sugar sector. Its importance and its future*, Brussel, p.27.

GABRIELS, P. (2004) *Gevolgen van de hervormingen van het EU-suikerbeleid voor de Vlaamse landbouwer*, Brussel, p.32.

Niet gepubliceerde werkstukken

Ballekens, M. (2008) *Revolutie in de landbouw*, Tongeren, p.11.

Goessens, M. (2006) *Suikerbeleid*, Sint-Truiden, p.19.

Goessens, M. (2006) *Suikerregime*, Sint-Truiden, p.6.

Tiense Suikerraffinaderij nv. (2007), *Hervorming GMO suiker*, Tienen, p.5.

Tiense Suikerraffinaderij nv. (2007), *Quota cut of quotavermindering: gevolgen, opportuniteiten en risico's*, Tienen, p.22.

Tiense Suikerraffinaderij nv. (2005) *Hervorming van de GMO Suiker*, Tienen, p.9.

Artikels

BEDORET, P. (2007) *Fabriekssluiting Brugelette en andere problemen*, *De Bietplanter*, december 2007, nr. 444-41, p.1.

HUYGHE, F. (2008) *Hoe wordt mijn bedrijf getroffen?*, *Boer & Tuinder*, vrijdag 4 januari 2008, p.4.

THUWIS, G. (2007) *Evenwicht zoeken in de wereldeconomie*, *Het Belang van Limburg*, zaterdag 15 en zondag 16 september, p.69.

THUWIS, G. (2007) *Meeste suiker stroomt naar chocolade- en frisdrankenindustrie*, *Het Belang van Limburg*, zaterdag 15 en zondag 16 september, p.69.

VANDENBOSCH, A. (2003) *Van suikerbiet tot klontje*, *Landbouw en techniek*, nr.13, p.39-41

Wetteksten

(basis)VERORDENING (EG) 318/2006 VAN DE RAAD van 20 februari 2006 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector suiker

(basis)VERORDENING (EG) 320/2006 VAN DE RAAD van 20 februari 2006 tot instelling van een tijdelijke regeling voor de herstructurering van de suikerindustrie in de Europese Gemeenschap en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1290/2005 betreffende de financiering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid

VERORDENING (EG) 951/2006 VAN DE COMMISSIE van 30 juni 2006 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 318/2006, wat betreft de handel met derde landen in de sector suiker

VERORDENING (EG) 952/2006 VAN DE COMMISSIE van 29 juni 2006 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 318/2006 van de Raad, wat betreft het beheer van de interne suikermarkt en het quotastelsel

VERORDENING (EG) 967/2006 VAN DE COMMISSIE van 29 juni 2006 tot vaststelling van bepalingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 318/2006 met betrekking tot de productie buiten het quotum in de sector suiker

VERORDENING (EG) 968/2006 VAN DE COMMISSIE van 27 juni 2006 houdende uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 320/2006 van de Raad tot instelling van een tijdelijke regeling voor de herstructurering van de suikerindustrie in de Europese Gemeenschap

Websites

95 banen sneuvelen bij sluiting suikerfabriek in Moerbeke-Waas,

<<http://www.trends.be/nl/economie/bedrijven/4-222-46136/95-banen-sneuvelen-bij-sluiting-suikerfabriek-in-moerbeke-waas.html>> (Geraadpleegd op 28 december 2007)

Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, <[URL:http://statbel.fgov.be](http://statbel.fgov.be)>

(Geraadpleegd op 28 oktober 2006).

Analyse des effets économiques de la réforme de l'OCM du sucre proposée par la Commission européenne dur les exploitations agricoles belges,

<[URL:http://www.ecru.ucl.ac.be/recherche/publications/publicationsecru/Note_sepale_sucree_0507.pdf](http://www.ecru.ucl.ac.be/recherche/publications/publicationsecru/Note_sepale_sucree_0507.pdf)> (Geraadpleegd op 21 november 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 1998,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp1998_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp1998_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 1999,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp1999_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp1999_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2000,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2000_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp2000_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2001,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2001_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp2001_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2002,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2002_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp2002_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2003,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2003_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp2003_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2004,

<[URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2004_nl.xls](http://statbel.fgov.be/downloads/crp2004_nl.xls)> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2005,

<URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2005_nl.xls> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2006,

<URL:http://statbel.fgov.be/downloads/crp2006_nl.xls> (Geraadpleegd op 6 oktober 2007)

Europese Unie, <URL:http://europa.eu/pol/agr/index_nl.htm> (Geraadpleegd op 2 maart 2007).

Externe betrekkingen van de Europese Unie,

<URL:<http://www.diplomatie.be/nl/policy/Europa/relation/relDetail.asp?TEXTID=52227>>
(Geraadpleegd op 16 november 2007).

FOD Economie, <URL:http://ecodata.mineco.fgov.be/mdn/ts_structur.jsp?table=EI9__>
(Geraadpleegd op 8 juli 2007).

Globalisering, een kans voor iedereen,

<URL:http://ec.europa.eu/trade/centre/publications/ww_730nl.pdf> (Geraadpleegd op 8 juli 2007).

Herstructurering Tiense onaanvaardbaar voor boeren,

<www.vilt.be/nieuwsarchief/detail.phtml?id=15882> (Geraadpleegd op 30 november 2007).

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid uit de doeken gedaan,

<URL:http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_nl.pdf> (Geraadpleegd op 15 mei 2007).

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Wat? Hoe? Hoeveel?,

<URL:http://mineco.fgov.be/ministry/publications/pdf/landbouwbeleid_nl.pdf>
(Geraadpleegd op 4 oktober 2007).

Koninklijk Belgisch Instituut tot Verbetering van de Biet (KBVIB),

<URL:<http://www.kbivb.be/nl/index.htm>> (geraadpleegd op 8 juni 2007).

Landbouwbeleid, <URL:<http://www.vilt.be/feitenencijfers/landbouwbeleid.html>>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 1999, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah1999m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 1999, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah1999m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2000, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2000m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2001, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2001m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2002, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2002m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2003, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2003m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2004, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2004m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2005, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2005m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2006, <URL:http://statbel.fgov.be/downloads/cah2006m_nl.xls>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2001, <URL:http://statbel.fgov.be/pub/d5/p501y2001_nl.pdf>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2002, <URL:http://statbel.fgov.be/pub/d5/p501y2002_nl.pdf>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2003, <URL:http://statbel.fgov.be/pub/d5/p501y2003_nl.pdf>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2004, <URL:http://statbel.fgov.be/pub/d5/p501y2004_nl.pdf>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Landbouwtelling 2005, <URL:http://statbel.fgov.be/pub/d5/p501y2005_nl.pdf>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Maatregelen voor landen van het suikerprotocol,
<URL:<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0520+0+DOC+XML+V0//NL&language=NL>> (Geraadpleegd op 16 november 2007).

Mid Term Review. De hervorming van het Europees Landbouwbeleid,
<URL:<http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/landbouw/mtr/mtr.html> > (Geraadpleegd op 2 november 2006).

Mid Term Review. De hervormingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en de bedrijfstoelageregeling, <URL:<http://mtr.landbouwwlaanderen.be/brochures/MTR.doc>>
(Geraadpleegd op 3 oktober 2007).

Sluiting fabriek in Moerbeke bedreigt bietenteelt,
<URL:<http://www.vilt.be/nieuwsarchief/detail.phtml?id=16232>> (Geraadpleegd op 30 november 2007).

Subel, <URL:<http://www.Subel.com>> (Geraadpleegd op 2 maart 2007).

Suikerbieten, <URL:<http://www.vilt.be/dossiers/detail.phtml?id=87>> (Geraadpleegd op 2 november 2006).

Suikerindustrie veroordeeld tot bang afwachten,

<URL:<http://www.vilt.be/gevilt/detail.phtml?id=729#>> (Geraadpleegd 10 november 2007).

Tiense Suiker, <URL:<http://www.tiensesuiker.com>> (Geraadpleegd op 28 oktober 2006).

Tiense Suiker verdedigt herstructureringsvoorstel,

<URL:<http://www.vilt.be/nieuwsarchief/detail.phtml?id=15898>> (Geraadpleegd op 30 november 2007).

Suikerbiet moet niet onderdoen voor tarwe,

<URL:<http://www.vilt.be/gevilt/detail.phtml?id=1112#>> (Geraadpleegd op 10 november 2007).

Vandale,

<<http://www.vandale.nl/vandale/opzoeken/woordenboek/?zoekwoord=hervorming>>
(Geraadpleegd op 21 oktober 2006).

Lijst van bijlagen

1. Conceptueel model
2. Landbouwtelling 2006
3. Landbouwtelling 2005
4. Landbouwtelling 2004
5. Landbouwtelling 2003
6. Landbouwtelling 2002
7. Landbouwtelling 2001
8. Landbouwtelling 2000
9. Suikerproductieproces
10. Productie van de landbouwteelten 2006
11. Productie van de landbouwteelten 2005
12. Productie van de landbouwteelten 2004
13. Productie van de landbouwteelten 2003
14. Productie van de landbouwteelten 2002
15. Productie van de landbouwteelten 2001
16. Productie van de landbouwteelten 2000
17. Productie onder quota in de EU(25)
18. Top-19 van Belgische agrarische importproducten, in hoeveelheid (in ton)
(2002-2003)
19. Top-19 van Belgische agrarische importproducten, in waarden (in 1.000 dollar)
(2002-2003)
20. Top-18 van Belgische agrarische exportproducten, in waarden (1.000 dollar)
(2002-2003)
21. Top-24 van Belgische agrarische exportproducten, in hoeveelheid (in ton)
(2002-2003)
22. Top-19 van Belgische agrarische producten met de grootste positieve handelsbalans (in ton) (2002-2003)
23. Top-24 van Belgische agrarische producten met de grootste negatieve handelsbalans (in ton) (2002-2003)
24. Lijst van ACS-landen
25. Referentieareaal in ton per hectare volgens de landbouwstreken
26. Analyse van de mogelijke scenario's volgens de Tiense Suikerraffinaderij nv

Bijlage 1. Conceptueel model

THEMA
Geografische en Economische analyse van de suikerbietteelt en de suikerindustrie in België. Invloed van de WTO.
PROBLEEMSTELLING
Praktijkprobleem
<u>Op te lossen probleem/te nemen beslissing:</u> De suikerbietteelt en suikerindustrie wordt geregeld op Europees niveau. Door het 'Everything but arms'-verdrag verbindt Europa er zich toe om aan vrije handel te doen. Volgens de WTO is dit niet het geval in de landbouw en meer bepaald in de suikerbietteelt en suikerindustrie. Zij veroordelen Europa van oneerlijke concurrentie ten opzichte van de derdewereldlanden. Dit omdat Europa subsidies geeft aan de Europese boeren.
<u>Probleemeigenaar: wie is verantwoordelijk voor een oplossing/beslissing?</u> Suikerindustrie / Europese Unie / WTO
<u>Andere betrokken partijen: voor wie is dit een probleem? Wie is er nog betrokken partij?</u> De bietentelers en suikerindustrie
<u>Relevantie: waarom moet dit probleem worden opgelost?</u> De teelt van suikerbieten neemt in België één zevende van de akkerbouwgronden voor zijn rekening. Daarmee is het de tweede belangrijkste teelt in België, na de teelt van granen. De industriële verwerking van suikerbieten levert suiker op, die zowel rechtstreeks geconsumeerd kan worden als verder verwerkt wordt in andere producten zoals bijvoorbeeld Coca-Cola. De beslissingen betreffende de landbouw worden genomen op Europees niveau. Door de druk van de WTO moet er een Europese hervorming komen van het suikerbeleid. De WTO

wil komen tot een eerlijke concurrentie op wereldvlak. Dit houdt economische gevolgen in voor de Europese landbouwers en suikerproducenten en dus ook voor de Belgische landbouwers en suikerproducenten.

Historiek/context van het probleem

Landbouw is één van de belangrijkste sectoren binnen een economie. Niet voor niets werd er na de Tweede Oorlog heel veel belang besteed aan de ontwikkeling van de landbouwsector, zowel door het Amerikaanse Marshall-plan en bij de oprichting van de Europese Economische Commissie. Bijna de helft van het budget van de Europese Unie wordt besteed aan landbouw. Europa zorgt voor subsidies om zijn landbouwers een inkomen te bieden dat gelijk is aan een gemiddeld Europees inkomen. Hierdoor blijven veel bietentelers bieten telen omdat ze toch een gewaarborgd inkomen hebben. Een gevolg hiervan is een overproductie voor de Europese markt. De Europese Unie dumpt deze suiker op de wereldmarkt aan lage prijzen. De concurrentie met de derdewereldlanden is hard. De WTO beschouwt dit als oneerlijke handel en vindt dat de Europese Unie hier iets aan moet doen.

Oplossingsvoorwaarden: aan welke vereisten moet een oplossing voldoen? Met welke voorwaarden moet worden rekening gehouden?

Het onderwerp wordt vooral besproken aan de hand van Nederlandstalige en Engelstalige literatuur. Het gaat over de invloed van de suikerbieteelt en suikerindustrie in België. De hervormingen gelden voor de gehele Europese Unie. Dit wil zeggen dat vooral België besproken wordt, maar dat ook andere landen van de Europese Unie aangehaald worden omdat de veranderingen in deze landen ook een rechtstreekse of onrechtstreekse invloed kan hebben op de landbouwsector in België.

Centrale onderzoeksvraag

Welke informatie is nodig om het praktijkprobleem op te lossen?

De teelt van suikerbieten is één van de belangrijkste akkerbouwgewassen in ons land. Door de strenger wordende maatregelen van de WTO wordt het steeds moeilijker voor de landbouwers om dit gewas te blijven telen.

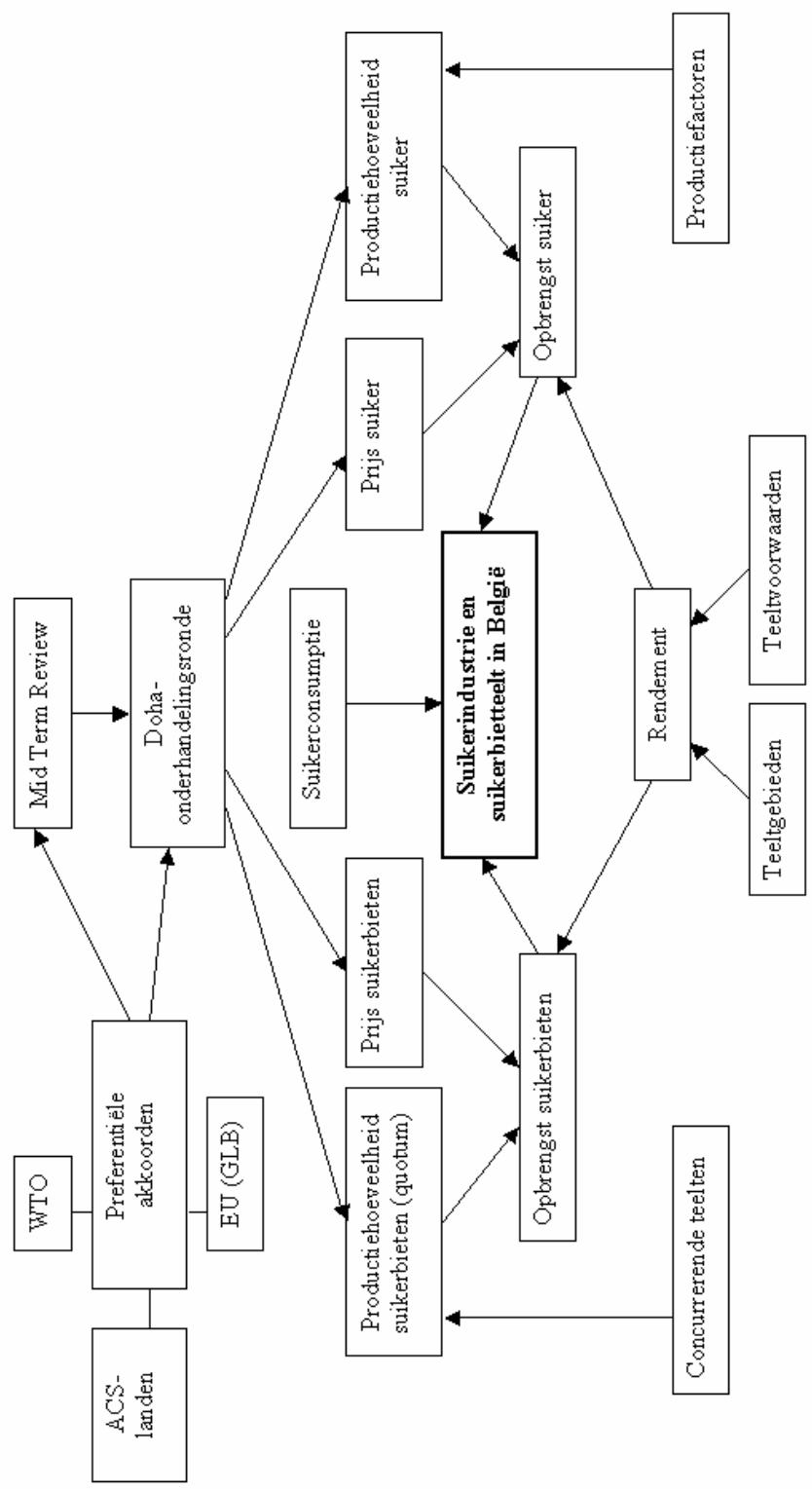
<u>Waarom is die informatie nodig?</u>	
Het is de bedoeling om een duidelijk beeld weer te geven van de toekomst binnen de suikerbietenbouw en de suikerindustrie.	
<u>Formuleer een centrale onderzoeksvraag</u>	
'Welke invloed heeft de WTO op de suikerbietenbouw en de suikerindustrie in België?'	
'Welke veranderingen gaan zich afspelen in België?'	
Deelvragen/topics	
<u>Mogelijke relevante factoren / aspecten van het probleem</u>	<u>Verantwoording: waarom veronderstel je dat dit een relevante factor is?</u>
Rendement	Rendement heeft invloed op de opbrengst van de teelt
Prijs suiker	Prijs heeft invloed op de inkomsten van de suikerproducenten
Prijs suikerbieten	Prijs heeft invloed op de inkomsten van de bietenteler
Concurrerende teelten	Concurrerende teelten zorgen er voor dat de suikerbietenbouw meer of minder aantrekkelijk wordt
Teeltgebieden	De teeltgebieden bepalen waar dat de suikerbietenbouw het hoogste rendement heeft
Teeltvoorwaarden	De teeltvoorwaarden hebben een invloed op het slagen van de oogst en op het rendement
Productiefactoren	De productiefactoren bepalen hoeveel suiker men uit de suikerbiet kan halen
Productiehoeveelheid suiker	Wordt bepaald door de afzet
Productiehoeveelheid suikerbieten	Quotum wordt verdeeld over de verschillende landbouwbedrijven door de suikerproducenten
Suikerconsumptie	De suikerconsumptie bepaalt de afzet en dus de inkomsten en productiehoeveelheid

Suikerregime	Het suikerregime bepaalt de prijs en quota voor Europa
Opbrengst suiker	De opbrengst van suiker zorgt voor de winstgevendheid van het suikerfabriek
Opbrengst suikerbieten	De opbrengst van suikerbieten zorgt voor de winstgevendheid van het landbouwbedrijf
WTO	De WTO heeft de Eu erop attent gemaakt dat er hervormingen moesten zijn
EU	De EU is een onderhandelingspartner binnen de hervormingen en de Doha-onderhandelingsronde
ACS-landen	De ACS-landen die het suikerprotocol ondertekend hebben genieten van een privilege om toegang te hebben tot de Europese markt
Doha-onderhandelingsronde	Aan de hand van de Doha-onderhandelingsronde worden er verschillende afspraken gemaakt tussen de Europese Unie, de WTO en de ACS-staten
Preferentiële akkoorden	De EU heeft enkele preferentiële overeenkomsten gesloten met de WTO om duurzame ontwikkeling te promoten en armoede in de ontwikkelingslanden te helpen uitroeien: het Suikerprotocol, de Speciale Preferentiële Suiker (SPS) en het 'Everything But Arms'-initiatief

CONCEPTUEEL MODEL	
Omschrijving van de onderzoekseenheden	
Suikerbieteelt en suikerindustrie in België	
Variabelen	
Label	Omschrijving

Rendement	Afhankelijke variabele
Prijs suiker	Afhankelijke variabele
Prijs suikerbieten	Afhankelijke variabele
Concurrerende teelten	Onafhankelijke variabele
Teeltgebieden	Onafhankelijke variabele
Teeltvoorwaarden	Onafhankelijke variabele
Productiefactoren	Onafhankelijke variabele
Productiehoeveelheid suiker	Afhankelijke variabele
Productiehoeveelheid suikerbieten	Afhankelijke variabele
Suikerconsumptie	Onafhankelijke variabele
Suikerregime	Afhankelijke variabele
Opbrengst suiker	Afhankelijke variabele
Opbrengst suikerbieten	Afhankelijke variabele
WTO	Onafhankelijke variabele
EU	Onafhankelijke variabele
ACS-landen	Onafhankelijke variabele
Doha-onderhandelingen	Afhankelijke variabele
Preferentiële akkoorden	Afhankelijke variabele

RELATIES TUSSEN VARIABLEN:

DEFINITIES VAN (KERN)BEGRIPPEN	
Label	<u>Omschrijving</u>
WTO	'World Trade Organisation' of in het Nederlands 'Wereldhandelsorganisatie' (WHO). Volgens de website van de WTO (2006) regelt de WTO de spelregels van de handel tussen landen. De WTO-lidstaten bepalen die regels in overeenkomsten. Het hoofddoel is de handel zo vrij, vlot en voorspelbaar mogelijk te laten verlopen.
Hervorming	grondige wijziging van het beleid
Hervormingsbeleid	overheidsbeleid, gericht op het doorvoeren van bepaalde hervormingen

INTERVIEW	
Naam:	Datum:
Bedrijf/organisatie:	Beginuur
Functie:	Einduur:
<p>Hoe vond u het vorige prijssysteem van A-, B- en C-quota? Was dit een goed prijssysteem volgens u? Waarom wel? Waarom niet?</p> <p>Is het systeem van subsidies belangrijk voor deze industrie? Ziet u het systeem van subsidies haalbaar op lange termijn?</p> <p>Is de afbouw van subsidies daadwerkelijk nodig voor een vrije handel?</p> <p>Gaat deze hervorming een grote invloed hebben op uw activiteit?</p> <p>Men verwacht een daling van de prijs voor suikerbieten en suiker. Zal men niet geneigd zijn te stoppen met deze teelt in onze streken? Wat is het gevolg van de suikerfabrieken?</p> <p>Situering?</p> <p>Zal er een vermindering in de productie van suiker optreden?</p> <p>Zal de verwachte prijsvermindering van suiker een invloed hebben op de suikerfabrieken in België?</p> <p>Voor landbouwbedrijven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe groot is de betaalde oppervlakte nu en in de toekomst? - Hoeveel bedraagt de bruto-opbrengst uit de teelt nu en in de toekomst? - Hoeveel bedraagt de bruto-opbrengst uit de premies nu en in de toekomst? 	

- Hoe groot is het totaal aan arbeidsinkomsten (exclusief en inclusief premies) nu en in de toekomst?

Voor Suikerindustrie:

- Hoeveel ton suikerbieten wordt nu en in de toekomst verwerkt?
- Hoeveel ton suiker wordt nu en in de toekomst geproduceerd?
- Wat is de afzetprijs van suiker nu en in de toekomst?
- Hoe ziet de structuur binnen het bedrijf er nu en in de toekomst uit?

Bijlage 2. Landbouwtelling 2006

Landbouwtelling 2006 definitieve resultaten	België			Vlaams Gewest			Waals Gewest			Brussels Gewest		
	Eenh.	2005	2006	Evolutie	2005	2006	Evolutie	2005	2006	Evolutie	2005	2006
Aantal bedrijven	bedr.	51.540	49.850	-3,30%	34.410	33.272	-3,30%	17.109	16.557	-3,20%	21	21
Landbouw arbeidskrachten	pers.	95.009	92.405	-2,70%	66.950	64.983	-2,90%	28.007	27.365	-2,30%	52	57
Volgtijdse arbeidskrachten	pers.	49.467	48.173	-2,60%	33.872	32.893	-2,90%	15.561	15.240	-2,10%	34	40
- mannen	pers.	38.310	37.268	-2,70%	26.154	25.357	-3,00%	12.129	11.884	-2,00%	27	27
- vrouwen	pers.	11.157	10.905	-2,30%	7.718	7.536	-2,40%	3.432	3.356	-2,20%	7	13
Deeltijdse arbeidskrachten	pers.	45.542	44.232	-2,90%	33.078	32.090	-3,00%	12.446	12.125	-2,60%	18	17
- mannen	pers.	24.216	23.569	-2,70%	17.086	16.594	-2,90%	7.120	6.965	-2,20%	10	10
- vrouwen	pers.	21.326	20.663	-3,10%	15.992	15.496	-3,10%	5.326	5.160	-3,10%	8	7
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.385.582	1.382.390	-0,20%	629.684	625.207	-0,70%	755.545	756.811	0,20%	353	372
Granen voor de korrel	ha	322.231	329.614	2,30%	142.969	145.713	1,90%	179.163	183.809	2,60%	98	92
Wintertarwe	ha	201.481	197.950	-1,80%	71.528	70.339	-1,70%	129.897	127.551	-1,80%	56	61
Zometarwe	ha	2.727	3.380	23,90%	1.565	1.659	6,00%	1.162	1.721	48,00%	0	0
Spelt	ha	9.603	9.044	-5,80%	251	307	22,30%	9.343	8.737	-6,50%	8	0
Winterrogge	ha	527	603	14,50%	408	454	11,20%	118	149	25,80%	0	0
Wintergerst	ha	32.618	41.935	28,60%	9.225	11.422	23,80%	23.382	30.499	30,40%	10	14
Zomergerst	ha	7.348	7.073	-3,70%	1.836	1.770	-3,60%	5.511	5.303	-3,80%	0	0
Haver	ha	5.675	5.303	-6,60%	1.204	867	-28,00%	4.463	4.431	-0,70%	9	5
Korrelmaïs	ha	54.256	56.500	4,10%	51.572	53.501	3,70%	2.669	2.987	11,90%	15	12
Triticale (kruising tarwe en rogge)	ha	7.480	7.225	-3,40%	5.306	5.271	-0,60%	2.175	1.954	-10,10%	0	0
Andere granen	ha	516	601	16,50%	74	124	67,80%	442	477	8,00%	0	0
Nijverheidsgewassen	ha	130.311	120.328	-7,70%	45.687	41.263	-9,70%	84.609	79.042	-6,60%	15	23
waarvan												
Suikerbieten	ha	85.527	82.912	-3,10%	32.747	30.968	-5,40%	52.765	51.921	-1,60%	15	23

Cichorei	ha	15.649	8.210	-47,50%	2.770	1.541	-44,40%	12.879	6.669	-48,20%	0	0
Vlas	ha	19.288	16.168	-16,20%	6.735	5.195	-22,90%	12.553	10.974	-12,60%	0	0
Koolzaad	ha	5.636	9.606	70,40%	141	891	532,00%	5.495	8.714	58,60%	0	0
Tabak	ha	325	77	-76,40%	301	70	-76,70%	24	7	-72,00%	0	0
Hop	ha	196	207	5,60%	187	187	0,30%	9	20	115,10%	0	0
Landbouwzaden	ha	2.797	2.476	-11,50%	2.384	2.091	-12,30%	413	385	-6,80%	0	0
Aardappelen	ha	64.952	67.267	3,60%	40.218	42.114	4,70%	24.712	25.124	1,70%	22	28
Vroege aardappelen	ha	10.985	11.819	7,60%	9.410	10.225	8,70%	1.574	1.595	1,30%	0	0
Bewaaraardappelen : - Bintje	ha	37.598	37.994	1,10%	21.504	21.649	0,70%	16.080	16.339	1,60%	14	5
- andere variëteiten	ha	13.918	14.872	6,90%	8.046	8.843	9,90%	5.864	6.007	2,40%	8	23
Pootaardappelen	ha	2.452	2.582	5,30%	1.258	1.397	11,00%	1.194	1.184	-0,80%	0	0
Droog geoogste peulvruchten	ha	2.454	1.936	-21,10%	763	477	-37,50%	1.692	1.459	-13,80%	0	0
Voedergewassen	ha	255.208	253.356	-0,70%	169.598	168.475	-0,70%	85.553	84.833	-0,80%	57	48
Waarvan												
Voederbieten	ha	3.750	3.423	-8,70%	2.985	2.712	-9,20%	763	709	-7,00%	2	3
Voedermais	ha	163.825	161.178	-1,60%	110.961	109.002	-1,80%	52.817	52.137	-1,30%	47	39
Andere éénjarige voedergewassen	ha	2.784	2.717	-2,40%	659	553	-16,00%	2.125	2.163	1,80%	0	0
Groenvoeders	ha	3.364	4.241	26,10%	1.983	2.719	37,10%	1.380	1.515	9,80%	2	7
Tijdelijke weiden	ha	81.413	81.701	0,40%	52.968	53.414	0,80%	28.444	28.287	-0,60%	0	0
Groenten in openlucht (aardbeien inbegrepen)	ha	38.908	40.471	4,00%	26.850	28.110	4,70%	12.047	12.348	2,50%	11	12
Sierteelt in openlucht	ha	1.063	1.027	-3,40%	1.002	967	-3,40%	61	59	-3,00%	0	0
Braakland	ha	27.799	27.586	-0,80%	7.976	7.440	-6,70%	19.817	20.141	1,60%	6	5

Teelt vaste planten	ha	21.093	21.010	-0,40%	18.947	18.866	-0,40%	2.145	2.137	-0,30%	1	6
<i>waarvan</i>												
Boomkwekerijen in openlucht	ha	4.623	4.743	2,60%	4.034	4.146	2,80%	589	596	1,10%	1	1
Boomgaarden	ha	16.202	15.938	-1,60%	14.869	14.410	-1,80%	1.533	1.523	-0,70%	0	5
Oppervl. steeds bedekt met blijvend grasland	ha	519.096	517.306	-0,30%	173.346	169.433	-2,30%	345.610	347.716	0,60%	141	157
Teelten in serres	ha	2.227	2.214	-0,50%	2.170	2.158	-0,50%	56	55	-1,30%	1	1
Runderen	dieren	2.698.649	2.663.076	-1,30%	1.350.304	1.332.923	-1,30%	1.348.032	1.329.814	-1,40%	313	339
Runderen jonger dan 1 jaar :	bedr.	30.836	29.616	-4,00%	18.237	17.509	-4,00%	12.593	12.100	-3,90%	6	7
- om als kalveren geslacht te worden	dieren	161.057	166.184	3,20%	155.998	160.175	2,70%	5.058	6.009	18,80%	1	0
- andere	dieren	625.716	612.264	-2,10%	278.990	273.625	-1,90%	346.638	338.540	-2,30%	88	99
Runderen van 1 jaar tot minder dan 2 jaar :												
- mannelijke	dieren	141.814	133.710	-5,70%	76.942	72.977	-5,20%	64.872	60.733	-6,40%	0	0
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	14.928	13.343	-10,60%	11.832	10.752	-9,10%	3.096	2.591	-16,30%	0	0
- fokvaarzen	dieren	363.178	363.675	0,10%	171.780	171.678	-0,10%	191.375	191.963	0,30%	23	34
Runderen van 2 jaar en ouder :												
- mannelijke	dieren	37.427	34.473	-7,90%	18.960	17.046	-10,10%	18.465	17.421	-5,70%	2	6
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	29.320	29.227	-0,30%	24.987	24.887	-0,40%	4.313	4.340	0,60%	20	0
- fokvaarzen	dieren	241.801	239.228	-1,10%	97.192	95.488	-1,80%	144.565	143.689	-0,60%	44	51
- melkkoeien in productie	dieren	523.281	507.327	-3,00%	292.842	283.727	-3,10%	230.374	223.538	-3,00%	65	62
- melkkoeien - reforme	dieren	26.052	25.425	-2,40%	16.041	16.354	2,00%	10.011	9.070	-9,40%	0	1
- zoogkoeien in productie	dieren	480.647	486.233	1,20%	174.217	176.065	1,10%	306.370	310.107	1,20%	60	61
- zoogkoeien - reforme	dieren	53.428	51.987	-2,70%	30.523	30.149	-1,20%	22.895	21.813	-4,70%	10	25
Varkens	dieren	6.318.213	6.294.904	-0,40%	5.952.518	5.924.171	-0,50%	365.693	370.729	1,40%	2	4
Biggen van minder dan 20 kg	bedr.	7.722	7.361	-4,70%	6.683	6.401	-4,20%	1.038	958	-7,70%	0	2
	dieren	1.661.344	1.649.625	-0,70%	1.607.322	1.595.582	-0,70%	54.022	54.043	0,00%	0	0

Varkens van 20 kg tot minder dan 50 kg	dieren	1.291.375	1.297.657	0,50%	1.203.425	1.195.273	-0,70%	87.948	102.382	16,40%	2	2
Mestvarkens van 50 kg en meer (reformie inbegr.)	dieren	2.762.858	2.755.630	-0,30%	2.563.978	2.565.577	0,10%	198.880	190.051	-4,40%	0	2
Folkvarkens van 50 kg en meer :												
- beren	dieren	10.105	9.078	-10,20%	9.482	8.516	-10,20%	623	562	-9,80%	0	0
- voor de eerste maal gedekte zeugen	dieren	89.667	88.376	-1,40%	85.967	84.529	-1,70%	3.700	3.847	4,00%	0	0
- andere gedekte zeugen	dieren	373.539	369.825	-1,00%	358.123	354.683	-1,00%	15.416	15.142	-1,80%	0	0
- jonge nog niet gedekte zeugen	dieren	55.809	55.040	-1,40%	52.696	52.064	-1,20%	3.113	2.976	-4,40%	0	0
- andere niet gedekte zeugen	dieren	73.516	69.673	-5,20%	71.525	67.947	-5,00%	1.991	1.726	-13,30%	0	0
Schapen	dieren	152.384	153.976	1,00%	95.976	97.359	1,40%	56.392	56.607	0,40%	16	10
	bedr.	4.049	4.070	0,50%	2.550	2.589	1,50%	1.496	1.479	-1,10%	3	2
Geiten	dieren	26.209	27.985	6,80%	15.984	16.566	3,60%	10.215	11.399	11,60%	10	20
	bedr.	1.018	1.029	1,10%	582	580	-0,30%	434	446	2,80%	2	3
Hoefdieren	dieren	33.404	34.799	4,20%	21.684	21.946	1,20%	11.659	12.780	9,60%	61	73
	bedr.	6.176	6.225	0,80%	4.037	3.934	-2,60%	2.133	2.284	7,10%	6	7
Pluimvee	dieren	35.569.320	32.866.650	-7,60%	30.385.744	28.144.820	-7,40%	5.182.800	4.721.050	-8,90%	776	780
	bedr.	5.430	5.515	1,60%	2.915	3.090	6,00%	2.510	2.420	-3,60%	5	5
<i>waarvan</i>												
Leghennen en poelien	dieren	13.214.955	12.397.129	-6,20%	11.605.059	10.904.455	-6,00%	1.609.723	1.492.468	-7,30%	173	206
Vleeskippen	dieren	21.073.363	19.710.886	-6,50%	17.633.155	16.596.740	-5,90%	3.439.718	3.114.146	-9,50%	480	0
Konijnen	dieren	209.027	205.342	-1,80%	178.394	169.044	-5,20%	30.608	36.268	18,50%	25	30
Andere dieren	dieren	15.607	14.058	-9,90%	14.341	12.856	-10,40%	1.231	1.136	-7,70%	35	66
<i>waarvan</i>												
Struisvogels	dieren	2.292	1.625	-29,10%	2.109	1.478	-29,90%	183	147	-19,70%	0	0
Hertachtigen	dieren	3.679	3.119	-15,20%	3.056	2.694	-11,80%	623	425	-31,80%	0	0

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (FOD Economie).

Bijlage 3. Landbouwtelling 2005

Landbouwtelling 2005 definitieve resultaten	Eenheden	België			Vlaams Gewest			Waals Gewest			Brussels Gewest	
		2004	2005	Evolutie	2004	2005	Evolutie	2004	2005	Evolutie	2004	2005
Aantal bedrijven	bedr.	53.221	51.540	-3,20%	35.486	34.410	-3,00%	17.712	17.109	-3,40%	23	21
Landbouw arbeidskrachten	pers.	98.471	95.009	-3,50%	69.536	66.950	-3,70%	28.874	28.007	-3,00%	61	52
Volgtijdse arbeidskrachten	pers.	51.288	49.467	-3,60%	35.288	33.872	-4,00%	15.962	15.561	-2,50%	38	34
- mannen	pers.	39.717	38.310	-3,50%	27.252	26.154	-4,00%	12.435	12.129	-2,50%	30	27
- vrouwen	pers.	11.571	11.157	-3,60%	8.036	7.718	-4,00%	3.527	3.432	-2,70%	8	7
Deeltijdse arbeidskrachten	pers.	47.183	45.542	-3,50%	34.248	33.078	-3,40%	12.912	12.446	-3,60%	23	18
- mannen	pers.	24.926	24.216	-2,80%	17.586	17.086	-2,80%	7.330	7.120	-2,90%	10	10
- vrouwen	pers.	22.257	21.326	-4,20%	16.662	15.992	-4,00%	5.582	5.326	-4,60%	13	8
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.393.788	1.385.582	-0,60%	633.769	629.684	-0,60%	759.772	755.545	-0,60%	248	353
Granen voor de korrel	ha	319.218	322.231	0,90%	140.683	142.969	1,60%	178.459	179.163	0,40%	76	98
Wintertarwe	ha	200.365	201.481	0,60%	70.480	71.528	1,50%	129.843	129.897	0,00%	42	56
Zometarwe	ha	2.505	2.727	8,90%	1.191	1.565	31,40%	1.312	1.162	-11,40%	2	0
Spelt	ha	10.165	9.603	-5,50%	172	251	46,10%	9.993	9.343	-6,50%	0	8
Winterrogg	ha	724	527	-27,30%	541	408	-24,50%	184	118	-35,60%	0	0
Wintengerst	ha	31.783	32.618	2,60%	9.704	9.225	-4,90%	22.067	23.382	6,00%	12	10
Zomengerst	ha	6.945	7.348	5,80%	1.843	1.836	-0,40%	5.102	5.511	8,00%	0	0
Haver	ha	5.688	5.675	-0,20%	1.098	1.204	9,70%	4.582	4.463	-2,60%	8	9
Korrelmaïs	ha	52.173	54.256	4,00%	49.505	51.572	4,20%	2.656	2.669	0,50%	12	15
Triticale (kruising tarwe en rogge)	ha	8.084	7.480	-7,50%	6.001	5.306	-11,60%	2.093	2.175	4,40%	0	0
Andere granen	ha	785	516	-34,30%	148	74	-50,30%	637	442	-30,60%	0	0
Nijverheidsgewassen	ha	134.128	130.311	-2,80%	46.733	45.687	-2,20%	87.386	84.609	-3,20%	10	15
waarvan												
Suikerbieten	ha	87.754	85.527	-2,50%	33.088	32.747	-1,00%	54.666	52.765	-3,50%	10	15

Cichorei	ha	16.234	15.649	-3,60%	3.073	2.770	-9,80%	13.161	12.879	-2,10%	0	0
Vlas	ha	20.529	19.288	-6,00%	7.318	6.735	-8,00%	13.211	12.553	-5,00%	0	0
Koolzaad	ha	5.566	5.636	1,40%	85	141	65,00%	5.470	5.495	0,50%	0	0
Tabak	ha	376	325	-13,50%	348	301	-13,60%	27	24	-11,70%	0	0
Hop	ha	218	196	-10,10%	209	187	-10,60%	9	9	0,00%	0	0
Landbouwzaden	ha	2.702	2.797	3,50%	2.302	2.384	3,60%	400	413	3,20%	0	0
Aardappelen	ha	66.734	64.952	-2,70%	41.875	40.218	-4,00%	24.846	24.712	-0,50%	13	22
Vroege aardappelen	ha	12.138	10.985	-9,50%	10.609	9.410	-11,30%	1.529	1.574	3,00%	0	0
Bewaaraardappelen :												
- Bintje	ha	36.724	37.598	2,40%	21.106	21.504	1,90%	15.613	16.080	3,00%	5	14
- andere variëteiten	ha	15.385	13.918	-9,50%	8.859	8.046	-9,20%	6.518	5.864	-10,00%	8	8
Pootaardappelen	ha	2.487	2.452	-1,40%	1.300	1.258	-3,20%	1.187	1.194	0,60%	0	0
Droog geoogste peulvruchten	ha	2.533	2.454	-3,10%	703	763	8,40%	1.830	1.692	-7,50%	0	0
Voedergewassen	ha	252.845	255.208	0,90%	164.702	169.598	3,00%	88.093	85.553	-2,90%	50	57
waarvan												
Voederbieten	ha	4.137	3.750	-9,40%	3.229	2.985	-7,60%	906	763	-15,80%	2	2
Voedermais	ha	166.941	163.825	-1,90%	111.705	110.961	-0,70%	55.193	52.817	-4,30%	44	47
Andere éénjarige voedergewassen	ha	2.282	2.784	22,00%	383	659	72,20%	1.899	2.125	11,90%	0	0
Groenvoerders	ha	2.047	3.364	64,40%	780	1.983	154,10%	1.266	1.380	8,90%	0	2
Tijdelijke weiden	ha	77.288	81.413	5,30%	48.528	52.968	9,20%	28.756	28.444	-1,10%	5	0
Groenten in openlucht (aardbeien inbegrepen)	ha	39.853	38.908	-2,40%	27.699	26.850	-3,10%	12.148	12.047	-0,80%	6	11
Sierteelt in openlucht	ha	1.074	1.063	-1,00%	1.013	1.002	-1,10%	60	61	0,90%	1	0
Braakland	ha	23.598	27.799	17,80%	7.389	7.976	8,00%	16.208	19.817	22,30%	2	6

Teelt vaste planten	ha	21.384	21.093	-1,40%	19.247	18.947	-1,60%	2.136	2.145	0,40%	1	1
waarvan												
Boomkwekerijen in openlucht	ha	4.525	4.623	2,20%	3.950	4.034	2,10%	574	589	2,60%	1	1
Boomgaarden	ha	16.612	16.202	-2,50%	15.088	14.669	-2,80%	1.524	1.533	0,60%	0	0
Oppervl. steeds bedekt met blijvend grasland	ha	529.951	519.096	-2,00%	181.383	173.346	-4,40%	348.480	345.610	-0,80%	88	141
Teelten in serres	ha	2.239	2.227	-0,60%	2.186	2.170	-0,70%	53	56	6,00%	1	1
Runderen	dieren	2.738.648	2.698.649	-1,50%	1.374.090	1.350.304	-1,70%	1.364.222	1.348.032	-1,20%	336	313
	bedr.	32.146	30.836	-4,10%	19.042	18.237	-4,20%	13.097	12.593	-3,80%	7	6
Runderen jonger dan 1 jaar :												
- om als kalveren geslacht te worden	dieren	151.485	161.057	6,30%	147.869	155.998	5,50%	3.616	5.058	39,90%	0	1
- andere	dieren	637.561	625.716	-1,90%	287.103	278.990	-2,80%	350.368	346.638	-1,10%	90	88
Runderen van 1 jaar tot minder dan 2 jaar :												
- mannelijke	dieren	149.730	141.814	-5,30%	80.062	76.942	-3,90%	69.668	64.872	-6,90%	0	0
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	16.373	14.928	-8,80%	12.606	11.832	-6,10%	3.767	3.096	-17,80%	0	0
- fokvaarzen	dieren	369.437	363.178	-1,70%	175.396	171.780	-2,10%	194.008	191.375	-1,40%	33	23
Runderen van 2 jaar en ouder :												
- mannelijke	dieren	39.488	37.427	-5,20%	21.097	18.960	-10,10%	18.382	18.465	0,50%	9	2
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	31.692	29.320	-7,50%	27.092	24.987	-7,80%	4.600	4.313	-6,20%	0	20
- fokvaarzen	dieren	250.619	241.801	-3,50%	100.812	97.192	-3,60%	149.753	144.565	-3,50%	54	44
- melkkoeien in productie	dieren	542.674	523.281	-3,60%	303.515	292.842	-3,50%	239.095	230.374	-3,60%	64	65
- melkkoeien - reforme	dieren	25.897	26.052	0,60%	16.228	16.041	-1,20%	9.669	10.011	3,50%	0	0
- zoogkoeien in productie	dieren	474.360	480.647	1,30%	173.367	174.217	0,50%	300.932	306.370	1,80%	61	60
- zoogkoeien - reforme	dieren	49.332	53.428	8,30%	28.943	30.523	5,50%	20.364	22.895	12,40%	25	10
Varkens	dieren	6.355.333	6.318.213	-0,60%	5.999.029	5.952.518	-0,80%	356.302	365.693	2,60%	2	2
	bedr.	8.087	7.722	-4,50%	6.971	6.683	-4,10%	1.115	1.038	-6,90%	0	0
Biggen van minder dan 20 kg	dieren	1.678.656	1.661.344	-1,00%	1.622.800	1.607.322	-1,00%	55.856	54.022	-3,30%	0	0

Varkens van 20 kg tot minder dan 50 kg	dieren	1.353.672	1.291.375	-4,60%	1.265.524	1.203.425	-4,90%	88.146	87.948	-0,20%	2	2
Mestvarkens van 50 kg en meer (reforme inbegr.)	dieren	2.711.937	2.762.858	1,90%	2.526.182	2.563.978	1,50%	185.755	198.880	7,10%	0	0
Fokvarkens van 50 kg en meer :												
- beren	dieren	10.757	10.105	-6,10%	10.065	9.482	-5,80%	692	623	-10,00%	0	0
- voor de eerste maal gedekte zeugen	dieren	90.902	89.667	-1,40%	86.293	85.967	-0,40%	4.609	3.700	-19,70%	0	0
- andere gedekte zeugen	dieren	380.813	373.539	-1,90%	364.251	358.123	-1,70%	16.562	15.416	-6,90%	0	0
- jonge nog niet gedekte zeugen	dieren	52.847	55.809	5,60%	50.482	52.696	4,40%	2.365	3.113	31,60%	0	0
- andere niet gedekte zeugen	dieren	75.749	73.516	-2,90%	73.432	71.525	-2,60%	2.317	1.991	-14,10%	0	0
Schapen	dieren	150.650	152.384	1,20%	94.966	95.976	1,10%	55.674	56.392	1,30%	10	16
	bedr.	4.110	4.049	-1,50%	2.576	2.550	-1,00%	1.532	1.496	-2,30%	2	3
Geiten	dieren	25.478	26.209	2,90%	14.391	15.984	11,10%	11.082	10.215	-7,80%	5	10
	bedr.	1.052	1.018	-3,20%	597	582	-2,50%	453	434	-4,20%	2	2
Hoefdieren	dieren	31.945	33.404	4,60%	20.994	21.684	3,30%	10.910	11.659	6,90%	41	61
	bedr.	6.109	6.176	1,10%	4.096	4.037	-1,40%	2.008	2.133	6,20%	5	6
Pluimvee	dieren	36.506.390	35.569.320	-2,60%	31.639.165	30.385.744	-4,00%	4.866.341	5.182.800	6,50%	884	776
	bedr.	5.937	5.430	-8,50%	3.132	2.915	-6,90%	2.800	2.510	-10,40%	5	5
waarvan												
Leghennen en poelien	dieren	13.445.626	13.214.955	-1,70%	12.026.546	11.605.059	-3,50%	1.418.916	1.609.723	13,40%	164	173
Vleeskippen	dieren	21.744.977	21.073.353	-3,10%	18.362.204	17.633.155	-4,00%	3.382.273	3.439.718	1,70%	500	480
Konijnen	dieren	229.704	209.027	-9,00%	195.088	178.394	-8,60%	34.609	30.608	-11,60%	7	25
Andere dieren	dieren	18.325	15.607	-14,80%	16.241	14.341	-11,70%	2.084	1.231	-40,90%	0	35
waarvan												
Struisvogels	dieren	4.621	2.292	-50,40%	3.621	2.109	-41,80%	1.000	183	-81,70%	0	0
Herfachtigen	dieren	3.734	3.679	-1,50%	3.210	3.056	-4,80%	524	623	18,90%	0	0

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (FOD Economie).

Bijlage 4. Landbouwtelling 2004

Landbouwtelling 2004 definitieve resultaten	België			Vlaams gewest			Waals gewest			Brussels Hfdst. Gew.		
	Eenheden	2003	2004	Evolutie	2003	2004	Evolutie	2003	2004	Evolutie	2003	2004
Aantal bedrijven	bedr.	54.942	53.221	-3,10%	36.577	35.486	-3,00%	18.342	17.712	-3,40%	23	23
Landbouw arbeidskrachten	pers.	100.151	98.471	-1,70%	70.437	69.536	-1,30%	29.652	28.874	-2,60%	62	61
Volledige arbeidskrachten	pers.	51.987	51.288	-1,30%	35.662	35.288	-1,00%	16.286	15.962	-2,00%	39	38
- mannen	pers.	40.317	39.717	-1,50%	27.613	27.252	-1,30%	12.673	12.435	-1,90%	31	30
- vrouwen	pers.	11.670	11.571	-0,80%	8.049	8.036	-0,20%	3.613	3.527	-2,40%	8	8
Deeltijdse arbeidskrachten	pers.	48.164	47.183	-2,00%	34.775	34.248	-1,50%	13.366	12.912	-3,40%	23	23
- mannen	pers.	25.422	24.926	-2,00%	17.829	17.586	-1,40%	7.583	7.330	-3,30%	10	10
- vrouwen	pers.	22.742	22.257	-2,10%	16.946	16.662	-1,70%	5.783	5.582	-3,50%	13	13
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.394.404	1.393.788	0,00%	634.934	633.769	-0,20%	759.231	759.772	0,10%	239	248
Granen voor de korrel	ha	308.312	319.218	3,50%	133.812	140.683	5,10%	174.432	178.459	2,30%	67	76
Wintertarwe	ha	183.780	200.365	9,00%	60.619	70.480	16,30%	123.140	129.843	5,40%	21	42
Zomertarwe	ha	7.436	2.505	-66,30%	3.243	1.191	-63,30%	4.181	1.312	-68,60%	12	2
Spelt	ha	8.103	10.165	25,40%	135	172	27,50%	7.968	9.993	25,40%	0	0
Winterrogge	ha	630	724	15,00%	501	541	7,90%	129	184	42,40%	0	0
Wintergerst	ha	29.688	31.783	7,10%	9.786	9.704	-0,80%	19.891	22.067	10,90%	11	12
Zomergerst	ha	11.118	6.945	-37,50%	2.621	1.843	-29,70%	8.496	5.102	-39,90%	0	0
Haver	ha	7.023	5.688	-19,00%	1.472	1.098	-25,40%	5.543	4.582	-17,30%	7	8
Korrelmaïs	ha	52.723	52.173	-1,00%	49.998	49.505	-1,00%	2.708	2.656	-1,90%	17	12
Triticale (kruising tarwe en rogge)	ha	7.267	8.084	11,20%	5.301	6.001	13,20%	1.966	2.083	6,00%	0	0
Andere granen	ha	544	785	44,30%	135	148	9,80%	409	637	55,70%	0	0
Nijverheidsgewassen	ha	135.484	134.128	-1,00%	47.880	46.733	-2,40%	87.588	87.386	-0,20%	16	10
waarvan												
Suikerbieten	ha	91.177	87.754	-3,80%	34.410	33.088	-3,80%	56.752	54.656	-3,70%	16	10

Cichorei	ha	15.797	16.234	2,80%	3.112	3.073	-1,30%	12.685	13.161	3,70%	0	0
Vlas	ha	20.232	20.529	1,50%	7.306	7.318	0,20%	12.926	13.211	2,20%	0	0
Koolzaad	ha	4.644	5.556	19,60%	135	85	-36,90%	4.508	5.470	21,30%	0	0
Tabak	ha	376	376	-0,20%	348	348	0,20%	29	27	-5,20%	0	0
Hop	ha	225	218	-3,30%	216	209	-3,50%	9	9	0,00%	0	0
Landbouwzaden	ha	2.335	2.702	15,70%	2.008	2.302	14,60%	326	400	22,50%	0	0
Aardappelen	ha	59.300	66.734	12,50%	36.861	41.875	13,60%	22.428	24.846	10,80%	12	13
Vroege aardappelen	ha	10.657	12.138	13,90%	9.398	10.609	12,90%	1.259	1.529	21,40%	0	0
Bewaaraardappelen :												
- Bintje	ha	32.408	36.724	13,30%	18.439	21.106	14,50%	13.958	15.613	11,90%	12	5
- andere variëteiten	ha	14.101	15.385	9,10%	7.943	8.859	11,50%	6.158	6.518	5,80%	0	8
Pootaardappelen	ha	2.133	2.487	16,60%	1.081	1.300	20,30%	1.053	1.187	12,80%	0	0
Droog geoogste peulvruchten	ha	2.604	2.533	-2,70%	713	703	-1,30%	1.891	1.830	-3,20%	0	0
Voedergewassen	ha	256.158	252.845	-1,30%	168.785	164.702	-2,40%	87.326	88.093	0,90%	48	50
waarvan												
Voederbieten	ha	4.499	4.137	-8,00%	3.583	3.229	-9,90%	913	906	-0,80%	3	2
Voedermais	ha	171.354	166.941	-2,60%	115.977	111.705	-3,70%	55.338	55.193	-0,30%	39	44
Andere éénjarige voedergewassen	ha	2.161	2.282	5,60%	435	383	-12,00%	1.726	1.899	10,10%	0	0
Groenvoerders	ha	1.687	2.047	21,30%	437	780	78,40%	1.250	1.266	1,30%	0	0
Tijdelijke weiden	ha	76.279	77.288	1,30%	48.207	48.528	0,70%	28.066	28.756	2,50%	6	5
Groenten in openlucht (aardbeien inbegrepen)	ha	42.298	39.853	-5,80%	29.598	27.699	-6,40%	12.694	12.148	-4,30%	6	6
Sierteelt in openlucht	ha	1.091	1.074	-1,60%	1.036	1.013	-2,20%	54	60	11,30%	0	1
Braakland	ha	29.875	23.598	-21,00%	9.226	7.389	-19,90%	20.646	16.208	-21,50%	3	2

Teelt vaste planten waarvan	ha	21.213	21.384	0,80%	19.119	19.247	0,70%	2.093	2.136	2,10%	1	1
Boomkwekerijen in openlucht	ha	4.500	4.525	0,50%	3.886	3.950	1,60%	613	574	-6,40%	1	1
Boomgaarden	ha	16.472	16.612	0,90%	15.031	15.088	0,40%	1.441	1.524	5,80%	0	0
Oppervl. steeds bedekt met blijvend grasland	ha	535.588	529.951	-1,10%	185.571	181.383	-2,30%	349.932	348.480	-0,40%	85	88
Teelten in serres	ha	2.204	2.239	1,60%	2.146	2.186	1,80%	56	53	-6,90%	1	1
Runderen	dieren	2.778.077	2.738.648	-1,40%	1.405.675	1.374.090	-2,20%	1.372.078	1.364.222	-0,60%	324	336
	bedr.	33.609	32.146	-4,40%	19.944	19.042	-4,50%	13.658	13.097	-4,10%	7	7
Runderen jonger dan 1 jaar :												
- om als kalveren geslacht te worden	dieren	154.529	151.485	-2,00%	151.364	147.869	-2,30%	3.165	3.616	14,20%	0	0
- andere	dieren	648.147	637.561	-1,60%	293.845	287.103	-2,20%	354.428	350.368	-1,10%	74	90
Runderen van 1 jaar tot minder dan 2 jaar :												
- mannelijke	dieren	149.063	149.730	0,40%	82.004	80.062	-2,40%	67.052	69.668	3,90%	7	0
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	17.598	16.373	-7,00%	13.128	12.606	-4,00%	4.470	3.767	-15,70%	0	0
- fokvaarzen	dieren	380.553	369.437	-2,90%	182.225	175.396	-3,70%	198.288	194.008	-2,20%	40	33
Runderen van 2 jaar en ouder :												
- mannelijke	dieren	37.697	39.488	4,80%	20.330	21.097	3,80%	17.360	18.382	5,90%	7	9
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	34.928	31.692	-9,30%	29.157	27.092	-7,10%	5.771	4.600	-20,30%	0	0
- fokvaarzen	dieren	253.481	250.619	-1,10%	104.227	100.812	-3,30%	149.199	149.753	0,40%	55	54
- melkkoeien in productie	dieren	559.423	542.674	-3,00%	311.939	303.515	-2,70%	247.425	239.095	-3,40%	59	64
- melkkoeien - reforme	dieren	25.979	25.897	-0,30%	16.891	16.228	-2,80%	9.288	9.669	4,10%	0	0
- zoogkoeien in productie	dieren	468.975	474.360	1,10%	172.271	173.367	0,60%	296.647	300.932	1,40%	57	61
- zoogkoeien - reforme	dieren	47.704	49.332	3,40%	28.694	28.943	0,90%	18.985	20.364	7,30%	25	25
Varkens	dieren	6.538.609	6.355.333	-2,80%	6.187.650	5.999.029	-3,00%	350.956	356.302	1,50%	3	2
	bedr.	8.645	8.087	-6,50%	7.457	6.971	-6,50%	1.186	1.115	-6,00%	0	0
Biggen van minder dan 20 kg	dieren	1.763.650	1.678.656	-4,80%	1.704.104	1.622.800	-4,80%	59.546	55.856	-6,20%	0	0

Varkens van 20 kg tot minder dan 50 kg	dieren	1.383.911	1.353.672	-2,20%	1.300.458	1.265.524	-2,70%	83.453	88.146	5,60%	0	2
Mestvarkens van 50 kg en meer (reforme inbegr.)	dieren	2.739.563	2.711.937	-1,00%	2.559.092	2.526.182	-1,30%	180.468	185.755	2,90%	3	0
Fokvarkens van 50 kg en meer :												
- beren	dieren	11.903	10.757	-9,60%	11.177	10.065	-9,90%	726	692	-4,70%	0	0
- voor de eerste maal gedekte zeugen	dieren	92.693	90.902	-1,90%	88.382	86.293	-2,40%	4.301	4.609	7,20%	0	0
- andere gedekte zeugen	dieren	402.977	380.813	-5,50%	385.792	364.251	-5,60%	17.185	16.562	-3,60%	0	0
- jonge nog niet gedekte zeugen	dieren	60.034	52.847	-12,00%	56.920	50.482	-11,30%	3.114	2.365	-24,10%	0	0
- andere niet gedekte zeugen	dieren	83.888	75.749	-9,70%	81.725	73.432	-10,10%	2.163	2.317	7,10%	0	0
Schapen	dieren	146.030	150.650	3,20%	92.648	94.966	2,50%	53.369	55.674	4,30%	13	10
	bedr.	4.139	4.110	-0,70%	2.609	2.576	-1,30%	1.528	1.532	0,30%	2	2
Geiten	dieren	26.237	25.478	-2,90%	14.720	14.391	-2,20%	11.505	11.082	-3,70%	12	5
	bedr.	1.043	1.052	0,90%	603	597	-1,00%	438	453	3,40%	2	2
Hoefdieren	dieren	32.093	31.945	-0,50%	21.137	20.994	-0,70%	10.914	10.910	0,00%	42	41
	bedr.	6.244	6.109	-2,20%	4.252	4.096	-3,70%	1.987	2.008	1,10%	5	5
Pluimvee	dieren	32.032.136	36.506.390	14,00%	27.531.400	31.639.165	14,90%	4.499.851	4.866.341	8,10%	885	884
<i>waarvan</i>	bedr.	6.143	5.937	-3,40%	3.209	3.132	-2,40%	2.929	2.800	-4,40%	5	5
Leghennen en poeljen	dieren	12.965.814	13.445.626	3,70%	11.625.737	12.026.546	3,40%	1.339.913	1.418.916	5,90%	164	164
Vleeskippen	dieren	18.193.364	21.744.977	19,50%	15.132.156	18.362.204	21,30%	3.060.708	3.382.273	10,50%	500	500
Konijnen	dieren	238.344	229.704	-3,60%	211.376	195.088	-7,70%	26.943	34.609	28,50%	25	7
Andere dieren	dieren	16.234	18.325	12,90%	12.817	16.241	26,70%	3.417	2.084	-39,00%	0	0
<i>waarvan</i>												
Struisvogels	dieren	6.779	4.621	-31,80%	4.415	3.621	-18,00%	2.364	1.000	-57,70%	0	0
Hertachtigen	dieren	3.776	3.734	-1,10%	3.179	3.210	1,00%	597	524	-12,20%	0	0

Bijlage 5. Landbouwtelling 2003

Landbouwtelling 2003 definitieve resultaten	Eenheden	België			Vlaams gewest			Waals gewest			Brussels Hfdst. Gew.	
		2002	2003	Evolutie	2002	2003	Evolutie	2002	2003	Evolutie	2002	2003
aantal bedrijven	bedr.	56.912	54.942	-3,50%	37.895	36.577	-3,50%	18.989	18.342	-3,40%	28	23
landbouw arbeidskrachten	pers.	102.922	100.151	-2,70%	72.427	70.437	-2,70%	30.426	29.652	-2,50%	69	62
volgtijde arbeidskrachten	pers.	53.547	51.987	-2,90%	36.783	35.662	-3,00%	16.725	16.286	-2,60%	39	39
- mannen	pers.	41.530	40.317	-2,90%	28.484	27.613	-3,10%	13.015	12.673	-2,60%	31	31
- vrouwen	pers.	12.017	11.670	-2,90%	8.299	8.049	-3,00%	3.710	3.613	-2,60%	8	8
deeltijdse arbeidskrachten	pers.	49.375	48.164	-2,50%	35.644	34.775	-2,40%	13.701	13.366	-2,40%	30	23
- mannen	pers.	25.904	25.422	-1,90%	18.205	17.829	-2,10%	7.683	7.583	-1,30%	16	10
- vrouwen	pers.	23.471	22.742	-3,10%	17.439	16.946	-2,80%	6.018	5.783	-3,90%	14	13
oppervlakte cultuurgrond	ha	1.392.691	1.394.404	0,10%	635.886	634.934	-0,20%	756.567	759.231	0,40%	238	239
granen voor de korrel	ha	310.496	308.312	-0,70%	132.339	133.812	1,10%	178.086	174.432	-2,10%	71	67
wintertarwe	ha	190.861	183.780	-3,70%	65.110	60.619	-6,90%	125.721	123.140	-2,10%	31	21
zomertarwe	ha	3.529	7.436	110,70%	2.338	3.243	38,70%	1.184	4.181	253,00%	6	12
spelt	ha	8.030	8.103	0,90%	127	135	6,40%	7.903	7.968	0,80%	0	0
winterrogge	ha	674	630	-6,40%	532	501	-5,80%	141	129	-8,80%	0	0
wintergerst	ha	38.605	29.688	-23,10%	9.766	9.786	0,20%	28.830	19.891	-31,00%	9	11
zomergerst	ha	6.763	11.118	64,40%	2.239	2.621	17,10%	4.522	8.496	87,90%	2	0
haver	ha	6.511	7.023	7,90%	1.339	1.472	10,00%	5.184	5.543	7,30%	8	7
korrelmaïs	ha	47.392	52.723	11,20%	45.114	49.998	10,80%	2.265	2.708	19,60%	13	17
trifcale (kruising tarwe en rogge)	ha	7.618	7.267	-4,60%	5.628	5.301	-5,80%	1.989	1.966	-1,10%	2	0
andere granen	ha	512	544	6,20%	146	135	-7,20%	367	409	11,60%	0	0
nijverheidsgewassen	ha	134.395	135.484	0,80%	47.342	47.880	1,10%	87.042	87.588	0,60%	12	16
waarvan suikerbieten	ha	96.457	91.177	-5,50%	36.317	34.410	-5,20%	60.129	56.752	-5,60%	12	16

cichorei	ha	13.346	15.797	18,40%	2.601	3.112	19,60%	10.745	12.685	18,10%	0	0
vlas	ha	16.270	20.232	24,40%	5.739	7.306	27,30%	10.531	12.926	22,70%	0	0
koolzaad	ha	5.083	4.644	-8,80%	121	135	11,90%	4.972	4.508	-9,30%	0	0
tabak	ha	381	376	-1,10%	351	348	-1,00%	29	29	-1,40%	0	0
hop	ha	255	225	-11,80%	246	216	-12,00%	9	9	0,00%	0	0
landbouwzaden	ha	1.921	2.335	21,50%	1.688	2.008	18,90%	233	326	40,10%	0	0
aardappelen	ha	61.699	59.300	-3,90%	39.967	36.861	-7,80%	21.716	22.428	3,30%	16	12
vroege aardappelen	ha	11.795	10.657	-9,60%	10.592	9.398	-11,30%	1.198	1.259	5,10%	5	0
bewaaraardappelen :												
- Bintje	ha	33.721	32.408	-3,90%	20.124	18.439	-8,40%	13.586	13.958	2,70%	11	12
- andere variëteiten	ha	13.968	14.101	1,00%	8.242	7.943	-3,60%	5.727	6.158	7,50%	0	0
pootaardappelen	ha	2.215	2.133	-3,70%	1.010	1.081	6,90%	1.205	1.053	-12,70%	0	0
droog geoogste peukvruchten	ha	1.891	2.604	37,70%	574	713	24,10%	1.317	1.891	43,60%	0	0
voedergewassen	ha	256.008	256.158	0,10%	168.987	168.785	-0,10%	86.974	87.326	0,40%	47	48
waarvan												
voederbieten	ha	4.926	4.499	-8,70%	3.908	3.583	-8,30%	1.017	913	-10,20%	2	3
voedermais	ha	169.948	171.354	0,80%	115.240	115.977	0,60%	54.667	55.338	1,20%	41	39
andere éénjarige voedergewassen	ha	2.126	2.161	1,60%	453	435	-4,10%	1.673	1.726	3,20%	0	0
groenvoerders	ha	1.750	1.687	-3,60%	514	437	-14,90%	1.236	1.250	1,10%	0	0
tijdelijke weiden	ha	77.044	76.279	-1,00%	48.756	48.207	-1,10%	28.284	28.066	-0,80%	4	6
groenten in openlucht (aardbeien inbegrepen)	ha	39.924	42.298	5,90%	28.581	29.598	3,60%	11.337	12.694	12,00%	6	6
sierteelt in openlucht	ha	1.069	1.091	2,00%	986	1.036	5,10%	83	54	-34,20%	1	0
braakland	ha	27.540	29.875	8,50%	8.827	9.226	4,50%	18.712	20.646	10,30%	0	3

teelt vaste planten	ha	21.102	21.213	0,50%	18.971	19.119	0,80%	2.131	2.093	-1,80%	0	1
<i>waarvan</i>												
boomkwekerijen in openlucht	ha	4.538	4.500	-0,80%	3.860	3.886	0,70%	679	613	-9,60%	0	1
boomgaarden	ha	16.316	16.472	1,00%	14.906	15.031	0,80%	1.410	1.441	2,20%	0	0
opperv. steeds bedekt met bijvend grasland	ha	536.011	535.588	-0,10%	186.914	185.571	-0,70%	349.015	349.932	0,30%	82	85
teelten in serres	ha	2.247	2.204	-1,90%	2.182	2.146	-1,60%	63	56	-10,40%	2	1
runderen	dieren	2.891.262	2.778.077	-3,90%	1.457.226	1.405.675	-3,50%	1.433.666	1.372.078	-4,30%	370	324
	bedr.	35.090	33.609	-4,20%	20.780	19.944	-4,00%	14.303	13.658	-4,50%	7	7
runderen jonger dan 1 jaar :												
- orn als kalveren geslacht te worden	dieren	159.806	154.529	-3,30%	156.504	151.364	-3,30%	3.301	3.165	-4,10%	1	0
- andere	dieren	680.433	648.147	-4,70%	309.466	293.645	-5,10%	370.891	354.428	-4,40%	76	74
runderen van 1 jaar tot minder dan 2 jaar :												
- mannelijke	dieren	161.507	149.063	-7,70%	88.656	82.004	-7,50%	72.812	67.052	-7,90%	39	7
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	18.138	17.598	-3,00%	14.789	13.128	-11,20%	3.340	4.470	33,80%	9	0
- fokvaarzen	dieren	395.088	380.553	-3,70%	189.744	182.225	-4,00%	205.293	198.288	-3,40%	51	40
runderen van 2 jaar en ouder :												
- mannelijke	dieren	39.738	37.697	-5,10%	21.063	20.330	-3,50%	18.667	17.360	-7,00%	8	7
- vaarzen voor de vleesproductie	dieren	37.420	34.928	-6,70%	31.291	29.157	-6,80%	6.127	5.771	-5,80%	2	0
- fokvaarzen	dieren	259.128	253.481	-2,20%	104.616	104.227	-0,40%	154.471	149.199	-3,40%	41	55
- melkkoeien in productie	dieren	576.709	559.423	-3,00%	319.074	311.939	-2,20%	257.559	247.425	-3,90%	76	59
- melkkoeien - reforme	dieren	25.567	25.979	1,60%	16.109	16.691	3,60%	9.458	9.288	-1,80%	0	0
- zoogkoeien in productie	dieren	483.400	468.975	-3,00%	174.740	172.271	-1,40%	308.603	296.647	-3,90%	57	57
- zoogkoeien - reforme	dieren	54.328	47.704	-12,20%	31.174	28.694	-8,00%	23.144	18.985	-18,00%	10	25
varkens	dieren	6.735.422	6.538.609	-2,90%	6.396.910	6.187.650	-3,30%	338.509	350.956	3,70%	3	3
	bedr.	9.163	8.645	-5,70%	7.935	7.457	-6,00%	1.226	1.186	-3,30%	0	0
biggen van minder dan 20 kg	dieren	1.836.013	1.763.650	-3,90%	1.771.076	1.704.104	-3,80%	64.937	59.546	-8,30%	0	0

biggen van minder dan 20 kg	dieren	1.836.013	1.763.650	-3,90%	1.771.076	1.704.104	-3,80%	64.937	59.546	-8,30%	0	0
varkens van 20 kg tot minder dan 50 kg	dieren	1.456.353	1.383.911	-5,00%	1.370.776	1.300.458	-5,10%	85.576	83.453	-2,50%	1	0
mestvarkens van 50 kg en meer (reforme inbegr.)	dieren	2.756.589	2.739.563	-0,60%	2.598.601	2.559.092	-1,50%	157.986	180.468	14,20%	2	3
fokvarkens van 50 kg en meer :												
- beren	dieren	11.959	11.903	-0,50%	11.063	11.177	1,00%	896	726	-19,00%	0	0
- voor de eerste maal gedekte zeugen	dieren	100.556	92.683	-7,80%	96.165	88.382	-8,10%	4.391	4.301	-2,00%	0	0
- andere gedekte zeugen	dieren	418.035	402.977	-3,60%	399.894	385.792	-3,50%	18.141	17.185	-5,30%	0	0
- jonge nog niet gedekte zeugen	dieren	64.846	60.034	-7,40%	60.526	56.920	-6,00%	4.320	3.114	-27,90%	0	0
- andere niet gedekte zeugen	dieren	91.071	83.888	-7,90%	88.809	81.725	-8,00%	2.262	2.163	-4,40%	0	0
schapen	dieren	146.426	146.030	-0,30%	93.027	92.648	-0,40%	53.384	53.369	0,00%	15	13
	bedr.	4.246	4.139	-2,50%	2.671	2.609	-2,30%	1.573	1.528	-2,90%	2	2
geiten	dieren	25.015	26.237	4,90%	13.658	14.720	7,80%	11.348	11.505	1,40%	9	12
	bedr.	1.112	1.043	-6,20%	634	603	-4,90%	476	438	-8,00%	2	2
hoefdieren	dieren	31.229	32.093	2,80%	20.535	21.137	2,90%	10.652	10.914	2,50%	42	42
	bedr.	6.361	6.244	-1,80%	4.370	4.252	-2,70%	1.986	1.987	0,10%	5	5
pluinvee	dieren	38.708.492	32.032.136	-17,20%	34.307.950	27.531.400	-19,80%	4.399.896	4.499.851	2,30%	646	885
	bedr.	6.441	6.143	-4,60%	3.256	3.209	-1,40%	3.180	2.929	-7,90%	5	5
<i>waarvan</i>												
leghennen en poelien	dieren	14.077.588	12.965.814	-7,90%	12.813.149	11.625.737	-9,30%	1.264.238	1.339.913	6,00%	201	164
vleeskippen	dieren	23.850.463	18.193.364	-23,70%	20.767.628	15.132.156	-27,10%	3.082.485	3.060.708	-0,70%	350	500
konijnen	dieren	254.082	238.344	-6,20%	220.271	211.376	-4,00%	33.780	26.943	-20,20%	31	25
andere dieren	dieren	12.471	16.234	30,20%	9.387	12.817	36,50%	3.084	3.417	10,80%	0	0
<i>waarvan</i>												
struisvogels	dieren	5.587	6.779	21,30%	3.560	4.415	24,00%	2.027	2.364	16,60%	0	0
hertachtigen	dieren	3.649	3.776	3,50%	3.066	3.179	3,70%	583	597	2,40%	0	0

Bijlage 6. Landbouwteeling 2002

Landbouwteeling 2002 definitieve resultaten	Eenheden	België			Vlaams gewest			Waaals gewest			Brussels Hfdst. Gew.	
		2001	2002	Evolutie	2001	2002	Evolutie	2001	2002	Evolutie	2001	2002
Aantal bedrijven	expl.	59.091	56.912	-3,70%	39.276	37.895	-3,50%	19.779	18.989	-4,00%	36	28
Totale arbeidskrachten	pers.	102.868	102.922	0,10%	72.066	72.427	0,50%	30.723	30.426	-1,00%	79	69
Mannen	pers.	68.324	67.434	-1,30%	47.187	46.689	-1,10%	21.083	20.698	-1,80%	54	47
Vrouwen	pers.	34.544	35.488	2,70%	24.879	25.738	3,50%	9.640	9.728	0,90%	25	22
Volgtijd arbeidskrachten	pers.	53.857	53.547	-0,60%	36.922	36.783	-0,40%	16.895	16.725	-1,00%	40	39
Mannen	pers.	41.970	41.530	-1,00%	28.761	28.484	-1,00%	13.177	13.015	-1,20%	32	31
Vrouwen	pers.	11.887	12.017	1,10%	8.161	8.299	1,70%	3.718	3.710	-0,20%	8	8
Deeltijd arbeidskrachten	pers.	49.011	49.375	0,70%	35.144	35.644	1,40%	13.828	13.701	-0,90%	39	30
Mannen	pers.	26.354	25.904	-1,70%	18.426	18.205	-1,20%	7.906	7.683	-2,80%	22	16
Vrouwen	pers.	22.657	23.471	3,60%	16.718	17.439	4,30%	5.922	6.018	1,60%	17	14
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.390.191	1.392.691	0,20%	635.155	635.886	0,10%	754.666	756.567	0,30%	370	238
Braakland	ha	25.492	24.173	-5,20%	9.103	8.178	-10,20%	16.379	15.995	-2,30%	9	0
PLANTAARDIGE PRODUCTEN												
Voedergewassen	ha	812.392	792.019	-2,50%	372.099	355.901	-4,40%	440.141	435.989	-0,90%	152	129
Blijvend grasland en tijdelijke weiden	ha	617.790	613.056	-0,80%	237.935	235.670	-1,00%	379.748	377.300	-0,60%	107	86
Voedermajs	ha	182.769	169.948	-7,00%	127.302	115.240	-9,50%	55.423	54.667	-1,40%	43	41
Andere groenvoedergewassen	ha	5.025	3.876	-22,90%	1.558	967	-37,90%	3.468	2.909	-16,10%	0	0
Voederbieten en halfsuikerbieten	ha	5.970	4.926	-17,50%	4.569	3.908	-14,50%	1.399	1.017	-27,30%	2	2
Andere wortel- en knolgewassen	ha	839	213	-74,60%	735	115	-84,30%	104	97	-6,40%	0	0

Varkens																				
Biggen (levend gewicht van minder dan 20 kg)	dieren	6.833.721	6.735.422	-1,40%	6.508.442	6.396.910	-1,70%	325.279	338.509	4,10%	0	3								
Varkens (van 20 kg tot minder dan 50 kg)	dieren	1.867.891	1.836.013	-1,70%	1.810.197	1.771.076	-2,20%	57.894	84.937	12,60%	0	0								
Mestvarkens (levend gewicht van 50 kg en meer)	dieren	1.469.068	1.456.353	-0,90%	1.375.836	1.370.776	-0,40%	93.232	85.576	-8,20%	0	1								
Fokvarkens (levend gewicht van 50 kg en meer)	dieren	2.775.184	2.747.376	-1,00%	2.631.084	2.589.849	-1,60%	144.100	157.525	9,30%	0	2								
-beren	dieren	12.643	11.959	-5,40%	11.734	11.063	-5,70%	909	896	-1,40%	0	0								
- gedeekte zeugen	dieren	532.003	518.591	-2,50%	509.710	496.059	-2,70%	22.293	22.532	1,10%	0	0								
- niet gedeekte zeugen	dieren	164.129	155.917	-5,00%	157.346	149.335	-5,10%	6.783	6.582	-3,00%	0	0								
Reforme zeugen en beren	dieren	12.803	9.213	-28,00%	12.535	8.752	-30,20%	268	461	72,00%	0	0								
Pluinvee (hennen en vleeskippen)																				
Vleeskippen (uitgezonderd één-dagskuikens)	dieren	38.528.950	37.928.051	-1,60%	34.301.030	33.580.777	-2,10%	4.227.484	4.346.723	2,80%	436	551								
Hennen en poeljen	dieren	24.255.457	23.850.463	-1,70%	21.240.313	20.767.628	-2,20%	3.014.894	3.082.485	2,20%	250	350								
	dieren	14.273.493	14.077.588	-1,40%	13.060.717	12.813.149	-1,90%	1.212.590	1.264.238	4,30%	186	201								
Schapen																				
Geiten	dieren	156.132	146.426	-6,20%	99.322	93.027	-6,30%	56.791	53.384	-6,00%	19	15								
Hoefdieren	dieren	20.760	25.015	20,50%	11.078	13.658	23,30%	9.669	11.348	17,40%	13	9								
Struisvogels	dieren	31.163	31.229	0,20%	20.437	20.535	0,50%	10.656	10.652	0,00%	70	42								
	dieren	5.550	5.587	0,70%	4.917	3.560	-27,60%	633	2.027	220,20%	0	0								
Aantal houders van runderen	pers.	36.689	35.090	-4,40%	21.663	20.780	-4,10%	15.017	14.303	-4,80%	9	7								
Aantal houders van varkens	pers.	9.593	9.163	-4,50%	8.421	7.935	-5,80%	1.172	1.226	4,60%	0	2								
Aantal houders van pluinvee	pers.	6.782	6.441	-5,00%	3.428	3.256	-5,00%	3.348	3.180	-5,00%	6	5								
Aantal houders van schapen	pers.	4.484	4.246	-5,30%	2.815	2.671	-5,10%	1.666	1.573	-5,60%	3	2								
Aantal houders van geiten	pers.	1.207	1.112	-7,90%	642	634	-1,20%	563	476	-15,50%	2	2								
Aantal houders van hoefdieren	pers.	6.543	6.361	-2,80%	4.472	4.370	-2,30%	2.065	1.986	-3,80%	6	5								
Aantal houders van struisvogels	pers.	103	98	-4,90%	75	69	-8,00%	28	29	3,60%	0	0								

Copyright NIS 2003.

Bijlage 7. Land- en tuinbouwteiling 2001

Land- en tuinbouwteiling 2001 definitieve resultaten	Eenheden	België			Vlaams Gewest			Waals Gewest			Brussels Hfdst. Gew.	
		2000	2001	Evolutie	2000	2001	Evolutie	2000	2001	Evolutie	2000	2001
		Aantal bedrijven (1)	bedr.	61.705	59.091	-4,20%	40.949	39.276	-4,10%	20.720	19.779	-4,50%
Arbeidskrachten	pers.	107.399	102.868	-4,20%	74.695	72.066	-3,50%	32.614	30.723	-5,80%	90	79
Bestandige arbeidskrachten (2)	pers.	46.218	48.172	4,20%	31.344	33.284	6,20%	14.818	14.850	0,20%	56	38
- mannen	pers.	19.222	20.565	7,00%	13.777	14.884	8,00%	5.432	5.664	4,30%	13	17
- vrouwen	pers.	24.183	20.152	-16,70%	16.740	13.903	-16,90%	7.431	6.233	-16,10%	12	16
Niet bestandige arbeidskrachten (3)	pers.	17.776	13.979	-21,40%	12.834	9.995	-22,10%	4.933	3.976	-19,40%	9	8
- mannen												
- vrouwen												
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.394.083	1.390.191	-0,30%	636.876	635.155	-0,30%	756.725	754.666	-0,30%	482	370

(1) De ondernemingen voor landbouwwerken en de coöperatieën voor het gemeenschappelijk gebruik van landbouwmaterieel zonder productie niet inbegrepen.

(2) In 2000 : ten minste 900 uren per jaar; in 2001 : 20 uren/week of meer – 10 dagen/maand of meer.

(3) In 2000 : minder dan 900 uren per jaar; in 2001 : minder dan 20 uren/week - minder dan 10 dagen/maand.

PLANTAARDIGE PRODUCTEN												
Voedergewassen												
Blijvend grasland en tijdelijke weiden	ha	797.628	812.392	1,90%	361.375	372.099	3,00%	436.079	440.141	0,90%	173	152
Voedermajs	ha	620.254	617.790	-0,40%	241.313	237.935	-1,40%	378.859	379.748	0,20%	82	107
Andere groenvoedergewassen	ha	166.336	182.769	9,90%	113.951	127.302	11,70%	52.295	55.423	6,00%	89	43
Voederbieten en halfsuikerbieten	ha	3.700	5.025	35,80%	383	1.558	306,40%	3.317	3.468	4,60%	0	0
Andere wortel- en knolgewassen	ha	6.713	5.970	-11,10%	5.236	4.569	-12,70%	1.475	1.399	-5,20%	2	2
	ha	625	839	34,30%	492	735	49,40%	133	104	-21,70%	0	0
Droog geoogste peulvruchten												
Droog geoogste erwten (kekers uitgezonderd)	ha	2.215	2.087	-5,80%	676	345	-49,00%	1.539	1.742	13,20%	0	0
Andere droog geoogste peulvruchten	ha	1.422	1.435	0,90%	263	174	-33,90%	1.158	1.261	8,80%	0	0
	ha	793	652	-17,80%	413	171	-58,60%	380	481	26,50%	0	0
Granen voor de korrel												
Wintertarwe	ha	313.486	286.879	-8,50%	129.596	113.178	-12,70%	183.676	173.582	-5,50%	214	120
Zomertarwe	ha	200.600	166.304	-17,10%	71.760	48.016	-33,10%	128.714	118.231	-8,10%	126	57
Spelt	ha	3.421	6.966	103,60%	2.057	4.512	119,40%	1.363	2.449	79,60%	2	6
Winterrogge	ha	9.120	7.772	-14,80%	149	100	-33,10%	8.969	7.672	-14,50%	2	0
Wintergerst	ha	1.099	760	-30,80%	964	587	-39,10%	135	173	28,40%	0	0
Zomergeerst	ha	40.349	36.565	-9,40%	10.508	9.184	-12,60%	29.787	27.353	-8,20%	54	29
Haver	ha	8.221	14.939	81,70%	2.006	5.944	196,30%	6.211	8.992	44,80%	3	3
Korrelmaïs	ha	5.341	6.793	27,20%	1.502	1.610	7,10%	3.821	5.170	35,30%	18	14
Triticale (kruising tarwe en rogge)	ha	35.783	40.555	13,30%	34.033	38.960	14,50%	1.742	1.584	-9,10%	8	10
Andere granen	ha	8.583	5.598	-34,80%	6.462	3.956	-38,80%	2.120	1.640	-22,60%	2	2
	ha	968	626	-35,30%	154	310	100,50%	812	317	-61,00%	1	0
Aardappelen												
Vroege aardappelen	ha	65.845	62.157	-5,60%	43.162	40.455	-6,30%	22.675	21.691	-4,30%	8	11
Bewaaraardappelen	ha	10.932	10.700	-2,10%	10.043	9.447	-5,90%	889	1.253	40,90%	1	0

- mannelijke	174.800	170.731	-2,30%	103.352	91.416	-11,50%	71.414	79.279	11,00%	34	36
- vrouwelijke voor de vleesproductie	35.722	21.682	-39,30%	31.612	17.153	-45,70%	4.110	4.526	10,10%	0	3
- vaarzen	403.724	410.593	1,70%	190.798	196.792	3,10%	212.872	213.757	0,40%	54	44
Runderen van 2 jaar en ouder											
- mannelijke	44.220	46.160	4,40%	25.189	25.595	1,60%	18.975	20.555	8,30%	56	10
- vaarzen	224.320	269.091	20,00%	86.121	109.648	27,30%	138.161	159.391	15,40%	38	52
- vrouwelijke voor de vleesproductie	46.879	35.813	-23,60%	41.739	30.445	-27,10%	5.133	5.362	4,50%	7	6
Reforme koeien	52.777	80.624	52,80%	35.819	48.022	28,50%	16.958	34.592	104,00%	0	10
Melkkoelien	593.788	596.221	0,40%	327.067	329.728	0,80%	266.657	266.421	-0,10%	64	72
Zoogkoelien	508.857	509.548	0,10%	182.913	186.623	2,00%	325.880	322.858	-0,90%	64	67
Varkens	7.368.539	6.833.721	-7,30%	7.051.094	6.508.442	-7,70%	3.174.333	3.252.279	2,50%	12	0
Biggen (levend gewicht van minder dan 20 kg)	2.084.841	1.867.891	-10,40%	2.024.876	1.810.197	-10,60%	59.965	57.694	-3,80%	0	0
Varkens (van 20 kg tot minder dan 50 kg)	1.793.985	1.489.068	-18,10%	1.689.215	1.375.836	-19,00%	94.768	93.232	-1,60%	2	0
Mestvarkens (levend gewicht van 50 kg en meer)	2.748.985	2.775.184	1,00%	2.617.206	2.631.084	0,50%	131.769	144.100	9,40%	10	0
Folkvarkens (levend gewicht van 50 kg en meer)											
- beren	13.420	12.643	-5,80%	12.603	11.734	-6,90%	817	909	11,30%	0	0
- gedekte zeugen	546.614	532.003	-2,70%	522.891	509.710	-2,50%	23.723	22.293	-6,00%	0	0
- niet gedekte zeugen	173.561	164.129	-5,40%	167.454	157.346	-6,00%	6.107	6.783	11,10%	0	0
Reforme zeugen en beren	7.133	12.803	79,50%	6.849	12.535	83,00%	284	268	-5,60%	0	0
Pluimvee (hennen en vleeskippen)	39.729.357	38.528.950	-3,00%	35.831.217	34.301.030	-4,30%	3.897.858	4.227.484	8,50%	282	436
Vleeskippen (uitgezonderd ééndagskuikens)	24.497.504	24.255.457	-1,00%	21.632.697	21.240.313	-1,80%	2.864.647	3.014.894	5,20%	160	250
Hennen en poelien	15.231.853	14.273.493	-6,30%	14.198.520	13.060.717	-8,00%	1.033.211	1.212.590	17,40%	122	186
Schapen	160.447	155.942	-2,80%	102.600	99.132	-3,40%	57.548	56.791	-1,30%	299	19
Geiten	16.248	19.757	21,60%	8.581	10.669	24,30%	7.665	9.075	18,40%	2	13
Hoefdieren	31.653	31.163	-1,50%	21.173	20.437	-3,50%	10.456	10.656	1,90%	24	70
Struisvogels	9.206	5.550	-39,70%	8.064	4.917	-39,00%	1.142	633	-44,60%	0	0
Aantal houders van runderen	38.369	36.689	-4,40%	22.671	21.663	-4,40%	15.692	15.017	-4,30%	6	9
Aantal houders van varkens	10.234	9.593	-6,30%	8.940	8.421	-5,80%	1.292	1.172	-9,30%	2	0
Aantal houders van pluimvee	6.949	6.782	-2,40%	3.684	3.428	-6,90%	3.262	3.348	2,60%	3	6
Aantal houders van schapen	4.603	4.483	-2,60%	3.024	2.814	-6,90%	1.577	1.666	5,60%	2	3
Aantal houders van geiten	946	1.206	27,50%	603	641	6,30%	342	563	64,60%	1	2
Aantal houders van hoefdieren	7.061	6.543	-7,30%	4.933	4.472	-9,30%	2.124	2.065	-2,80%	4	6
Aantal houders van struisvogels	133	103	-22,60%	98	75	-23,50%	35	28	-20,00%	0	0

Bijlage 8. Land- en tuinbouw telling 2000

Land- en tuinbouw telling 2000 definitieve resultaten	Eenheden	België			Vlaams gewest			Waals gewest			Brussels Hfdstd. Gew.	
		1999	2000	Evolutie	1999	2000	Evolutie	1999	2000	Evolutie	1999	2000
Aantal bedrijven												
Beroepsbedrijven	bedr.	63.927	61.926	-3,10%	42.377	41.047	-3,10%	21.510	20.843	-3,10%	40	36
Gelegenheidsbedrijven	bedr.	43.257	41.480	-4,10%	28.471	27.306	-4,10%	14.763	14.152	-4,10%	23	22
Andere bedrijven	bedr.	19.816	19.607	-1,10%	13.449	13.299	-1,10%	6.354	6.297	-0,90%	13	11
	bedr.	854	839	-1,80%	457	442	-3,30%	393	394	0,30%	4	3
Bestendige arbeidskrachten	pers.	68.422	65.858	-3,70%	46.994	45.334	-3,50%	21.361	20.455	-4,20%	67	69
Bedrijfsleiders	pers.	43.885	42.035	-4,20%	28.814	27.609	-4,20%	15.044	14.401	-4,30%	27	25
Familiale werknemers, bezoldigde	pers.	2.484	2.061	-17,00%	1.992	1.665	-16,40%	483	395	-18,20%	9	1
Familiale werknemers, niet bezoldigde	pers.	15.100	14.893	-1,40%	10.472	10.489	0,20%	4.616	4.395	-4,80%	12	9
Niet-familiale werknemers, bezoldigde	pers.	6.189	6.638	7,30%	5.114	5.417	5,90%	1.073	1.187	10,60%	2	34
Niet-familiale werknemers, niet bezoldigde	pers.	764	231	-69,80%	602	154	-74,40%	145	77	-46,90%	17	0
Niet bestendige arbeidskrachten	pers.	40.909	42.083	2,90%	29.474	29.631	0,50%	11.413	12.431	8,90%	22	21
Bedrijfsleiders	pers.	20.042	19.891	-0,80%	13.563	13.438	-0,90%	6.466	6.442	-0,40%	13	11
Familiale werknemers, bezoldigde	pers.	888	727	-17,80%	565	580	2,70%	122	147	20,50%	1	0
Familiale werknemers, niet bezoldigde	pers.	15.393	18.180	18,10%	11.347	12.961	14,20%	4.039	5.210	29,00%	7	9
Niet-familiale werknemers, bezoldigde	pers.	4.085	2.687	-34,20%	3.554	2.320	-34,70%	530	366	-30,90%	1	1
Niet-familiale werknemers, niet bezoldigde	pers.	701	598	-14,70%	445	332	-25,40%	256	266	3,90%	0	0
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.393.765	1.394.083	0,00%	636.477	636.876	0,10%	756.560	756.725	0,00%	728	482
Bouwland dat uit productie werd genomen	ha	22.566	23.549	4,40%	6.652	6.431	-3,30%	15.873	17.086	7,60%	41	32
PLANTAARDIGE PRODUCTEN												
Voedergewassen	ha	814.127	797.628	-2,00%	373.829	361.375	-3,30%	440.014	436.079	-0,90%	283	173
Blijvend grasland en tijdelijke weiden	ha	623.447	620.254	-0,50%	244.014	241.313	-1,10%	379.256	378.859	-0,10%	177	82

Voedermais	ha	178.716	166.336	-6,90%	123.113	113.951	-7,40%	55.500	52.295	-5,80%	103	89
Andere groenvoedergewassen	ha	3.949	3.700	-6,30%	444	383	-13,70%	3.504	3.317	-5,40%	0	0
Voederbieten en halfsuikerbieten	ha	7.331	6.713	-8,40%	5.723	5.236	-8,50%	1.805	1.475	-8,10%	3	2
Andere wortel- en knolgewassen	ha	684	625	-8,70%	535	492	-8,10%	149	133	-10,90%	0	0
Droog geoogste peulvruchten	ha	2.994	2.215	-26,00%	823	676	-17,80%	2.171	1.539	-29,10%	0	0
Droog geoogste erwten (kekers uitgezonderd)	ha	1.926	1.422	-26,20%	329	263	-20,00%	1.596	1.158	-27,40%	0	0
Andere droog geoogste peulvruchten	ha	1.068	793	-25,70%	494	413	-16,40%	574	380	-33,80%	0	0
Granen voor de korrel	ha	282.021	313.486	11,20%	109.452	129.596	18,40%	172.328	183.676	6,60%	241	214
Wintertarwe	ha	162.193	200.600	23,70%	46.914	71.760	53,00%	115.158	128.714	11,80%	121	126
Zomertarwe	ha	12.719	3.421	-73,10%	8.748	2.057	-76,50%	3.949	1.363	-65,50%	21	2
Winterrogge	ha	1.030	1.099	6,60%	938	964	2,80%	93	135	45,80%	0	0
Spelt	ha	6.082	9.120	50,00%	52	149	188,60%	6.030	8.969	48,70%	0	2
Brouwergerst	ha	4.482	3.151	-29,70%	198	171	-13,30%	4.284	2.976	-30,50%	0	3
Wintergerst	ha	35.713	40.349	13,00%	8.534	10.508	23,10%	27.133	29.787	9,80%	46	54
Zomergerst	ha	12.393	5.070	-59,10%	6.169	1.835	-70,30%	6.221	3.235	-48,00%	3	0
Haver	ha	7.725	5.341	-30,90%	2.816	1.502	-46,60%	4.891	3.821	-21,90%	19	18
Korrelmais	ha	33.489	35.783	6,90%	31.894	34.033	7,40%	1.765	1.742	-1,30%	30	8
Trifiale (kruising tarwe en rogge)	ha	4.875	8.583	76,00%	3.134	6.462	106,20%	1.740	2.120	21,80%	2	2
Andere granen en mengsels van graangewassen	ha	1.322	988	-26,80%	257	154	-39,80%	1.065	812	-23,70%	0	1
Aardappelen	ha	66.612	63.979	-4,00%	44.676	42.444	-5,00%	21.881	21.527	-1,60%	55	8
Vroege aardappelen	ha	12.536	10.932	-12,80%	11.513	10.043	-12,80%	1.022	889	-13,00%	1	1
Bewaaraardappelen :												
- Bintje	ha	42.170	41.255	-2,20%	26.224	25.560	-2,50%	15.926	15.688	-1,50%	21	7
- andere variëteiten	ha	11.906	11.791	-1,00%	6.939	6.842	-1,40%	4.933	4.950	0,30%	34	0
Nijverheidsgewassen	ha	135.731	126.882	-6,50%	45.996	43.587	-5,20%	89.646	83.256	-7,10%	90	39
Sulkerbieten	ha	101.191	90.858	-10,20%	37.603	33.925	-9,80%	63.528	56.900	-10,40%	60	32

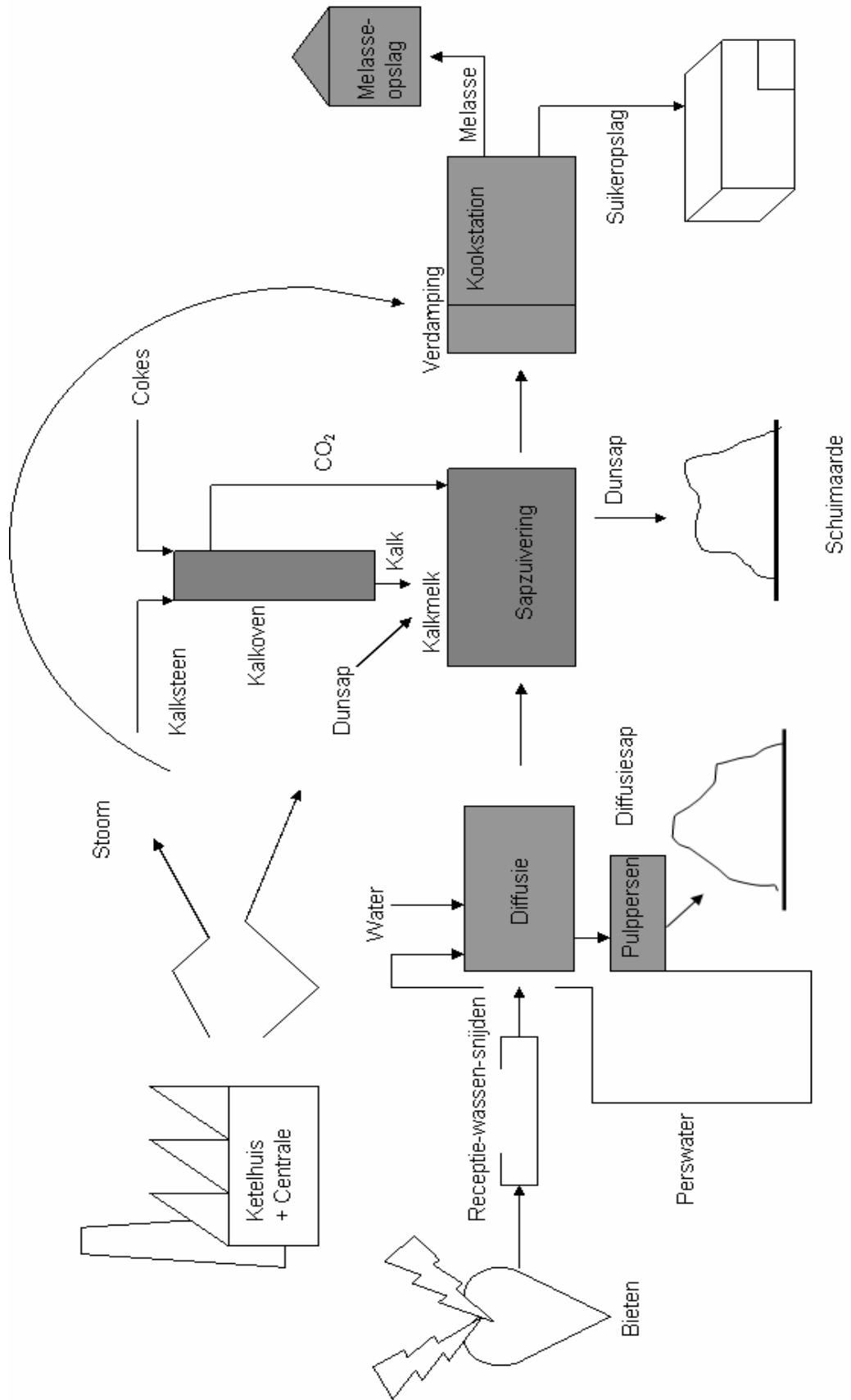
Cichorei voor inuline	13.174	15.008	13,90%	2.865	3.309	11,60%	10.210	11.700	14,60%	0	0
Vlas	12.003	13.761	14,70%	3.919	4.901	25,10%	8.075	8.854	9,60%	9	6
Koolzaad	6.824	4.752	-30,40%	194	231	19,00%	6.622	4.520	-31,70%	7	0
Tabak	382	388	1,70%	348	346	-0,60%	33	42	25,80%	0	0
Hop	262	255	-2,50%	253	246	-2,60%	9	9	1,20%	0	0
Andere nijverheidsgewassen	1.896	1.859	-1,90%	713	628	-11,90%	1.169	1.231	5,30%	14	1
Tuinbouwgewassen	62.175	59.618	-4,10%	49.340	47.528	-3,70%	12.812	12.067	-5,80%	23	23
Groenten in open lucht	37.103	34.829	-6,10%	26.642	24.923	-6,50%	10.453	9.899	-5,30%	7	7
Groenten in serres	1.089	1.059	-2,70%	1.082	1.054	-2,60%	6	4	-28,10%	1	1
Fruitteelt in open lucht	17.483	17.326	-0,90%	16.004	15.884	-0,80%	1.476	1.440	-2,50%	3	3
Fruitteelt in serres	232	219	-5,70%	224	210	-6,10%	8	8	7,00%	0	0
Sierteelt in open lucht	1.077	1.060	-1,50%	1.029	1.004	-2,50%	46	56	19,60%	1	1
Sierteelt en boomkwekerijen in serres	745	737	-1,10%	718	710	-1,20%	26	26	2,50%	1	1
Boomkwekerijen in open lucht	4.446	4.387	-1,30%	3.640	3.744	2,80%	796	633	-20,50%	10	10
DIERLIJKE PRODUCTEN											
Runderen	3.085.170	3.041.565	-1,40%	1.584.548	1.558.075	-1,70%	1.500.143	1.483.060	-1,10%	479	430
Runderen jonger dan 1 jaar :											
- om als kalveren geslacht te worden	170.507	163.839	-3,90%	167.886	160.741	-4,30%	2.501	3.098	23,90%	20	0
- andere mannelijke runderen	294.303	288.263	-2,10%	133.603	131.665	-1,50%	160.650	156.548	-2,60%	50	50
- andere vrouwelijke runderen	512.188	504.376	-1,50%	244.504	241.059	-1,40%	267.624	263.254	-1,60%	60	63
Runderen van 1 jaar tot minder dan 2 jaar :											
- mannelijke	186.820	174.800	-6,40%	113.442	103.352	-8,90%	73.329	71.414	-2,60%	49	34
- vrouwelijke voor de vleesproductie	33.736	35.722	5,90%	30.058	31.612	5,20%	3.653	4.110	12,50%	25	0
- Vaarzen voor het vervangen van koeien in productie	408.034	403.724	-1,10%	193.348	190.798	-1,30%	214.659	212.872	-0,80%	27	54
Runderen van 2 jaar en ouder :											
- mannelijke	43.744	44.220	1,10%	24.582	25.189	2,50%	19.157	18.975	-1,00%	5	56
- vaarzen voor het vervangen van koeien in productie	221.338	224.320	1,30%	84.942	86.121	1,40%	136.351	138.161	1,30%	45	38

- melkkoeien	607.652	593.788	-2,30%	333.395	327.067	-1,90%	274.192	266.657	-2,70%	65	64
- zoogkoeien	510.343	508.857	-0,30%	185.003	182.913	-1,10%	325.274	325.880	0,20%	66	64
- vrouwelijke voor de vleesproductie/reforme koeien	96.505	99.656	3,30%	73.685	77.558	5,30%	22.753	22.091	-2,90%	67	7
Varkens	7.705.627	7.368.539	-4,40%	7.371.688	7.051.094	-4,30%	333.937	317.433	-4,90%	2	12
Biggen met een levend gewicht van minder dan 20 kg	2.207.661	2.084.841	-5,60%	2.135.011	2.024.876	-5,20%	72.650	59.965	-17,50%	0	0
Varkens met een levend gewicht van 20 kg tot minder dan 50 kg	1.825.998	1.793.985	-1,80%	1.725.540	1.699.215	-1,50%	100.456	94.768	-5,70%	2	2
Meestarkens van 50 kg en meer	2.894.160	2.748.985	-5,00%	2.766.948	2.617.206	-5,40%	127.212	131.769	3,60%	0	10
Fokvarkens met een levend gewicht van 50 kg en meer :											
- beren	15.364	13.420	-12,70%	14.274	12.603	-11,70%	1.090	817	-25,00%	0	0
- gedekte zeugen	566.706	546.614	-3,50%	541.485	522.891	-3,40%	25.221	23.723	-5,90%	0	0
- niet gedekte zeugen	186.571	173.561	-7,00%	179.585	167.454	-6,80%	6.986	6.107	-12,60%	0	0
Reforme zeugen en beren	9.167	7.133	-22,20%	8.845	6.849	-22,60%	322	284	-11,80%	0	0
Pluimvee (hennen en vleeskippen)	39.314.510	39.729.357	1,10%	36.045.272	35.831.217	-0,60%	3.268.788	3.897.858	19,20%	450	282
Vleeskippen (uitgezonderd ééndagskuikens)	24.202.407	24.497.504	1,20%	21.851.234	21.632.697	-1,00%	2.350.843	2.864.647	21,90%	330	160
Leghennen	12.164.749	12.395.625	1,90%	11.376.411	11.543.717	1,50%	788.338	851.896	8,10%	0	12
Andere hennen	2.947.354	2.836.228	-3,80%	2.817.627	2.654.803	-5,80%	129.607	181.315	39,90%	120	110
Schapen	160.188	160.447	0,20%	103.085	102.600	-0,50%	56.791	57.548	1,30%	312	299
Geiten	13.758	16.248	18,10%	7.304	8.581	17,50%	6.437	7.665	19,10%	17	2
Hoefdieren	30.731	31.653	3,00%	20.033	21.173	5,70%	10.670	10.456	-2,00%	28	24
Struisvogels	10.619	9.206	-13,30%	8.757	8.064	-7,90%	1.862	1.142	-38,70%	0	0
Aantal houders van runderen	39.828	38.363	-3,70%	23.517	22.671	-3,60%	16.304	15.692	-3,80%	*	*
Aantal houders van varkens	10.958	10.232	-6,60%	9.508	8.940	-6,00%	1.449	1.292	-10,80%	*	*
Aantal houders van pluimvee	7.414	6.946	-6,30%	3.824	3.684	-3,70%	3.567	3.262	-9,10%	*	*
Aantal houders van schapen	4.792	4.601	-4,00%	3.182	3.024	-5,00%	1.608	1.577	-1,90%	*	*
Aantal houders van geiten	996	945	-5,10%	640	603	-5,80%	355	342	-3,70%	*	*
Aantal houders van hoefdieren	7.148	7.057	-1,30%	5.021	4.933	-1,80%	2.123	2.124	0,00%	*	*
Aantal houders van struisvogels	164	133	-18,90%	126	98	-22,20%	38	35	-7,90%	*	*

* vrouwelijke cijfers.

Copyright NIS 2001.

Bijlage 9. Suikerproductieproces

Bijlage 10. Productie van de landbouwteelten 2006

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2006										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		2005	2006	%	2005	2006	%	2005	2006	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	201 481	197 950	-1,8	85,5	83	-2,9	1 722 280	1 643 170	-4,6
	stro				41	39,3	-4,1	825 759	777 074	-5,9
Zomertarwe	korrel	2 727	3 380	23,9	56	55,6	-0,7	15 272	18 788	23
	stro				30,1	28,1	-6,6	8 221	9 494	15,5
Spelt	korrel	9 603	9 044	-5,8	64,3	63,6	-1,1	61 791	57 536	-6,9
	stro				40,6	38,6	-4,9	39 031	34 895	-10,6
Rogge (incl. masteluin)	korrel	527	603	14,4	44,1	45,5	3,2	2 326	2 745	18
	stro				41,2	37,2	-9,7	2 172	2 242	3,2
Brouwgerst	korrel	2 445	2 559	4,7	64	60,3	-5,8	15 644	15 427	-1,4
	stro				29	27,8	-4,1	7 081	7 106	0,4
Wintergerst	korrel	32 618	41 935	28,6	80,2	78,6	-2	261 563	329 546	26
	stro				36,3	34,3	-5,5	118 265	143 674	21,5
Zomergerst	korrel	4 902	4 514	-7,9	49,9	49,6	-0,6	24 440	22 375	-8,4
	stro				25,6	26,8	4,7	12 525	12 091	-3,5
Haver (incl. mengsels van zomergranen)	korrel	5 675	5 303	-6,6	51,4	50,3	-2,1	29 194	26 654	-8,7
	stro				30,9	29,4	-4,9	17 558	15 586	-11,2
Triticale	korrel	7 480	7 225	-3,4	65,3	63,8	-2,3	48 823	46 105	-5,6
	stro				45,1	43,6	-3,3	33 706	31 494	-6,6
Vochtig geoogste korrelmaïs (CCM)	korrel	28 462	28 600	0,5	122,2	102,5	-16,1	347 721	293 109	-15,7
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	25 793	27 900	8,2	111	101,4	-8,6	286 367	282 789	-1,2
Andere granen	korrel	516	601	16,5	40,4	58,6	45	2 087	3 519	68,6
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	2 452	2 582	5,3	238,1	241	1,2	58 381	62 222	6,6
Vroege aardappelen	knollen	10 985	11 819	7,6	361,2	337,6	-6,5	396 736	399 027	0,6
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	37 598	37 994	1,1	451,5	397	-12,1	1 697 456	1 508 476	-11,1
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	13 918	14 872	6,9	451,4	419	-7,2	628 292	623 095	-0,8
Suikerbieten	wortelen	85 527	82 912	-3,1	699,6	683,5	-2,3	5 983 173	5 666 621	-5,3
Cichorei voor inuline	wortelen	15 402	8 042	-47,8	450,8	450,9	0	694 267	362 577	-47,8
Andere cichorei (koffie)	wortelen	247	168	-32	427,3	515,5	20,6	10 554	8 661	-17,9
Vlas	stro	19 288	16 168	-16,2	53,3	56,4	5,8	102 774	91 160	-11,3
	korrel				7,5	6,5	-13,3	14 430	10 578	-26,7
Koolzaad	korrel	5 636	9 606	70,4	42,6	35,4	-16,9	24 000	33 976	41,6
Raapzaad	korrel	10	27	170	-	-	-	-	-	-
	droge bladeren	325	77	-76,3	23,9	27,1	13,4	777	209	-73,1
Hop	droge bellen	196	207	5,6	19,2	18,7	-2,6	376	388	3,2
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse peulen	6 068	6 096	0,5	118	118,9	0,8	71 578	72 482	1,3
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	9 374	9 858	5,2	63,8	60,4	-5,3	59 832	59 581	-0,4

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	3 750	3 423	-8,7	991,2	964,9	-2,7	371 694	330 290	-11,1
Voedermaïs - volledige plant	groene massa	158 241	155 419	-1,8	484,5	420,5	-13,2	7 666 801	6 535 818	-14,8
Maïs gemalen kolf (MKS)	kolf	5 584	5 759	3,1	141	112,7	-20,1	78 752	64 920	-17,6
Drooggeogste erwten	korrel	1 338	1 052	-21,4	34,2	32,8	-4,1	4 582	3 451	-24,7
Drooggeogste bonen	korrel	150	154	2,7	33,1	41	23,9	496	632	27,4
Drooggeogste paarde- en duivebonen	korrel	658	461	-29,9	33,8	39	15,4	2 225	1 799	-19,1
Grasland										
Tijdelijk afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	78 919	76 222	-3,4	81,3	70,5	-13,3	641 436	537 705	-16,2
Blijvend afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	201 282	207 614	3,1	68,4	55,7	-18,6	1 377 420	1 156 226	-16,1
Copyright NIS 2007.										

Bijlage 11. Productie van de landbouwteelten 2005

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2005										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		2004	2005	%	2004	2005	%	2004	2005	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	200.365	201.481	0,6	91,2	85,5	-6,3	1.827.709	1.722.280	-5,8
	stro				42,2	41	-2,8	846.367	825.759	-2,4
Zomertarwe	korrel	2.505	2.727	8,9	64	56	-12,5	16.034	15.272	-4,8
	stro				31,2	30,1	-3,5	7.809	8.221	5,3
Spelt	korrel	10.165	9.603	-5,5	68,3	64,3	-5,9	69.434	61.791	-11
	stro				41,2	40,6	-1,5	41.930	39.031	-6,9
Rogge (incl. masteluin)	korrel	724	527	-27,2	43,8	44,1	0,7	3.169	2.326	-26,6
	stro				36,8	41,2	12	2.667	2.172	-18,6
Brouwgerst	korrel	2.107	2.445	16	65,9	64	-2,9	13.881	15.644	12,7
	stro				32,5	29	-10,8	6.847	7.081	3,4
Wintergerst	korrel	31.783	32.618	2,6	83,4	80,2	-3,8	264.924	261.563	-1,3
	stro				36,4	36,3	-0,3	115.839	118.265	2,1
Zomergerst	korrel	4.838	4.902	1,3	53,7	49,9	-7,1	25.972	24.440	-5,9
	stro				27,6	25,6	-7,2	13.366	12.525	-6,3
Haver (incl. mengsels van zomergranen)	korrel	5.688	5.675	-0,2	55	51,4	-6,5	31.273	29.194	-6,6
	stro				32,8	30,9	-5,8	18.683	17.558	-6
Triticale	korrel	8.084	7.480	-7,5	70	65,3	-6,7	56.600	48.823	-13,7
	stro				46,5	45,1	-3	37.573	33.706	-10,3
Vochtig geoogste korrelmaïs (CCM)	korrel	27.980	28.462	1,7	126,1	122,2	-3,1	352.843	347.721	-1,5
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	24.194	25.793	6,6	117,8	111	-5,8	284.964	286.367	0,5
Andere granen	korrel	785	516	-34,3	53,7	40,4	-24,8	4.212	2.087	-50,5
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	2.487	2.452	-1,4	253,3	238,1	-6	62.997	58.381	-7,3
Vroege aardappelen	knollen	12.138	10.985	-9,5	422,8	361,2	-14,6	513.175	396.736	-22,7
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	36.724	37.598	2,4	505,5	451,5	-10,7	1.856.301	1.697.456	-8,6
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	15.385	13.918	-9,5	518,1	451,4	-12,9	797.149	628.292	-21,2
Suikerbieten	wortelen	87.754	85.527	-2,5	708,3	699,6	-1,2	6.215.850	5.983.173	-3,7
Cichorei voor inuline	wortelen	15.944	15.402	-3,4	471,1	450,8	-4,3	751.088	694.267	-7,6
Andere cichorei (koffie)	wortelen	290	247	-14,8	458,1	427,3	-6,7	13.285	10.554	-20,6
Vlas	stro	20.529	19.288	-6	60,1	53,3	-11,3	123.414	102.774	-16,7
	korrel				7,2	7,5	4,2	14.789	14.430	-2,4
Koolzaad	korrel	5.556	5.636	1,4	41,2	42,6	3,4	22.895	24.000	4,8
Raapzaad	korrel	18	10	-44,4	-	-	-	-	-	-
Tabak	droge bladeren	376	325	-13,6	32,5	23,9	-26,5	1.221	777	-36,4
Hop	droge bellen	218	196	-10,1	18,1	19,2	6,1	395	376	-4,8
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse peulen	5.965	6.068	1,7	129,3	118	-8,7	77.104	71.578	-7,2
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	9.233	9.374	1,5	79	63,8	-19,2	72.912	59.832	-17,9

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	4.137	3.750	-9,4	1024,7	991,2	-3,3	423.930	371.694	-12,3
Voedermaïs - volledige plant	groene massa	160.355	158.241	-1,3	499,1	484,5	-2,9	8.003.194	7.666.801	-4,2
Mais gemalen kolf (MKS)	kolf	6.588	5.584	-15,2	132,8	141	6,2	87.460	78.752	-10
Drooggeogste erwten	korrel	1.682	1.338	-20,5	36,6	34,2	-6,6	6.150	4.582	-25,5
Drooggeogste bonen	korrel	205	150	-26,8	35,3	33,1	-6,2	723	496	-31,4
Drooggeogste paarde- en duivebonen	korrel	385	658	70,9	48,3	33,8	-30	1.859	2.225	19,7
Grasland										
Tijdelijk afgemaaid grasland (alle smeden samen)	droge stof	69.342	78.919	13,8	74,9	81,3	8,5	519.570	641.436	23,5
Blijvend afgemaaid grasland (alle smeden samen)	droge stof	184.676	201.282	9	58	68,4	17,9	1.071.553	1.377.420	28,5
Copyright FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie 2006.										

Bijlage 12. Productie van de landbouwteelten 2004

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2004										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		2003	2004	%	2003	2004	%	2003	2004	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	183.780	200.365	9	86,6	91,2	5,3	1.592.222	1.827.709	14,8
	stro				44,2	42,2	-4,5	812.681	846.367	4,1
Zomertarwe	korrel	7.436	2.505	-66,3	64,7	64	-1,1	48.142	16.034	-66,7
	stro				38,1	31,2	-18,1	28.348	7.809	-72,5
Spelt	korrel	8.103	10.165	25,4	64,9	68,3	5,2	52.569	69.434	32,1
	stro				42,9	41,2	-4	34.727	41.930	20,7
Rogge (incl. masteluin)	korrel	630	724	14,9	47,5	43,8	-7,8	2.991	3.169	6
	stro				42,9	36,8	-14,2	2.701	2.667	-1,3
Brouwgerst	korrel	3.022	2.107	-30,3	65,1	65,9	1,2	19.662	13.881	-29,4
	stro				27,6	32,5	17,8	8.350	6.847	-18
Wintergerst	korrel	29.688	31.783	7,1	69	83,4	20,9	204.701	264.924	29,4
	stro				32,8	36,4	11	97.414	115.839	18,9
Zomergerst	korrel	8.096	4.838	-40,2	57,4	53,7	-6,4	46.494	25.972	-44,1
	stro				29,8	27,6	-7,4	24.119	13.366	-44,6
Haver (incl. mengsels van zomergranen)	korrel	7.023	5.688	-19	59,9	55	-8,2	42.097	31.273	-25,7
	stro				36,7	32,8	-10,6	25.791	18.683	-27,6
Triticale	korrel	7.267	8.084	11,2	64,5	70	8,5	46.840	56.600	20,8
	stro				44,7	46,5	4	32.488	37.573	15,7
Vochtig geoogste korrelmaïs (CCM)	korrel	29.105	27.980	-3,9	109,7	126,1	14,9	319.367	352.843	10,5
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	23.619	24.194	2,4	99,7	117,8	18,2	235.376	284.964	21,1
Andere granen	korrel	544	785	44,3	56,9	53,7	-5,6	3.098	4.212	36
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	2.133	2.487	16,6	266,1	253,3	-4,8	56.765	62.997	11
Vroege aardappelen	knollen	10.657	12.138	13,9	399,3	422,8	5,9	425.489	513.175	20,6
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	32.408	36.724	13,3	435,1	505,5	16,2	1.410.057	1.856.301	31,6
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	14.101	15.385	9,1	446,6	518,1	16	629.784	797.149	26,6
Suikerbieten	wortelen	91.177	87.754	-3,8	707,4	708,3	0,1	6.449.682	6.215.850	-3,6
Cichorei voor inuline	wortelen	15.486	15.944	3	438,2	471,1	7,5	678.592	751.088	10,7
Andere cichorei (koffie)	wortelen	311	290	-6,8	447,5	458,1	2,4	13.918	13.285	-4,5
Vlas	stro	20.232	20.529	1,5	66,5	60,1	-9,6	134.605	123.414	-8,3
	korrel				8,5	7,2	-15,3	17.141	14.789	-13,7
Koolzaad	korrel	4.644	5.556	19,6	36,1	41,2	14,1	16.768	22.895	36,5
Raapzaad	korrel	19	18	-5,3	14,7	-	-	28	-	-
Tabak	droge bladeren	376	376	0	34,6	32,5	-6,1	1.300	1.221	-6,1
Hop	droge bellen	225	218	-3,1	20	18,1	-9,5	451	395	-12,4
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse peulen	6.098	5.965	-2,2	101	129,3	28	61.580	77.104	25,2
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	10.233	9.233	-9,8	78,1	79	1,2	79.930	72.912	-8,8

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	4.499	4.137	-8	986,5	1024,7	3,9	443.818	423.930	-4,5
Voedermaïs - volledige plant	groene massa	164.547	160.355	-2,5	483,8	499,1	3,2	7.960.313	8.003.194	0,5
Maïs gemalen kolf (MKS)	kolf	6.807	6.586	-3,2	101	132,8	31,5	68.751	87.460	27,2
Drooggeogste erwten	korrel	1.746	1.682	-3,7	49,6	36,6	-26,2	8.656	6.150	-29
Drooggeogste bonen	korrel	203	205	1	23,6	35,3	49,6	480	723	50,6
Drooggeogste paarde- en duivebonen	korrel	447	385	-13,9	42,4	48,3	13,9	1.894	1.859	-1,8
Grasland										
Tijdelijk afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	60.367	69.342	14,9	72,6	74,9	3,2	438.047	519.570	18,6
Blijvend afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	202.778	184.676	-8,9	53,8	58	7,8	1.090.621	1.071.553	-1,7

Copyright NIS 2005.

Bijlage 13. Productie van de landbouwteelten 2003

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2003										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		2002	2003	%	2002	2003	%	2002	2003	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	190.861	183.780	-3,70%	84	86,6	3,10%	1.603.111	1.592.222	-0,70%
	stro				42,5	44,2	4,00%	811.415	812.681	0,20%
Zomertarwe	korrel	3.529	7.436	110,70%	58,4	64,7	10,80%	20.623	48.142	133,40%
	stro				31,7	38,1	20,20%	11.204	28.348	153,00%
Spelt	korrel	8.030	8.103	0,90%	63,9	64,9	1,60%	51.326	52.569	2,40%
	stro				42,5	42,9	0,90%	34.091	34.727	1,90%
Rogge (incl. masteluin)	korrel	674	630	-6,50%	41,2	47,5	15,30%	2.776	2.991	7,70%
	stro				37,5	42,9	14,40%	2.529	2.701	6,80%
Brouwgerst	korrel	1.932	3.022	56,40%	54,2	65,1	20,10%	10.465	19.662	87,90%
	stro				26,4	27,6	4,50%	5.107	8.350	63,50%
Wintergerst	korrel	38.605	29.888	-23,10%	80,1	69	-13,90%	309.316	204.701	-33,80%
	stro				37	32,8	-11,40%	142.845	97.414	-31,80%
Zomergerst	korrel	4.832	8.096	67,50%	47,5	57,4	20,80%	22.950	46.494	102,60%
	stro				25,1	29,8	18,70%	12.109	24.119	99,20%
Haver (incl. mengsels van zomergranen)	korrel	6.511	7.023	7,90%	55,2	59,9	8,50%	35.962	42.097	17,10%
	stro				35	36,7	4,90%	22.764	25.791	13,30%
Triticale	korrel	7.618	7.267	-4,60%	66,1	64,5	-2,40%	50.375	46.840	-7,00%
	stro				42,4	44,7	5,40%	32.307	32.488	0,60%
Vochtig geoogste korrelmaïs (CCM)	korrel	26.418	29.105	10,20%	115,2	109,7	-4,80%	304.236	319.367	5,00%
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	20.974	23.619	12,60%	108	99,7	-7,70%	226.426	235.376	4,00%
Andere granen	korrel	512	544	6,30%	33,9	56,9	67,80%	1.736	3.098	78,50%
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	2.215	2.133	-3,70%	240,7	266,1	10,60%	53.322	56.765	6,50%
Vroege aardappelen	knollen	11.795	10.657	-9,60%	425,8	399,3	-6,20%	502.239	425.489	-15,30%
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	33.721	32.408	-3,90%	496,2	435,1	-12,30%	1.673.280	1.410.057	-15,70%
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	13.968	14.101	1,00%	487	446,6	-8,30%	680.197	629.784	-7,40%
Suikerbieten	wortelen	96.457	91.177	-5,50%	677,7	707,4	4,40%	6.537.084	6.449.682	-1,30%
Cichorei voor inuline	wortelen	13.044	15.486	18,70%	456	438,2	-3,90%	594.743	678.592	14,10%
Andere cichorei (koffie)	wortelen	302	311	3,00%	401	447,5	11,60%	12.111	13.918	14,90%
Vlas	stro	16.270	20.232	24,40%	66,4	66,5	0,20%	108.017	134.605	24,60%
	korrel				8,7	8,5	-2,30%	14.091	17.141	21,60%
Koolzaad	korrel	5.093	4.644	-8,80%	35,9	36,1	0,60%	18.304	16.768	-8,40%
Raapzaad	korrel	4	19	375,00%	-	14,7	-	-	28	-
Tabak	droge bladeren	381	376	-1,30%	31,1	34,6	11,30%	1.184	1.300	9,80%
Hop	droge bellen	255	225	-11,80%	19,4	20	3,10%	494	451	-8,70%
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse bellen	5.184	6.098	17,60%	122,1	101	-17,30%	63.298	61.580	-2,70%
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	9.798	10.233	4,40%	72,2	78,1	8,20%	70.718	79.930	13,00%

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	4.926	4.499	-8,70%	983,7	986,5	0,30%	484.594	443.818	-8,40%
Voedermajs - volledige plant	groene massa	163.072	164.547	0,90%	483,1	483,8	0,10%	7.877.719	7.960.313	1,00%
Mais gemalen kolf (MKS)	kolf	6.876	6.807	-1,00%	115	101	-12,20%	79.073	68.751	-13,10%
Drooggeogste erwten	korrel	1.334	1.746	30,90%	36,7	49,6	35,10%	4.892	8.656	76,90%
Drooggeogste bonen	korrel	178	203	14,00%	24,2	23,6	-2,50%	431	480	11,40%
Drooggeogste paarde- en duivebonen	korrel	315	447	41,90%	46	42,4	-7,80%	1.448	1.894	30,80%
Grasland										
Tijdelijk afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	56.745	60.367	6,40%	80,8	72,6	-10,10%	458.514	438.047	-4,50%
Blijvend afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	215.677	202.778	-6,00%	63	53,8	-14,60%	1.358.478	1.090.621	-19,70%

Copyright NIS 2004.

Bijlage 14. Productie van de landbouwteelten 2002

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2002										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		2001	2002	%	2001	2002	%	2001	2002	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	166.304	190.861	14,80%	82,7	84	1,60%	1.374.955	1.603.111	16,60%
	stro				36,2	42,5	17,40%	602.498	811.415	34,70%
Zomertarwe	korrel	6.966	3.529	-49,30%	51,9	58,4	12,50%	36.125	20.623	-42,90%
	stro				26,3	31,7	20,50%	18.341	11.204	-38,90%
Spelt	korrel	7.772	8.030	3,30%	59,6	63,9	7,20%	46.316	51.326	10,80%
	stro				39,3	42,5	8,10%	30.569	34.091	11,50%
Rogge (incl. masteluin)	korrel	760	674	-11,30%	38,1	41,2	8,10%	2.896	2.776	-4,10%
	stro				32,9	37,5	14,00%	2.501	2.529	1,10%
Brouwgerst	korrel	4.738	1.932	-59,20%	53,5	54,2	1,30%	25.346	10.465	-58,70%
	stro				21,9	26,4	20,50%	10.366	5.107	-50,70%
Wintergerst	korrel	36.565	38.605	5,60%	81,2	80,1	-1,40%	296.857	309.316	4,20%
	stro				33,3	37	11,10%	121.777	142.845	17,30%
Zomergerst	korrel	10.201	4.832	-52,60%	45,6	47,5	4,20%	46.473	22.950	-50,60%
	stro				21,9	25,1	14,60%	22.323	12.109	-45,80%
Haver (incl. mengsels van zomergranen)	korrel	6.793	6.511	-4,20%	50	55,2	10,40%	33.983	35.962	5,80%
	stro				29,1	35	20,30%	19.786	22.764	15,10%
Triticale	korrel	5.598	7.618	36,10%	58,6	66,1	12,80%	32.825	50.375	53,50%
	stro				39,7	42,4	6,80%	22.243	32.307	45,20%
Vochtig geoogste korrelmaïs (CCM)	korrel	21.909	26.418	20,60%	118,8	115,2	-3,00%	260.373	304.236	16,80%
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	18.646	20.974	12,50%	107,5	108	0,50%	200.501	226.426	12,90%
Andere granen	korrel	626	512	-18,20%	30,3	33,9	11,90%	1.897	1.736	-8,50%
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	1.853	2.215	19,50%	238,9	240,7	0,80%	44.259	53.322	20,50%
Vroege aardappelen	knollen	10.700	11.795	10,20%	366,1	425,8	16,30%	391.689	502.239	28,20%
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	37.416	33.721	-9,90%	430,9	496,2	15,20%	1.612.390	1.673.280	3,80%
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	12.188	13.968	14,60%	423,3	487	15,00%	515.927	680.197	31,80%
Suikerbieten	wortelen	95.553	96.457	0,90%	587,5	677,7	15,40%	5.613.923	6.537.084	16,40%
Cichorei voor inuline	wortelen	14.610	13.044	-10,70%	359,2	456	26,90%	524.775	594.743	13,30%
Andere cichorei (koffie)	wortelen	646	302	-53,30%	352,1	401	13,90%	22.745	12.111	-46,80%
Vlas	stro	17.662	16.270	-7,90%	25,6	66,4	159,40%	45.288	108.017	138,50%
	korrel				6,8	8,7	27,90%	11.927	14.091	18,10%
Koolzaad	korrel	5.068	5.093	0,50%	36,4	35,9	-1,40%	18.446	18.304	-0,80%
Raapzaad	korrel	7	4	-42,90%	-	-	-	-	-	-
Tabak	droge bladeren	380	381	0,30%	35,5	31,1	-12,40%	1.350	1.184	-12,30%
Hop	droge bellen	258	255	-1,20%	18,2	19,4	6,60%	469	494	5,30%
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse bellen	5.348	5.184	-3,10%	126,3	122,1	-3,30%	67.545	63.298	-6,30%
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	9.327	9.798	5,00%	65,9	72,2	9,60%	61.434	70.718	15,10%

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	5.970	4.926	-17,50%	916,2	983,7	7,40%	546.990	484.594	-11,40%
Voedermaïs - volledige plant	groene massa	167.488	163.072	-2,60%	469,7	483,1	2,90%	7.866.852	7.877.719	0,10%
Maïs gemalen kolf (MKS)	kolf	15.281	6.876	-55,00%	127,2	115	-9,60%	194.299	79.073	-59,30%
Drooggeogste erwten	korrel	1.435	1.334	-7,00%	42,5	36,7	-13,60%	6.101	4.892	-19,80%
Drooggeogste bonen	korrel	103	178	72,80%	22,7	24,2	6,60%	234	431	84,20%
Drooggeogste paarde- en duivebonen	korrel	515	315	-38,80%	31,2	46	47,40%	1.608	1.448	-10,00%
Grasland										
Tijdelijk afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	70.003	56.745	-18,90%	82,2	80,8	-1,70%	575.678	458.514	-20,40%
Blijvend afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	218.481	215.677	-1,30%	59,5	63	5,90%	1.299.498	1.358.478	4,50%

Copyright NIS 2003.

Bijlage 15. Productie van de landbouwteelten 2001

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2001										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		2000	2001	%	2000	2001	%	2000	2001	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	200.600	166.304	-17,10%	80,4	82,7	2,90%	1.612.792	1.374.955	-14,70%
	stro				42,5	36,2	-14,80%	853.207	602.498	-29,40%
Zomertarwe	korrel	3.421	6.966	103,60%	61,6	51,9	-15,70%	21.062	36.125	71,50%
	stro				36,1	26,3	-27,10%	12.339	18.341	48,60%
Spelt	korrel	9.120	7.772	-14,80%	59	59,6	1,00%	53.764	46.316	-13,90%
	stro				43,2	39,3	-9,00%	39.424	30.569	-22,50%
Rogge (incl. masteluin)	korrel	1.099	760	-30,80%	43,5	38,1	-12,40%	4.781	2.896	-39,40%
	stro				34,1	32,9	-3,50%	3.749	2.501	-33,30%
Brouwgerst	korrel	3.151	4.738	50,40%	64,4	53,5	-16,90%	20.293	25.346	24,90%
	stro				28,9	21,9	-24,20%	9.092	10.366	14,00%
Wintergerst	korrel	40.349	36.565	-9,40%	71,1	81,2	14,20%	286.704	296.857	3,50%
	stro				34,2	33,3	-2,60%	137.851	121.777	-11,70%
Zomergerst	korrel	5.070	10.201	101,20%	52	45,6	-12,30%	26.384	46.473	76,10%
	stro				28,1	21,9	-22,10%	14.222	22.323	57,00%
Haver (incl. mengsels van zomergranen)	korrel	5.341	6.793	27,20%	54,1	50	-7,60%	28.887	33.983	17,60%
	stro				37,5	29,1	-22,40%	20.055	19.786	-1,30%
Triticale	korrel	8.583	5.598	-34,80%	65	58,6	-9,80%	55.761	32.825	-41,10%
	stro				44,8	39,7	-11,40%	38.471	22.243	-42,20%
Vochtig geoogste korrelmaïs (CCM)	korrel	23.337	21.909	-6,10%	114,5	118,8	3,80%	267.294	260.373	-2,60%
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	12.446	18.646	49,80%	104,5	107,5	2,90%	130.081	200.501	54,10%
Andere granen	korrel	968	626	-35,30%	52,9	30,3	-42,70%	5.117	1.897	-62,90%
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	1.866	1.853	-0,70%	256,4	238,9	-6,80%	47.835	44.259	-7,50%
Vroege aardappelen	knollen	10.932	10.700	-2,10%	410,1	366,1	-10,70%	448.353	391.689	-12,60%
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	41.255	37.416	-9,30%	457,1	430,9	-5,70%	1.885.607	1.612.390	-14,50%
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	11.791	12.188	3,40%	458	423,3	-7,60%	540.076	515.927	-4,50%
Suikerbieten	wortelen	90.858	95.553	5,20%	677,1	587,5	-13,20%	6.151.978	5.613.923	-8,70%
Cichorei voor inuline	wortelen	15.008	14.610	-2,70%	457,1	359,2	-21,40%	686.065	524.775	-23,50%
Andere cichorei (koffie)	wortelen	1.059	646	-39,00%	423,9	352,1	-16,90%	44.895	22.745	-49,30%
Vlas	stro	13.761	17.662	28,30%	65,4	25,6	-60,90%	90.011	45.288	-49,70%
	korrel				10,7	6,8	-36,40%	14.770	11.927	-19,20%
Koolzaad	korrel	4.752	5.068	6,60%	29,9	36,4	21,70%	14.211	18.446	29,80%
Raapzaad	korrel	7	7	0,00%	20	-	-	14	-	-
Tabak	droge bladeren	388	380	-2,10%	30,1	35,5	17,90%	1.166	1.350	15,80%
Hop	droge bellen	255	258	1,20%	18,8	18,2	-3,20%	479	469	-2,10%
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse bellen	4.038	5.348	32,40%	121,8	126,3	3,70%	49.182	67.545	37,30%
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	8.784	9.327	6,20%	66,7	65,9	-1,20%	58.619	61.434	4,80%

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	6.713	5.970	-11,10%	998,4	916,2	-8,20%	670.224	546.990	-18,40%
Voedermais - volledige plant	groene massa	156.499	167.488	7,00%	468,1	469,7	0,30%	7.325.302	7.866.852	7,40%
Mais gemalen kolf (MKS)	kolf	9.837	15.281	55,30%	105,8	127,2	20,20%	104.048	194.299	86,70%
Drooggeogste erwten	korrel	1.422	1.435	0,90%	41,4	42,5	2,70%	5.886	6.101	3,70%
Drooggeogste bonen	korrel	418	103	-75,40%	19,9	22,7	14,10%	830	234	-71,80%
Drooggeogste paarde- en duivebonen	korrel	281	515	83,30%	42,3	31,2	-26,20%	1.189	1.608	35,20%
Grasland										
Tijdelijk afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	84.764	70.003	-17,40%	79,5	82,2	3,40%	674.115	575.678	-14,60%
Blijvend afgemaaid grasland (alle sneden samen)	droge stof	285.564	218.481	-23,50%	58,8	59,5	1,20%	1.680.104	1.299.498	-22,70%
Copyright NIS 2002.										

Bijlage 16. Productie van de landbouwteelten 2000

Definitieve raming van de productie van de landbouwteelten - 2000										
Teelten	Aard van de opbrengst	Oppervlakte (ha)			Opbrengst (100 kg/ha)			Productie (ton)		
		1999	2000	%	1999	2000	%	1999	2000	%
Granen voor de korrel										
Wintertarwe	korrel	162.193	200.600	23,70%	86,7	80,4	-7,30%	1.406.568	1.612.792	14,70%
	stro				41	42,5	3,70%	664.872	853.207	28,30%
Zomertarwe	korrel	12.719	3.421	-73,10%	65,8	61,6	-6,40%	83.679	21.062	-74,80%
	stro				36,3	36,1	-0,60%	46.127	12.339	-73,20%
Spelt	korrel	6.082	9.120	50,00%	62,8	59	-6,10%	38.224	53.764	40,70%
	stro				42,5	43,2	1,60%	25.872	39.424	52,40%
Rogge	korrel	1.030	1.099	6,70%	38,6	43,5	12,70%	3.971	4.781	20,40%
	stro				37,4	34,1	-8,80%	3.850	3.749	-2,60%
Brouwgerst	korrel	4.482	3.151	-29,70%	71,6	64,4	-10,10%	32.090	20.293	-36,80%
	stro				33,5	28,9	-13,70%	15.007	9.092	-39,40%
Wintergerst	korrel	35.713	40.349	13,00%	80,1	71,1	-11,20%	286.100	286.704	0,20%
	stro				36,1	34,2	-5,30%	129.039	137.851	6,80%
Zomergerst	korrel	12.393	5.070	-59,10%	56	52	-7,10%	69.374	26.384	-62,00%
	stro				30,7	28,1	-8,50%	38.077	14.222	-62,60%
Haver	korrel	7.725	5.341	-30,90%	55,1	54,1	-1,80%	42.552	28.887	-32,10%
	stro				37,1	37,5	1,10%	28.652	20.055	-30,00%
Triticale	korrel	4.875	8.583	76,10%	66,2	65	-1,80%	32.279	55.761	72,70%
	stro				43,3	44,8	3,50%	21.116	38.471	82,20%
Vochtig geoogste korrelmaïs	korrel	22.389	23.337	4,20%	124,3	114,5	-7,90%	278.257	267.294	-3,90%
Drooggeoogste korrelmaïs	korrel	11.099	12.446	12,10%	114,6	104,5	-8,80%	127.225	130.081	2,20%
Andere granen en mengsels van graangewassen	korrel	1.322	968	-26,80%	47,2	52,9	12,10%	6.242	5.117	-18,00%
Nijverheidsgewassen										
Pootaardappelen	knollen	1.982	1.866	-5,90%	265	256,4	-3,20%	52.532	47.835	-8,90%
Vroege aardappelen	knollen	12.536	10.932	-12,80%	420,4	410,1	-2,50%	526.952	448.353	-14,90%
Bewaaraardappelen - variëteit Bintje	knollen	42.170	41.255	-2,20%	464,1	457,1	-1,50%	1.957.285	1.885.607	-3,70%
Bewaaraardappelen - andere variëteiten	knollen	11.906	11.791	-1,00%	438,8	458	4,40%	522.393	540.076	3,40%
Suikerbieten	wortelen	101.191	90.858	-10,20%	702,8	677,1	-3,70%	7.112.021	6.151.978	-13,50%
Cichorei voor inuline	wortelen	13.174	15.008	13,90%	448,1	457,1	2,00%	590.263	686.065	16,20%
Andere cichorei (koffie)	wortelen	967	1.059	9,50%	495	423,9	-14,40%	47.864	44.895	-6,20%
Vlas	stro	12.003	13.761	14,60%	69,7	65,4	-6,20%	83.663	90.011	7,60%
	korrel				10,3	10,7	3,90%	12.420	14.770	18,90%
Winterkoolzaad	korrel	6.478	4.499	-30,50%	37,3	30,3	-18,80%	24.151	13.624	-43,60%
Zomerkoolzaad	korrel	346	253	-26,90%	18	23,2	28,90%	623	587	-5,80%
Raapzaad	korrel	17	7	-58,80%	32,4	20	-	55	14	-
	droge									
Tabak	bladeren	382	388	1,60%	34,4	30,1	-12,50%	1.314	1.166	-11,30%
Hop	droge bellen	262	255	-2,70%	18,5	18,8	1,60%	486	479	-1,40%
Groengeoogste bonen voor diepvries en conserven	verse bellen	4.678	4.038	-13,70%	120	121,8	1,50%	56.138	49.182	-12,40%
Groengeoogste erwten voor diepvries en conserven	verse korrel	9.317	8.784	-5,70%	74,8	66,7	-10,80%	69.697	58.619	-15,90%

Voedergewassen										
Voederbieten	wortelen	7.868	7.331	-6,80%	859,7	1.007,10	17,10%	676.396	738.315	9,20%
Voederwortelen	wortelen	65	43	-33,80%	744	626,5	-15,80%	4.836	2.694	-44,30%
Rapen	wortelen en bladeren	643	527	-18,00%	393,5	459,8	16,80%	25.302	24.231	-4,20%
Voederkolen	groene massa	341	237	-30,50%	323,8	244,5	-24,50%	11.042	5.795	-47,50%
Mergkolen	groene massa	98	120	22,40%	224,8	247,3	10,00%	2.203	2.968	34,70%
Luzerne in reinkultuur	droge stof	1.196	801	-33,00%	96,6	111,6	15,50%	11.558	8.936	-22,70%
Klavers in reinkultuur	droge stof	402	404	0,50%	80,6	90,6	12,40%	3.240	3.662	13,00%
Klavers in nateelt	droge stof	567	368	-35,10%	43,2			2.449		
Voederrogge in nateelt	droge stof	1.015	632	-37,70%		37,5			2.370	
Mengsels voor ruwvoerders	groene massa	2.675	2.743	2,50%	150,4	138,4	-8,00%	40.232	37.963	-5,60%
Melk- of deegrijpe mais	groene massa	163.089	168.012	3,00%	465,7	493,5	6,00%	7.595.550	8.291.527	9,20%
Mais waarvan de kolf in vochtige toestand wordt bewaard	kolf	8.471	10.705	26,40%	102,8	134,1	30,40%	87.075	143.583	64,90%
Drooggeoogste erwten	korrel	2.361	1.926	-18,40%	44,2	50,4	14,00%	10.438	9.703	-7,00%
Drooggeoogste bonen	korrel	638	482	-24,50%	27,6	33,1	19,90%	1.764	1.595	-9,60%
Drooggeoogste paarde- en duipebonen	korrel	545	472	-13,40%	41,4	51,1	23,40%	2.256	2.410	6,80%
Lupinen	korrel	6	11	83,30%						
Grasland										
Tijdelijk grasland voor het afmaaien (alle sneden samen)	droge stof	78.877	84.764	7,50%	69,8	79,5	13,90%	550.808	674.115	22,40%
Blijvend grasland voor het afmaaien (alle sneden samen)	droge stof	283.264	285.564	0,80%	58,3	58,8	0,90%	1.651.477	1.680.104	1,70%

Copyright NIS 2001.

Bijlage 17. Productie onder quota in de EU(25)

	Productie onder quota			Totale productie
	Quota A	Quota B	Totaal quota	2004/2005
EU (25)	14.723.213	2.717.321	17.440.535	19.998.055
1. Frankrijk	2.970.359	798.632	3.768.991	4.515.176
2. Duitsland	2.612.913	803.982	3.416.896	4.305.959
3. Polen	1.580.000	91.926	1.671.926	2.001.412
4. Verenigd Koninkrijk	1.035.115	103.512	1.138.627	1.390.000
5. Italië	1.310.904	246.539	1.557.445	1.158.163
6. Spanje	957.082	39.879	996.961	1.078.176
7. Nederland	684.112	180.447	864.560	1.036.762
8. België	674.906	114.906	819.812	991.666
9. Tsjechië	441.209	13.653	454.682	553.960
10. Hongarije	400.454	1.230	401.684	487.725
11. Denemarken	325.000	95.746	420.746	471.518
12. Oostenrijk	314.029	73.298	387.326	458.137
13. Zweden	334.784	33.478	368.262	371.632
14. Griekenland	288.638	28.864	317.502	259.301
15. Slowakije	189.760	17.627	207.432	233.005
16. Ierland	181.145	18.115	199.260	223.745
17. Finland	132.806	13.280	146.087	148.583
18. Portugal	132.806	13.280	146.087	148.583
19. Litouwen	103.010	0	103.010	132.857
20. Letland	66.400	105	66.505	67.111
21. Slovenië	48.157	4.816	52.973	37.994

Europese Commissie, 2005, p.9

**Bijlage 18. Top-19 van Belgische agrarische importproducten, in hoeveelheid (in ton)
(2000-2003)**

	2000	2001	2002	2003
1. Waters,Ice, etc.	6.348.336	6.193.844	7.093.491	6.039.237
2. Wheat	3.581.041	3.191.437	3.558.075	3.510.144
3. Soybeans	1.132.384	1.395.836	1.752.291	1.523.391
4. Cake of Soya Beans	1.271.313	1.496.574	1.429.579	1.360.036
5. Barley	1.220.003	1.319.323	1.222.192	1.211.224
6. Potatoes	957.113	1.065.748	1.053.001	1.009.873
7. Bananas	1.027.273	982.081	876.088	946.077
8. Cassava Dried	774.612	628.226	528.356	856.419
9. Cow Milk, Whole, Fresh	637.797	650.478	707.633	745.602
10. Sugar Refined	503.669	1.115.135	895.198	739.308
11. Food Wastes	751.255	682.581	717.247	666.014
12. Beverages Non-Alcoholic	169.662	177.872	504.041	656.899
13. Pigs	894.868	688.733	693.891	613.331
14. Rapeseed	792.113	711.608	516.014	479.488
15. Linseed	321.848	408.635	419.247	476.859
16. Glucose and Dextrose	296.587	357.373	332.464	434.768
17. Molasses	371.448	349.597	491.341	418.593
18. Pet Food	301.054	313.362	321.113	338.695
19. Oranjice Concentrated	8.156	7.159	255.554	331.185

FAOSTAT DATA, 2005.

Bijlage 19. Top-19 van Belgische agrarische importproducten, in waarde (in 1.000 dollar) (2000-2003)

	2000	2001	2002	2003
1. Cheese (Whole Cow Milk)	668.436	694.115	767.609	938.131
2. Wine	646.694	599.3	739.814	857.782
3. Bananas	504.258	452.828	469.056	804.405
4. Crude Organic Materls	466.786	46.702	527.608	649.526
5. Food Prepared nes	403.699	388.915	465.221	589.518
6. Pastry	328.046	365.495	423.414	535.107
7. Wheat	440.184	380.745	429.262	533.093
8. Sugar Refined	228.088	55.795	507.605	454.871
9. Soybeans	241.636	281.994	378.033	402.527
10. Beverages Non-Alcoholic	234.709	235.817	261.775	375.044
11. Chocolate Products nes	220.753	239.245	289.968	358.553
12. Butter of Cow Milk	304.543	280.997	253.744	338.686
13. Pet Food	224.339	229.873	254.596	322.811
14. Cigarettes	201.343	203.841	235.746	314.019
15. Cake of Soya Beans	253.583	304.962	282.215	299.203
16. Cow Milk, Whole, Fresh	203.187	215.713	240.589	293.544
17. Tobacco Leaves	129.871	179.949	2.326	285.322
18. Cocoa Beans	110.306	104.236	198.084	275.957
19. Oranjice Concentrated	538	7.066	185.056	265.347

FAOSTAT DATA, 2005.

Bijlage 20. Top-18 van Belgische agrarische exportproducten, in waarde (in 1.000 dollar) (2000-2003)

	2000	2001	2002	2003
1. Chocolate Products nes	1.039.001	96.821	1.116.512	1.400.708
2. Pastry	763.958	811.742	915.308	1.107.467
3. Crude Organic Materls 29	513.475	519.095	591.827	788.447
4. Bananas	663.286	654.636	662.486	746.056
5. Vegetables Frozen	490.283	51.621	596.722	731.871
5. Food Prepared nes	500.896	503.097	588.551	728.962
6. Pigmeat	493.823	643.265	5.629	576.806
7. Cheese (Whole Cow Milk)	38.682	417.257	427.587	492.233
8. Beverages Non-Alcoholic	29.082	33.478	370.742	482.935
9. Food Wastes	341.309	36.962	431.693	479.724
10. Chicken Meat	350.558	403.594	39.286	466.267
11. Beer of Barley	338.319	308.641	385.725	452.875
12. Pork	381.526	42.506	398.528	427.224
13. Potatoes, frozen	273.175	286.147	361.524	419.363
14. Oranjice Concentrated	267	6.492	338.605	404.862
15. Sugar Confectionery	238.929	241.286	283.456	336.902
16. Butter of Cow Milk	315.247	288.793	303.247	373.088
17. Sugar Refined	395.771	360.111	300.292	360.364
18. Vegetables Prepared nes	211.766	22.921	262.809	314.956

FAOSTAT DATA, 2005.

**Bijlage 21. Top-24 van Belgische agrarische exportproducten, in hoeveelheid (in ton)
(2000-2003)**

	2000	2001	2002	2003
1. Cake of Soya Beans	906.255	1.173.600	1.321.724	1.181.057
2. Sugar Refined	1.483.806	1.267.901	1.101.968	1.166.640
3. Potatoes	876.725	934.834	835.279	971.209
4. Malt of Barley	600.505	763.346	695.693	910.018
5. Vegetables Frozen	775.641	807.597	836.371	879.278
6. Bananas	96.664	971.494	889.431	862.959
7. Flour of Wheat	8.073	749.312	881.911	839.375
8. Food Wastes	73.304	779.425	871.041	825.525
9. Beverages Non-Alcoholic	359.418	719.191	732.155	824.549
10. Wheat	1.093.209	503.625	505.561	692.984
11. Beer of Barley	431.586	61.615	754.094	681.208
12. Potatoes, frozen	538.637	572.791	637.643	674.858
13. Cow Milk, Whole, Fresh	638.997	680.987	658.099	593.871
14. Pigs	975.195	533.091	509.899	526.052
15. Waters, Ice, etc.	54.948	556.879	496.415	508.017
16. Vegetables Prepared nes	321.696	35.361	36.433	376.653
17. Pastry	313.439	326.507	347.631	351.016
18. Food Prepared nes	293.307	293.409	325.547	344.745
19. Chocolate Products nes	341.111	323.892	337.253	341.552
20. Apples	36.343	325.385	394.806	340.094
21. Oranjice Concentrated	5.119	9.534	304.235	339.172
22. Pigmeat	313.712	347.251	340.431	331.824
23. Chicken Meat	268.551	286.498	306.402	296.522
24. Cassava Dried	106.627	188.087	146.861	282.783

FAOSTAT DATA, 2005.

Bijlage 22. Top-19 van landbouwproducten met de grootste positieve handelsbalans (in ton) (2003)

	Import	Export	Balans
1. Malt of Barley	230.005	910.018	680.013
2. Flour of Wheat	183.008	839.375	656.367
3. Vegetables Frozen	231.221	879.278	648.057
4. Potatoes, frozen	42.936	674.858	631.922
5. Beer of Barley	164.923	681.208	516.285
6. Sugar Refined	739.308	1.166.640	427.332
7. Chocolate Products nes	11.226	341.552	330.326
8. Pigmeat	27.436	331.824	304.388
9. Vegetables Prepared nes	121.862	376.653	254.791
10. Chicken Meat	87.593	296.522	208.929
11. Pork	20.749	207.735	186.986
12. Pastry	182.522	351.016	168.494
13. Beverages Non-Alcoholic	656.899	824.549	167.650
14. Food Wastes	666.014	825.525	159.511
15. Butterm,CurdI,Acid.Milk	35.841	186.927	151.086
16. Cake of Rapeseed	104.939	248.642	143.703
17. Cattle	85.727	219.508	133.781
18. Tomatoes	69.481	202.041	132.560
19. Oil of Soya Beans	162.002	275.985	113.983

FAOSTAT DATA, 2005.

**Bijlage 23. Top-24 van producten met de grootste negatieve handelsbalans (in ton)
(2003)**

	Import	Export	Balans
1. Waters,Ice, etc.	6.039.237	508.017	-5.531.220
2. Wheat	3.510.144	692.984	-2.817.160
3. Soybeans	1.523.391	63.594	-1.459.797
4. Barley	1.211.224	201.128	-1.010.096
5. Cassava Dried	856.419	282.783	-573.636
6. Linseed	476.859	11.111	-465.748
7. Rapeseed	479.488	56.388	-423.100
8. Glucose and Dextrose	434.768	65.906	-368.862
9. Pet Food	338.695	11.437	-327.258
10. Beet Pulp, Dry	321.159	2.935	-318.224
11. Molasses	418.593	112.665	-305.928
12. Oil of Palm	285.258	23.387	-261.871
13. Wine	266.973	17.903	-249.070
14. Gluten Feed and Meal	244.253	8.587	-235.666
15. Peas, Dry	248.923	22.573	-226.350
16. Cake of Soya Beans	1.360.036	1.181.057	-178.979
17. Carrots	306.793	137.664	-169.129
18. Rice, Husked	170.107	9.314	-160.793
19. Cow Milk, Whole, Fresh	745.602	593.871	-151.731
20. Coffee, Green	185.947	54.812	-131.135

FAOSTAT DATA, 2005.

Bijlage 24. Lijst van ACS-landen- **ACS-landen** (behalve de minst-ontwikkelde ACS-landen)

AFRIKA (15)	CARAÏBISCH GEBIED (14)	PACIFIC (9)
Zuid-Afrika (gedeeltelijk)	Antigua en Barbuda	de Cookeilanden
Botswana	Barbados	Fiji
Kameroen	Bahama's	Marshalleilanden
Congo (Brazzaville)	Belize	Federale Staten van Micronesia
Ivoorkust	Suriname	Nauru
Gabon	Guyana	Niue
Ghana	Dominica	Palau
Kenya	Dominikaanse Republiek	Tonga
Mauritius	Grenada	Papoea-Nieuw-Guinea
Namibië	Jamaica	
Nigeria	Saint Kitts en Nevis	
Senegal	Saint Lucia	
Seychellen	Saint Vincent en de Grenadines	
Swaziland	Trinidad en Tobago	
Zimbabwe		

- **Minst-ontwikkelde ACS-landen (MOL)** (overeenkomstig bijlage 6 van de Overeenkomst van Cotonou)

AFRIKA (33)	CARAÏBISCH GEBIED (1)	PACIFIC (6)
Angola	Haïti	Kiribati
Benin		Samoa
Burkina Faso		Salomonseilanden
Burundi		Oost-Timor
Centraal-Afrikaanse Republiek		Tuvalu
Tsjaad		Vanuatu
Comoren		
Democratische Republiek Congo		
Djibouti		

Ethiopië		
Eritrea		
São Tomé en Príncipe		
Gambia		
Guinee		
Guinee-Bissau		
Equatoriaal-Guinea		
Lesotho		
Liberia		
Malawi		
Mali		
Mauritanië		
Madagaskar		
Mozambique		
Niger		
Rwanda		
Sierra Leone		
Somalië		
Sudan		
Tanzania		
Togo		
Uganda		
Zambia		
Zambia		

De vetgedrukte landen behoren tot het suikerprotocol. Vijf van de 18 landen behoren tot de lijst van minst ontwikkelde landen (MOL).

(<http://www.diplomatie.be/nl/policy/Europa/relation/reIDetail.asp?TEXTID=52227> en

(<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0520+0+DOC+XML+V0//NL&language=NL>)

Bijlage 25. Referentierendement in ton per hectare volgend de landbouwstreken

Landbouwstreken	Referentierendement (ton/ha)
Polders en duinen	6,73
Zandstreek	5,41
Kempen	4,73
Zandleemstreek	6,12
Leemstreek	6,64
Weidestreek	6,26
Henegouwse Kempen	6,44
Condroz	6,22
Hoge Ardennen	3,77
Fagnes	5,04
Famenne	5,21
Ardennen	3,64
Jurasstreek	4,02

**Bijlage 26. Analyse van de mogelijke scenario's volgens de Tiense Suikerraffinaderij
nv**

Jaartal	Scenario 1			Scenario 2			Scenario 3		
	biet 100%, graan 100%			biet 100%, graan 110%			biet 100%, graan 90%		
	Delta margin €/ton bieten	Bietveld ton 16°S/ha (5)	Delta margin €/ha	Delta margin €/ton bieten	Bietveld ton 16°S/ha	Delta margin €/ha	Delta margin €/ton bieten	Bietveld ton 16°S/ha	Delta margin €/ha
2008	8,45	80,6	681	7,03	80,6	567	9,87	80,6	795
2009	7,02	82	576	5,62	82	461	8,42	82	691
2010	7,19	83,5	601	5,81	83,5	485	8,58	83,5	717
2011	7,36	84,9	625	5,99	84,9	509	8,74	84,9	742
2012	7,52	86,5	651	6,16	86,5	533	8,89	86,5	769
2013	7,68	87,9	675	6,33	87,9	556	9,03	87,9	794
2014	7,83	89,4	700	6,5	89,4	581	9,17	89,4	820
NPV 7% (1)			3.457			2.828			4.085
€/ton quota bieten (2)			43,5			43,5			43,5
Bietenoverschot (3)			0,00%			0,00%			0,00%
Quotabieten ton/ha (4)			80,6			80,6			80,6
Premium amount/ha (5) = (2) * (4)			3.506			3.506			3.506
Delta (6) = (1) – (5)			-49			-678			579

	Scenario 4			Scenario 5			Scenario 6		
	biet 110%, graan 100%			biet 110%, graan 110%			biet 110%, graan 90%		
	Delta margin	Bietveld ton	Delta margin	Delta margin	Bietveld ton	Delta margin	Delta margin	Bietveld ton	Delta margin
Jaartal	€/ton bieten	16°S/ha	€/ha	€/ton bieten	16°S/ha	€/ha	€/ton bieten	16°S/ha	€/ha
2008	10,42	88,66	924	9,13	88,66	809	11,71	88,66	1.038
2009	8,98	90,2	810	7,7	90,2	695	10,25	90,2	925
2010	9,14	91,85	839	7,88	91,85	724	10,4	91,85	955
2011	9,29	93,39	868	8,04	93,39	751	10,54	93,39	984
2012	9,44	95,15	898	8,2	95,15	780	10,68	95,15	1.016
2013	9,59	96,69	927	8,36	96,69	808	10,81	96,69	1.045
2014	9,73	98,34	957	8,51	98,34	837	10,94	98,34	1.076
NPV 7% (1)			4.772			4.144			5.401
€/ton quota bieten (2)			43,5			43,5			43,5
Bietenoverschot (3)			0,00%			0,00%			0,00%
Quotabieten ton/ha (4)			88,66			88,66			88,66
Premium amount/ha (5) = (2) * (4)			3.857			3.857			3.857
Delta (6) = (1) – (5)			915			287			1.544

Jaartal	Scenario 7			Scenario 8			Scenario 9		
	biet 90%, graan 100%			biet 90%, graan 110%			biet 90%, graan 90%		
	Delta margin €/ton bieten	Bietveld ton 16°S/ha	Delta margin €/ha	Delta margin €/ton bieten	Bietveld ton 16°S/ha	Delta margin €/ha	Delta margin €/ton bieten	Bietveld ton 16°S/ha	Delta margin €/ha
2008	6,04	72,54	438	4,47	72,54	324	7,62	72,54	553
2009	4,63	73,8	342	3,07	73,8	227	6,19	73,8	457
2010	4,82	75,15	362	3,28	75,15	246	6,36	75,15	478
2011	5	76,41	382	3,47	76,41	265	6,53	76,41	499
2012	5,18	77,85	403	3,67	77,85	285	6,69	77,85	521
2013	5,35	79,11	423	3,85	79,11	305	6,85	79,11	542
2014	5,52	80,46	444	4,03	80,46	324	7	80,46	563
NPV 7% (1)			2.141			1.513			2.770
€/ton quota bieten (2)			43,5			43,5			43,5
Bietenoverschot (3)			0,00%			0,00%			0,00%
Quotabieten ton/ha (4)			72,54			72,54			72,54
Premium amount/ha (5) = (2) * (4)			3.155			3.155			3.155
Delta (6) = (1) – (5)			-1.014			-1.643			-386

Tiense suikerraffinaderij nv, 2007, p.20